

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
Katedra žurnalistiky

Radka Hrubá

Proměny časopisu Mateřídouška v letech 1952 a 2007

(Transformations of magazine Mateřídouška in 1952 and 2007)

Komparace vývoje periodika pro děti a mládež

(Comparison of development of periodical for children and teen-agers)

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Martin Foret

Olomouc 2009

BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM

HRUBÁ, R. *Proměny časopisu Mateřídouška v letech 1952 a 2007*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Katedra žurnalistiky, 2008. Vedoucí diplomové práce Mgr. Martin Foret.

ABSTRAKT

Mateřídouška je nejdéle vydávaný časopis pro děti a mládež v Česku. Vychází nepřetržitě od prosince roku 1945 a už tím se stává výjimečný. Tento titul však nevyniká pouze dlouholetou tradicí, v povědomí čtenářů byl po několik desetiletí zapsán jako literární periodikum pro nejmenší čtenáře, jediný svého druhu. Protože má za sebou dlouholetý vývoj, je možné na jejích formálních a obsahových změnách prokazovat řadu jevů, například společenské a kulturní. Bakalářská práce „Proměny časopisu Mateřídouška v letech 1952 a 2007“ s podtitulem „Komparace vývoje periodika pro děti a mládež“ analyzuje dva ročníky časopisu Mateřídouška, mezi kterými je 55 let časového rozdílu. Ročník 1952 zastupuje počátky vývoje a formování Mateřídoušky. Současné tendence titulu jsou demonstrovány na ročníku 2007. Metodou komparace obou ročníků je sledována formální proměna časopisu, největší pozornost je věnována obsahové stránce a vlivu ideologického působení v širším slova smyslu.

ABSTRACT

Mateřídouška is the longest time issued magazine for children and teen-agers in Czechia. It has been regularly issued since December of 1945 and even for this it has become special. But this title does not excel just because of an old tradition, it was also written in consciousness of readers for few decades as a unique literary periodical for the youngest readers. Because of its longtime development it is possible to show many phenomenons in its formal and contentual changes, a.g. social or cultural phenomenons. Bachelor graduation project „Transformations of magazine Mateřídouška in 1952 and 2007“ with sub-title „Comparison of development of periodical for children and teen-agers“ analyzes two volumes of magazine Mateřídouška where is 55 years long time difference between both of them. Volume from 1952 represents beginning of development and forming of Mateřídouška. Present trends are demonstrated in volume 2007. Formal transformation of magazine is observed by comparison of both volumes. The biggest focus is given to contentual aspect and ideological influence in lager sence.

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem lidem, kteří přispěli ke vzniku této diplomové práce.

V první řadě tedy paní Mgr. Petře Chvojkové za nasměrování k tomu správnému tématu diplomové práce.

Dále samozřejmě děkuji vedoucímu mé diplomové práce, panu Mgr. Martinu Foretovi za odborné vedení, cenné rady a podněty ke zpracování a obsahu práce.

V neposlední řadě děkuji Marii Hrubé za obětavou pomoc se sháněním literatury a dalších zdrojů.

KLÍČOVÁ SLOVA

časopis, děti a mládež, Mateřídouška, vývoj, formální a obsahové proměny, tištěné periodikum, komparace, rok 1952, rok 2007

KEYWORDS

magazine, children and teen-agers, Mateřídouška, development, formal and contentual transformation, printed periodical, comparison, year 1952, year 2007

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci vypracovala
samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Tato bakalářská práce obsahuje 88 894 znaků.

V Olomouci dne

.

OBSAH

1. ÚVOD	8
1.1. Cíl práce	8
1.2. Metodika práce	8
1.3. Vymezení kategorií a užívaných pojmů	10
1.3.1. Časopis	10
1.3.2. Formální znaky	10
1.3.3. Obsahová stránka	11
2. SOCIOKULTURNÍ KONTEXT DOBY	21
2.1. Obecná charakteristika	21
2.1.1. Rok 1952	21
2.1.2. Rok 2007	23
2.2. Konkrétní události	24
2.2.1. Vybrané události roku 1952 v ČSR	24
2.2.2. Přehled politicko-kulturních událostí v ČR v roce 2007	26
4. VZNIK A VÝVOJ ČASOPISU MATEŘÍDOUŠKA	29
5. FORMÁLNÍ ZNAKY	35
5.1. Rok 1952	35
5.1.1. Obecné formální znaky	35
5.1.2. Vzhled časopisu	35
5.1.3. Titulní strana	36
5.1.4. Interakce	36
5.1.4.1 Časopis ke čtenáři	36
5.1.4.2 Čtenář k časopisu	37
5.2. Rok 2007	37
5.2.1. Obecné formální znaky	37
5.2.2. Vzhled časopisu	38
5.2.3. Titulní strana	38
5.2.4. Interakce se čtenářem	39
5.2.4.1 Časopis ke čtenáři	39
5.2.4.2 Čtenář k časopisu	40
5.3. Dílčí závěr – komparace formální stránky obou let	41
6. OBSAHOVÁ STRÁNKA	43

6.1. Rok 1952.	43
6.1.1. Koncepce čísla.	43
6.1.2. Rubriky.	43
6.1.3. Překlady.	43
6.1.3.1. Celkový vzorek.	44
6.1.3.2. Průměrné číslo.	44
6.1.4. Funkce článků.	44
6.1.4.1. Celkový vzorek.	45
6.1.4.2. Průměrné číslo.	45
6.1.5. Žánry.	45
6.1.6. Próza X poezie.	45
6.1.6.1. Celkový vzorek.	46
6.1.6.2. Průměrné číslo.	46
6.1.7. Politická ideologie.	46
6.1.7.1. Celkový vzorek.	47
6.1.7.2. Průměrné číslo.	47
6.2. Rok 2007.	48
6.2.1. Koncepce čísla.	48
6.2.2. Rubriky.	48
6.2.3. Zdroje.	49
6.2.4. Funkce článků.	49
6.2.4.1. Celkový vzorek.	49
6.2.4.2. Průměrné číslo.	50
6.2.5. Žánry.	51
6.2.6. Komiks.	51
6.2.6.1. Celkový vzorek.	51
6.2.6.2. Průměrné číslo.	52
6.2.7. Komercializace.	52
6.2.7.1. Celkový vzorek.	52
6.2.7.2. Průměrné číslo.	53
6.3. Dílčí závěr – komparace obsahové stránky obou let.	54
7. ZÁVĚR.	55
8. SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ.	57
9. SEZNAM PŘÍLOH.	60
9.1. Přílohy.	61

1. ÚVOD

Časopis *Mateřídouška* je mezi českými časopisy pro děti a mládež opravdový unikát. Na trhu se už objevuje přes 60 let, a tím se stal nejdéle vydávaným dětským časopisem, který přetrval až do dnešní doby. Listovat v něm mohli už nejen naši rodiče, ale také prarodiče.

Na periodiku s dlouholetým vývojem a tradicí se dá demonstrovat řada změn, ať už formálních, či obsahových, což vytváří podnětné prostředí pro zajímavý výzkum.

Tato práce se soustředí na dva ročníky časopisu *Mateřídouška*, mezi kterými je časový rozdíl 55 let, tedy dvě generace. Co vše se za tu dobu v *Mateřídoušce* změnilo, jak titul ovlivnila společenská situace, do jaké míry podlehla všudypřítomné komercializaci? Jaký podíl zastupovala v roce 1952 próza a poezie? Kolik z této sumy textů bylo překladů? V jakém období nastal ten případný zlom, kdy se prvotní koncepce *Mateřídoušky* s dominantní literární složkou začala vytrácet a začala ji nahrazovat modernější, pro děti a mládež přitažlivější forma komiksů a stručných článků s bohatým obrazovým doprovodem? Jak se odlišují funkce článků v obou letech, které převládají? Je primárním cílem *Mateřídoušky* pobavit, nebo i vzdělat? Měnila se podoba *Mateřídoušky* současně s tím, jak se vyvíjela mládež? Formovala své čtenáře, nebo čtenáři utvářeli ji? Přizpůsobila se moderní době ve všech směrech? Má vůbec *Mateřídouška* roku 1952 něco společného s ročníkem 2007, nebo jsou to strukturou a obsahem dva diametrálně odlišné časopisy pro děti, které pojí už jen stejný název?

1.1. CÍL PRÁCE

Cílem této bakalářské práce je na základě stanovených kategorií vytvořit přehlednou deskripci a komparaci vybraných formálních a obsahových jevů časopisu *Mateřídouška* v letech 1952 a 2007. Zjištěná specifika obou let pak klasifikovat a vzájemně porovnat.

1.2. METODIKA PRÁCE

Metodika vychází ze stanoveného cíle. Základním zdrojem informací jsou vzhledem k omezeným sekundárním informačním zdrojům samotná periodika. Práce je zpracována na základě studia těchto periodik, za pomoci odborné literatury a článků v odborných literárních časopisech. V textu jsou využity obecné metody, mezi které se řadí metoda analýzy, syntézy, srovnávání, indukce a dedukce.

Jako stěžejní se jevil výběr vzorku, který by odpovídal stanovenému cíli. Díky dlouhodobému vývoji *Mateřídoušky* se nabízelo vybrat jeden ročník z počátečních

let a pro výrazný kontrast ročník z posledních let. Tato práce prezentuje roky 1952 a 2007, což má své opodstatnění. Pro zamýšlené kategorie bylo třeba zvolit období, na kterém se již zřetelně odráží vliv komunistického převratu v únoru 1948. Rok 2007 zase kromě příznačného pětapadesátiletého časového posunu reflektuje působení nového šéfredaktora Tomáše Sudera, který tuto pozici začal zastupovat počínaje rokem 2006. Aby byly již dobře rozpoznatelné jeho změny v obsahové či formální složce titulu, které probíhají postupně, byl vybrán právě rok 2007.

Konkrétním zkoumaným vzorkem jsou první tři měsíce kalendářního a první tři měsíce školního roku obou let. V praxi to u roku 1952 znamená 11 čísel časopisu *Mateřídouška*, protože v tomto roce titul vycházel se čtrnáctidenní periodicitou. Ovšem v daném roce se neblaze projevil fenomén doby – nedostatek surovin, v tomto případě papíru. Všeobecná úsporná opatření v jeho spotřebě si vyžádala i v *Mateřídoušce* změny. Od poloviny března 1952 se vedení *Mateřídoušky* muselo uchýlit k nepravidelné periodicitě - každé nové číslo nevycházelo po 14 dnech, ale zhruba po dvaceti. Proto například v říjnu vyšel pouze jeden výtisk *Mateřídoušky*, z čehož vyplývá počet výtisků ve výzkumném vzorku. Nový ročník časopisu v této době začínal počátkem nového kalendářního roku. To znamená, že vybraný vzorek roku 1952 obsahuje dva ročníky *Mateřídoušky* – VIII. a IX.

V roce 2007 měla *Mateřídouška* měsíční periodicitu, zkoumaný vzorek dvou čtvrtletí proto čítá standardních 6 čísel.

Hlavní metodou je zde komparace, při které je nejdůležitější nalézt společná kritéria a vybrat vhodné jednotící kategorie, do nichž se oba ročníky periodika zařadí, což umožní jejich zdárné porovnávání.¹

Sociologický slovník vymezuje komparaci jako „systematický myšlenkový postup, který k sobě přiřazuje různé souměřitelné jevy přesně vymezených vlastností (nebo typy vazeb mezi nimi) a zkoumá jejich podobnost“². Metoda provádění těchto myšlenkových postupů má za cíl odhalit míru podobnosti některých jevů.³

V první části, která se týká formálních znaků a jevů v časopise, jsou porovnávány znaky obecně, vzhled či grafická stránka časopisu, titulní strana a obousměrná interakce se čtenářem. Druhá část se věnuje složce obsahové, kde je sledována případná koncepce

¹ ŠANDEROVÁ, J. *Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách*. s. 70-71.

² JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. s. 125.

³ *ibidem*

čísla, existence rubrik, převažující žánry, v případě roku 1952 zastoupení překladů, v roce 2007 zdroje, z kterých redaktoři čerpají informace a fotografie k článkům.

Zjištěné skutečnosti obou hlavních kapitol jsou shrnuty a zhodnoceny v dílčích závěrech. Celkový závěr pak znovu zdůrazní hlavní zjištění dílčích cílů, odpovídá na otázky v úvodu a shrnuje provedený výzkum.

1.3. VYMEZENÍ KATEGORIÍ A UŽÍVANÝCH POJMŮ

Pro zdárný průběh výzkumu je nutné definovat a podrobně přiblížit jednotlivé kategorie, které budou v obou letech časopisu Mateřídouška sledovány a pojmy, které budou používány.

1.3.1. Časopis

Časopisy spadají do kategorie periodického tisku, který zákon o periodickém tisku z roku 2000 definuje jako „...noviny, časopisy a jiné tiskoviny vydávané pod stejným názvem, se stejným obsahovým zaměřením a v jednotné grafické úpravě nejméně dvakrát v kalendářním roce.“⁴ Pro odlišení od denního tisku se časopisy vymezují jako periodika, která nevycházejí častěji než dvakrát týdně.

Encyklopedie praktické žurnalistiky uvádí, že časopis je tiskovina, která vychází pravidelně, v určitém místě, má nejméně půlroční a nejvíce jednotýdenní periodicitu. Od deníku se odlišuje menší aktuálností, podrobným zpracováním probíraných témat a dokonalejší grafickou úpravou. Svou strukturou, stavbou textů i celkovým zaměřením je určena vyhraněnému okruhu čtenářů. Největší náklady mají týdeníky a čtrnáctideníky.⁵

1.3.2. Formální znaky

První kategorie **obecných formálních znaků** si všímá základních údajů obou vybraných let časopisu Mateřídouška - podnázvu, podnázvu v tiráži, periodicity, cílové skupiny, pro které je časopis určen, počtu stran, formátu, ceny za jeden výtisk, ročního předplatného, původu časopisu, počtu stálých členů v redakci, barevného spektra časopisu, vydavatele, společnosti, která zajišťuje tisk a šéfredaktora.

⁴ Zákon o periodickém tisku č. 46/2000 Sb.

⁵ OSVALDOVÁ, B. a HALADA, J. a kol. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. s. 38.

Druhá kategorie věnuje pozornost **vizuální** stránce, přehlednosti, barevnosti, propojení textu a ilustrací, případně fotografií, prostředkům zatraktivnění. Nevšimá si titulní strany, jelikož pro ni je vyhrazena hned následující samostatná podkapitola.

Titulní strana je posuzována z hlediska obsažených obrázků, fotografií, popisků, hlavního segmentu, který na sebe upoutává největší pozornost a zmíněno je v této části i logo časopisu.

Nedílnou součástí dobrého časopisu by měla být nějaká forma **kommunikace se čtenářem**, nejlépe oboustranná. Redakce časopisu by měla své čtenáře zaktivovat, navázat s nimi kontakt, nějakým způsobem je oslovit. V rámci neustálého vylepšování, kultivace, a rozvíjení periodika by se měla ve svém vlastním zájmu snažit získat různými prostředky od čtenářů zpětnou vazbu. Ti by zase měli mít možnost vyjádřit se veřejně, pokud možno přímo na stránkách časopisu, k obsahu čísla, přispět k jeho tvorbě. Další kapitola proto sleduje, zda je vůbec tento jev v Mateřídoušce zastoupen, a pokud ano, do jaké míry.

1.3.3. Obsahová stránka

První kategorie pod hlavičkou obsahové stránky se věnuje **koncepci** čísla. Zjišťuje, jestli lze vysledovat nějaké hlavní téma, které časopisem prostupuje a pokud ano, jaké faktory ovlivňují právě výběr zastřešujícího tématu a v jakých konkrétních typech článků je téma převážně využito. V této části je brán zřetel také k bonusům časopisu, ke stranám, které se dají považovat za dárky – děti si díky nim mohou nějakým způsobem hrát.

Další kapitola se zabývá existencí pravidelných či nepravidelných **rubrik**, krátce je představuje a popisuje.

Dále jsou proti sobě postaveny kategorie s odlišným názvem, které však mají stejný záměr – poukázat na zdroje informací, z kterých je čerpáno. Proti kapitole **„Překlady“** v roce 1952 stojí kapitola **„Zdroje“** v roce 2007. Protože v roce 1952 byly překlady podstatnou složkou obsahu čísla, je zde pozornost zaměřena na ně, na podíl jejich zastoupení a porovnání s ostatními články od tuzemských autorů. Postup byl následující. Z jednotlivých čísel byly shromážděny všechny články autorsky označené a z nich pak byly vyčleněny překlady. Data ze všech jedenácti čísel poskládala celkový zvolený půlroční vzorek, z něhož je vyvozeno průměrné číslo časopisu v souvislosti s počtem překladů. Zjištěné údaje jsou demonstrovány v přehledné tabulce.

Jiná situace je u ročníku z roku 2007, kde je značně problematické provést obdobný průzkum. Informační zdroje, z kterých redaktoři vychází, jsou značeny dosti nedbale – u velké části není zdroj nebo autor uveden vůbec, proto se tato kapitola v roce 2007 zaobírá spíše zdroji obecně a nehodnotí je z hlediska kvantity pomocí tabulky.

Součástí obsahové stránky je provedený rozsáhlejší výzkum jednotlivých článků a zejména jejich **funkcí**, které jsou rozděleny na čtyři kategorie – informativně-edukativní (IE), čistě zábavní (Z), funkce rozvoje kreativity a logiky (RKL) a estetickou funkci (ES). Každému článku, celé rubrice či tematické straně je přiřazena jedna hlavní funkce, kterou obsahuje a počítá se jako jeden bod. Je však třeba připomenout, že veškerý obsah časopisu je zpracován populární formou, proto je zřejmé, že zábavní funkce se prolíná celým časopisem pro děti a mládež a bude tedy přítomna i v textech vzdělávacích, ovšem pouze sekundárně. Je-li ale daný text na rozhraní a je syntézou dvou funkcí, počítá se jedna jeho funkce jako polovina té celkové, což umožní přesnější a relevantnější výsledky. Tímto způsobem jsou počítány jednotlivé články i strany. Jestliže kupříkladu jeden článek s rozsahem dvou stran obsahuje informativně-edukativní a zábavní funkci, je počítána jedna strana jako IE a druhá jako Z. Obdobně je tomu s rubrikou na rozsahu jedné strany – pokud disponuje dvěma funkcemi, každá z nich je započítávána na půl strany.

Články a rubriky vždy nemají přesný rozsah na celé strany nebo jejich poloviny, proto je pro exaktnější výsledky ve výzkumu pracováno i se čtvrtinami stran (0,25; 0,75). Pokud text neodpovídá příslušným rozsahům, je zaokrouhlen tomu nejbližšímu – např. třetina strany je započítávána jako 0,25 strany.

Z hlediska funkce není hodnocena titulní strana (vyjma sedmi čísel z roku 1952, kde se na titulní straně objevuje báseň – ta jako text je zahrnuta do posuzovaných článků), obsah čísla⁶, tiráž, soutěže a přímé reklamy⁷.

Zvolené funkce jsou vytvořeny pro tuto práci, proto je třeba je dostatečně přiblížit a definovat.

Za **informativně-edukativní** článek lze označit takový, který dětem přináší buď nové informace, nebo upevňuje již získané vědomosti ze školního či rodinného

⁶ V ročnících roku 2007 je na obsahové straně přítomen dětský editorial, který by se dal zahrnout pod informativně-edukativní funkci, ale ve výzkumu funkce se neobjevuje, neboť jeho krátký rozsah znemožňuje samostatné započítávání tohoto žánru. Avšak je mu věnován prostor v kapitole formálních znaků, konkrétně interakce – časopis ke čtenáři.

⁷ definováno dále

prostředí, z médií. Jedná se o články se širokým spektrem témat – historických, technických, zeměpisných, přírodovědných, společenských, life-stylových, do této kategorie spadají i medailony osobností a rozhovory, zařazeny jsou i články vysvětlující například návod ke společenské hře – zde opět seznamuje s novými fakty. Přízvisko ‚edukativní‘ je myšleno ve smyslu vzdělávací. Nejčastějšími žánry s touto funkcí jsou tedy ve výzkumném vzorku útvary mající blízko k rozšířené zprávě, recenzi, životopisu, medailonu, reportáži, výzvě, oznámení nebo poznámce.

Cílem rubriky, která je vyhodnocena hlavní funkcí **zábavní**, je čtenáře primárně pobavit, rozesmát, rozptýlit, potěšit, vyplnit čas dítěte zábavným nenáročným způsobem. Není zde kladen důraz na uměleckou hodnotu článku. V této kategorii převažují komiksy, anekdoty, hravé osobnostní testy a různé bonusy časopisu ve formě herních plánů, pexesa, ale i plakátu nebo rozvrhu hodin se zvířecím animovaným hrdinou⁸.

Funkce **rozvoje kreativity a logiky** předpokládá určitou manipulaci s předměty, proces tvoření – tzn. aktivní činnost, nebo myšlenkové operace. Jsou sem řazeny články inspirující ke konkrétním tvůrčím činnostem krok po kroku, hádanky, rébusy, kvízy, křížovky, hravé úkoly rozvíjející prostorové myšlení, detektivní pátrání, ale kupříkladu i šablona na vystřihnutí letadla, se kterou se manipulace očekává.

Estetickou funkcí jsou v prováděném výzkumu značeny beletristické a poetické texty, tedy próza a poezie, kde stěžejní roli nehraje obsah, ale umělecké zpracování. Tato funkce byla přiřazena veškeré poezii, protože již ze své podstaty je jejím hlavním úkolem umělecky – esteticky - působit. V případě prózy je kladen požadavek delšího kompaktního textu, který obsahuje fabuli, tedy děj, příběh, vypravování. Žánrové spektrum je u estetické funkce pestré, ve zkoumaném vzorku dvou ročníků⁹ Mateřídoušky se nejčastěji lze setkat s pohádkami, povídkami, básněmi, říkankami, vypravováním, příběhy s dětskými hrdiny.

Nashromážděné kvantitativní údaje o funkcích v jednotlivých číslech časopisu jsou posuzovány v rámci celkového stanoveného vzorku, z kterého je pak zjištěn jejich průměrný výskyt v jednom ‚representativním‘ čísle.

⁸ Je to z toho důvodu, že se nachází uprostřed časopisu na tvrdém papíře, je proto na něj upoutávána velká pozornost – tento fakt nelze pominout a bylo by kontraproduktivní zde funkci nepřiradit.

⁹ chápáno ve smyslu dvou let

Další část obsahové stránky poskytuje stručný přehled **žánrů**, které se v časopise vyskytují zřídka a které naopak převládají. Žánry vycházejí ze stanovených funkcí a tímto způsobem lze jejich zastoupení ověřit v přílohové části této práce.

Zdánlivě nesourodé kategorie jsou proti sobě postaveny v další kapitole. V roce 1952 je sledován podíl prózy a poezie v periodiku, ročník v roce 2007 se zaměřuje na komiks. Důvodem je převládající výskyt těchto uvedených kategorií v konkrétním roce. V roce 1952 byla Mateřídouška skutečně literárním časopisem, proto je zajímavé zjistit poměr prózy a poezie, množství článků a počet stran. Mnohem bohatší spektrum různorodých textů v roce 2007 by bylo nesnadné klasifikovat a vyčlenit dvě obdobné kategorie, proto je vybrán v posledních letech velmi populární a vděčný žánr pro děti – komiks. Je třeba dodat, že rok 2007 ke své škodě poezii neobsahuje vůbec, čímž se výrazně odlišuje od původního konceptu Mateřídoušky. Próza v uměleckém slova smyslu se zde objevuje také velmi sporadicky, což vysvětluje nutnost vytvořit odlišnou kategorii pro rok 2007.

Aby se předešlo chybným interpretacím, je třeba pojmy próza, poezie a komiks definovat.

Próza je dle Encyklopedie literárních žánrů „literární druh zahrnující neveršované texty narativního a v širším pojetí také argumentativního nebo deskriptivního typu“¹⁰. V této práci ale není chápána pouze v jejím primárním – jazykově stylistickém smyslu jako označení pro všechny promluvy (stylizované jazykové projevy), které jsou psané i mluvené tzv. řečí ‚nevázanou‘, to znamená neutrálním jazykovým stylem, ale není zcela chápána ani v literárněvědném smyslu jako souhrnné označení pro všechna neveršovaná a nedramatická literární díla, jako jednu oblast literatury podle jazykové stylistické normy¹¹. Přiklání se spíše k první jazykově stylistické definici s upřesněním oblasti, v tomto případě se jedná o uměleckou prózu, zahrnující veškerou neveršovanou epiku.¹²

Jak již bylo zmíněno u kategorie estetické funkce, text označený jako próza musí pro potřeby této práce obsahovat fabuli, což je pojem který je „...vztažen k příhodě, k jejímu vypravování“¹³.

¹⁰ MOCNÁ, D. a PETERKA, J. a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. s. 526.

¹¹ Ta členění celou oblast literatury na poezii, prózu a drama, narozdíl od klasického rozdělení na lyriku, epiku a drama. (Zdroj: VLAŠÍN, Š a kol. *Slovník literární teorie*. s. 297.)

¹² VLAŠÍN, Š a kol. *Slovník literární teorie*. s. 297.

¹³ JÍLEK, V. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty*. s. 114.

Do kategorie prózy zde spadají pohádky, povídky, příběhy s dětským a zvířecím hrdinou, a další typy krátkých vyprávění. Zahrnuty jsou i medailony a případné dopisy od čtenářů, které obsahují fabuli nebo popis, což koresponduje s podmínkou převahy textového modelu vyprávěcího a popisného.

Poezie představuje „literární druh vyznačující se volnou, zejména jazykovou imaginací ve formě verše“¹⁴. S tímto obecným pojetím koresponduje i dále prováděný výzkum a jako poezie jsou označeny texty, které jsou psány ‚řečí vázanou‘ – veršem. Jako jedna položka je započítávána každá báseň, pod jejímž názvem je uveden autor. Jedná-li se o několik krátkých básní z lidové poezie kupříkladu o dvou verších, je tato strana posuzována dohromady jako celek, ne jednotlivě.

Do této kategorie je přiřazena i lidová frazeologie, konkrétně přísloví a pořekadla, protože jsou ve větší míře také veršovaná a pro předchozí kategorii by nesplňovaly předpoklad fabule. Ve výzkumu je frazeologie počítána též po celcích.

Součástí prozaických i poetických textů jsou přidružené obrázky, které dotváří estetický dojem. Není proto žádoucí je samostatně vyčleňovat - stranový rozsah článků a rubrik je počítán i s ilustracemi¹⁵.

Komiks

Komiks se stává opravdu oblíbeným žánrem, na stránkách dětských časopisů získává stále větší prostor, jeho uplatnění se rozrůstá. Nemálo časopisů se na komiksové pojetí příběhů přímo zaměřuje. Jeho masová popularita má racionální vysvětlení - zcela vyhovuje požadavkům dnešní generace, která svoji pozornost soustředí na obraz, vizuální pojetí příběhu, který je doplněn o zpravidla redukovaný a zhuštěný text v ‚bublině‘. Odborně lze komiks charakterizovat jako „intersémiotický narativní žánr, líčící událost či příběh prostřednictvím série kreseb zpravidla doplněný textem“¹⁶.

Tím, že tento žánr propojuje výrazové prostředky výtvarného projevu, literatury, filmu¹⁷ i divadla¹⁸, stává se pro čtenáře velmi atraktivním.

Nejznámějším komiksem v širším slova smyslu, který je spjatý s časopisem *Mateřídouška* jsou Kousky mládence Ferdy Mravence, jež navazovaly úspěšný předválečný seriál, který vycházel v Dětském koutku Lidových novin v letech 1935-1941 a poté také v knižních vydáních. Kreslený seriál Ondřeje Sekory vycházel

¹⁴ MOCNÁ, D. a PETERKA, J. a kol. [cit. dílo] s. 463.

¹⁵ Kromě titulní strany. Jestliže se nachází báseň na titulní straně, její rozsah je počítán jako 0,25 strany.

¹⁶ MOCNÁ, D. a PETERKA, J. a kol. [cit. dílo] s. 316.

¹⁷ Jde například o techniku střídání záběrů z různých úhlů pohledu a vzdáleností.

¹⁸ Divadelním výrazovými prostředky jsou myšleny výrazná gesta, masky postav...

na stránkách Mateřídoušky v letech 1945-1951¹⁹, proto se již ve zkoumaném vzorku čísel z roku 1952 neobjevuje. Nechvalně proslul tento komiks právě v 50. letech, kdy se do něho promítá atmosféra doby a Ferda tak v příbězích nepřímo propaguje brigády, pětileté plány, bojuje proti škůdcům a sympatizuje s Pionýrskou organizací.

Tato kategorie se týká pouze roku 2007, ale tím není nijak naznačováno, že by komiks v předchozích letech vůbec neexistoval a v Mateřídoušce se neobjevoval, je tomu právě naopak. Prostor věnovaný komiksu a zkoumání jeho podílu v časopise v roce 2007 souvisí s masovým výskytem tohoto žánru, který v některých číslech pojímá celou třetinu čísla.

Pro potřeby výzkumu je třeba odlišit komiks a jeho podobnou formu tzv. kreslených příběhů (Bildesgeschichte). V nich je oddělen obrázek od textu, není využita simultaneita verbální a obrazové složky, takže se nedá zcela považovat za typický komiks.²⁰

Forma kreslených příběhů je ve výzkumu značena jako próza. Do analýzy není zahrnuta přímá reklama, která je inspirována komiksovým stylem a započítáván není ani krátký komiksový pás tvořený třemi či čtyřmi okénky na obsahových stranách roku 2007. Jeho funkcí je vytvořit rychle žertovnou pointu, naladit čtenáře na plnohodnotný komiks uvnitř časopisu.

Analýzu obsahové stránky časopisu uzavírají opět dvě odlišně pojmenované kategorie, které jsou však chápány jako rovnocenné, už proto, že obě v sobě obsahují negativní konotace. Již na první pohled nelze v Mateřídoušce obou let přehlédnout dva výrazné faktory, ovlivňující v podstatě stěžejní obsah daného čísla. V roce 1952 nelze pominout početné ideologicky zaměřené články a ilustrace, které jsou angažovaným prostředkem politického vlivu, rok 2007 naproti tomu vykazuje nadprůměrný výskyt reklamy a článků, které se dají zařadit do sféry public relations.

Protože kategorie politické ideologie a komercializace bezprostředně působí na čtenáře a ovlivňují obsah časopisu, dokonce v mnoha případech i celou hlavní koncepci čísla, jsou tyto kategorie postaveny proti sobě jako analogické v závislosti na dobovém kontextu. Na propojení těchto pojmů se dá pohlížet i tak, že definují vzájemně v kruhu sami sebe – angažované články v časopisech propagují mocenskou ideologii,

¹⁹ ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury : adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. s. 153.

²⁰ MOCNÁ, D. a PETERKA, J. a kol. [cit. dílo] s. 316.

tn. že jí dělají reklamu. Obdobně reklamní texty přímé či skryté jako product placement působí na příjemce značně ideologicky – reklama je ovlivní natolik, že si produkt pořídí, aniž by k tomu měli racionální důvod. Takto lze chápat komercializaci jako určitý způsob ideologie, která manipuluje lidmi. Je třeba také zdůraznit, že „málokterou součást literárního dění a života vůbec lze považovat za ideologie zcela prostou“²¹.

Oba pojmy jsou velmi široké a je obtížné je jednoznačně definovat, jelikož pohledy odborníků (zejména na pojem ideologie) se liší.

V zásadě lze u prvního pojmu vyjít z definice Sociologického slovníku, kde je **ideologie** vymezena jako „uzavřený systém přesvědčení a pojmů, který ve společnosti slouží k prosazování a ospravedlňování mocenských zájmů. Také systém přesvědčení a představ dávající smysl soc. skutečnosti takovým způsobem, aby bylo možno v ní jednat, aniž by se při tom problematizovaly stávající mocenské poměry. [...] I. mnohdy nemá potřebnou oporu racionálních argumentů a někdy racionální argumentaci přímo znemožňuje“²².

Pro dokonalejší zpřesnění je uvedena ještě jedna definice.

„V prostředí kritické teorie společnosti představuje ideologie ‚soubor idejí vládnoucí třídy, která legitimizuje svou moc tím, že své partikulární zájmy prezentuje jako univerzální zájmy celé společnosti‘ (Petrusek et. al., 2004, s. 82).“²³

V této práci je tedy kontextem pojetí ideologie komunistické Československo.

Často se v souvislosti s ideologií objevuje výraz **propaganda**, což je klíčový pojem politického diskursu, který by se dal charakterizovat veřejným šířením názorů, jejichž cílem je zagitovat přívržence mezi civilisty a usměrňovat jejich myšlení. Totální propaganda je synonymem ideologie a zasahuje do všech oblastí masové komunikace, slouží jako nástroj vládnutí nebo jinak také boje o moc a její udržení.²⁴

„Ideologické zaměření tisku je často skryto a projevuje se nejen v přímém hodnocení událostí, ale také ve výběru toho, o čem se píše.“²⁵

Z hlediska ideologického zabarvení jsou v časopise roku 1952 posuzovány samostatně ilustrace a články. Při hodnocení kresby je však brán zřetel i na související text. Původně měl výzkum odhalit prostředky přímé a nepřímé ideologie, avšak brzy se ukázalo, že v mnoha případech je hranice mezi přímým a nepřímým ideologickým

²¹ ŠTOCHL, M. *Teorie literární komunikace*. s. 189.

²² JANDOUREK, J. [cit. dílo] s. 105. (zkratky a typy písma převzaty z originálu)

²³ TRAMPOTA, T. *Zpravodajství*. s. 164.

²⁴ SRPOVÁ, H. a kol. *Od informace k reklamě*. s. 63.

²⁵ SMETÁČEK, V. *Informace o informacích*. s. 85.

působením nepatrná, často se prolíná a bylo by obtížné ji od sebe striktně odlišit. Dvojitý dělení by bylo na úkor přesnosti, výsledky by mohly být zkreslující a nepřesné, proto se výzkum soustředí na ideologické zabarvení textů a obrázků obecně.

Jako ideologicky zabarvený článek je označen takový prozaický nebo poetický text, jejímž hlavním či okrajovým tématem jsou tehdejší političtí představitelé jak Československa, tak Sovětského svazu a další osobnosti spjaté s komunistickým režimem. Konkrétně se jedná o prezidenta Československé republiky Klementa Gottwalda, ministra školství Zdeňka Nejedlého, komunistického novináře Julia Fučíka, vůdce bolševické strany a prvního předsedu vlády SSSR V. I. Lenina a sovětského diktátora J. V. Stalina. Dále jsou takto označeny texty, v kterých je propagováno hornické, hutnické a jiné dělnické povolání, protože silně ovlivňují mládež ve výběru budoucí profese. Ideologický příznak mají ve výzkumu i články s pionýrskou, vojenskou (v širším slova smyslu) či „mírovou“ tematikou, články oslavující komunistická výročí a svátky, vztahující se k výrokům politických činitelů, texty, obsahují v příznakovém smyslu slova jako „nadplán“, „závazek“, „pětiletka“, „družstevní“. Do této kategorie nejsou zahrnuty texty, které čtenáře vybízí prostřednictvím příběhů ze školního či rodinného prostředí k poslušnosti, vzornosti, píli, pomáhání (pokud se v nich neobjevují ideologické atributy popsané výše).

Články vykazující ideologickou příznakovost jsou v tabulce porovnány se články neutrálními, a to i stranovým rozsahem.

Ideologicky zabarvená ilustrace nebo fotografie je ve výzkumu taková, která zobrazuje výše zmíněné politické představitele, symboly propagující a podporující komunismus jako jsou rudé vlajky, hvězdy, praporky, státní znaky, dále šachty, doly, stavby, na kterých pracují viditelně spokojení dělníci, obrázky pionýrů, vojáků, zbraní.

I v tomto případě je výzkum shrnut do přehledné tabulky s položkami celkového počtu obrázků a výčtu těch, které v sobě obsahují přímé či skryté znaky komunistického režimu.

Rok 2007 se zabývá vlivem komercializace na obsah časopisu. Je na místě ještě jednou připomenout, že propaganda, ať už politická, sociální, komerční, kulturní, etnická, ekonomická či vzdělávací, má svým významem k reklamě velmi blízko, často se s ní prolíná, protože je také založena na manipulaci s informacemi. Zatímco cílem

propagandy je obecnější získávání stoupenců a usměrňování zájmů široké veřejnosti, reklama usiluje o ovlivňování konzumních (komerčních, spotřebitelských) zájmů.²⁶

Komerzializace je zde chápána jako proces rozrůstání reklamy – propagace výrobků, služeb, akcí - na stránkách časopisu za účelem obchodního zisku.

Reklamou je obecně míněna „jakákoliv placená forma neosobní prezentace a propagace myšlenek, zboží nebo služeb konkrétním investorem“²⁷.

Pro potřeby této práce je nezbytné vymezit širší definici pomocí zákona.

„Reklamou se rozumí oznámení, předvedení či jiná prezentace šířené zejména komunikačními médii, mající za cíl podporu podnikatelské činnosti, zejména podporu spotřeby nebo prodeje zboží, [...] podporu poskytování služeb, propagaci ochranné známky ...“²⁸

Práce se zabývá také nepřímou reklamou, proto je třeba ji od přímé reklamy odlišit. V zákoně se objevuje termín „skrytá“, ale plně koresponduje s používaným označením ve výzkumu. U skryté reklamy je obtížné rozlišit, zda-li se skutečně o reklamu jedná, zvláště proto, že tak není označena.²⁹

Z tohoto předpokladu se vychází i v této práci. Veškeré články uvnitř časopisu³⁰, které něco nabízejí, propagují, doporučují, nějakým způsobem přesvědčují ke koupi, někde zvou, kde je zobrazeno logo firmy nebo výrobku, které evidentně odkazují na konkrétní film, knihu, výrobek jsou rozděleny do tří skupin – na reklamu přímou, reklamu nepřímou a sebepropagaci.

Reklamou přímou jsou ve výzkumu myšleny inzertní plochy takto pojmenované čili viditelně označené jako inzerce, to se týká propagace výrobků s rozsahem většinou 0,25 – 0,5 strany. Reklamy s rozsahem jedné strany v Mateřídoušce sice nemají označení inzerce, ale nepochybně jimi jsou, protože propagují konkrétní výrobek, proto jsou započítávány jako přímá reklama.

Pod nepřímou reklamu spadá široká škála případů. Obecně ji lze popsat jako reklamu přímou s tím rozdílem, že není označena jako inzerce. Jedná se i o odkazy na webové stránky, upoutávky na televizní pořady, fotografie knih, z kterých je v článku čerpáno, fotografie cen, které mohou čtenáři v soutěžích vyhrát, fotografie a články o konkrétních technických novinkách, počítačových hrách, kde je uvedena i firma, dále jde o pozvánky do kina na konkrétní film a všechny obrázky, z kterých lze vyčíst logo firmy nebo výrobku.

²⁶ SRPOVÁ, H. a kol. [cit. dílo] s. 70.

²⁷ KOTLER, P. *Marketing management*. s. 605.

²⁸ Zákon č. 40/1995 Sb., Čl. I, § 1

²⁹ ibidem

³⁰ Titulní strana není zahrnuta, jelikož má svoji vlastní kategorii.

Sebepropagace je v Mateřídoušce nejsnáze zachytitelnou kategorií, z toho důvodu, že prezentuje plánované akce, dále časopisy, knihy, zvukové nosiče, které souvisí s vydavatelstvím Mladá fronta a. s. Zahrnuty jsou i strany vybízející k předplacení titulu, přehled časopisů vydaných Mladou frontou za daný měsíc a články propagující komiksovou postavičku z Mateřídoušky.

Všechny druhy reklamního působení jsou počítány ve smyslu toho, kolik prostoru v periodiku zabírají, nejen na kolika stranách se objevují, ale kolik jich přibližně zaplňují³¹. V tabulce je tedy kromě počtu zjištěných forem komercializace uveden i jejich stranový rozsah.

³¹ Výzkum počítá s možností nepatrné odchylky u reklamy nepřímé, kde jsou výsledky zaokrouhlovány.

2. SOCIOKULTURNÍ KONTEXT DOBY

Pro potřeby této práce a lepší pochopení souvislostí je zde nezbytné uvést vhléd do dané doby, a to jak obecným popisem politických a kulturních znaků, tak nepřímou charakteristikou pomocí přehledu konkrétních událostí³².

2.1. Obecná charakteristika

2.1.1. Rok 1952 (kontext počátku 50. let 20. století)

Brzy po únoru 1948 byly odstraněny všechny rysy parlamentně demokratického systému a byl zaveden totalitní systém diktatury Komunistické strany Československa³³. Po Edvardu Beneši byl 14. června 1948 zvolen novým prezidentem Klement Gottwald, který byl hlavou státu až do své smrti 14. března 1953. Československo bylo plně podřízeno Sovětskému svazu, který měl být občanům tím jediným správným vzorem³⁴. Jednotnou státní ideologií byl marxismus-leninismus. V souvislosti se sovětským diktátorem J. V. Stalinem a jeho krutovládou a touhou po absolutní moci se hovořilo o tzv. kultu osobnosti. Volby nebyly svobodné, měly ryze formální charakter.

Postupně proběhlo úplné znárodnění průmyslu a obchodu, soukromý sektor byl úplně zrušen a zahájena byla násilná kolektivizace zemědělství. Vznikl dvojí typ socialistického družstevního vlastnictví: sovchozy – státní statky a kolchozy - JZD – Jednotné zemědělské družstvo. Tržní hospodářství bylo nahrazováno systémem centrálního plánování. Základní ekonomickou koncepcí byla pětiletka, nebo také pětiletý plán, podle něhož se organizovalo hospodářství celé země. Vlivem hospodářského zhroucení došlo v roce 1953 k měnové reformě, při které se peníze a vklady vyměňovaly v poměru 1:5 až 1:50.

Počátek 50. let se nesl ve znamení neblaze proslulých zkonstruovaných politických procesů proti tzv. „skrytým třídním nepřátelům a škůdcům“. Tyto inscenované procesy byly nezákonné, o rozsudku rozhodovala KSČ, Státní bezpečnost a také sovětští „poradci“. Obětmi se stali nejenom odpůrci komunismu (v roce 1950 národně socialistická poslankyně JUDr. Milada Horáková), ale i samotní komunisté (v roce 1952 byl popraven generální tajemník KSČ Rudolf Slánský).

³² těch zásadních a relevantních, které byly v tisku a médiích obecně hojně zastoupeny

³³ dále jen KSČ

³⁴ „Vedle československé vlajky vždy a všude povinně visela také vlajka sovětská a vysílání Československého rozhlasu zakončovala až do roku 1956 vedle hymny československé také státní hymna Sovětského svazu, vedle portrétu Klementa Gottwalda visel v úředních místnostech povinně také obraz Stalinův.“ (Zdroj: PERNES, J. *Československo 1946 – 1992*. s. 24)

Měnila se společenská struktura – byla likvidována střední vrstva (soukromníci, živnostníci), na vedoucí místa byli dosazováni tzv. dělnické kádry bez patřičného vzdělání a zkušeností. Nejpočetnější vrstvou byli manuálně pracující – dělníci, topiči, horníci, hutníci, kováři, stavaři apod. – mezi kterými se nacházeli i nedobrovolně přeřazení lidé do výroby.

„Do dolů a hutí byli posíláni i ti, kteří si toto povolání svobodně ne zvolili – děti z rodin se „špatným kádrovým profilem“, kterým bylo z politických důvodů zakázáno studovat školy podle jejich výběru a schopností.“³⁵

Náboženské smýšlení obyvatelstva bylo silně potlačováno a svoboda projevu a tisku byla zcela znemožněna. V rámci boje proti církvím a náboženství nahradil o Vánocích děda Mráz tradičního Ježíška.³⁶ Kromě církevních představitelů byli pronásledováni liberálové, sokolové, členové západního odboje. Ideologickému monopolu KSČ podléhaly také oblasti vědy, kultury, školství a všechny formy veřejného života. V oblasti kultury byl prosazován umělecký směr socialistický realismus, v literatuře dominuje budovatelský román. Autoři dětských knížek a časopisů pomáhali propagovat tzv. Lánskou akci – stranou a vládou organizovaný nábor žáků do hornických učilišť.

Těžký průmysl se stal preferovaným odvětvím. I přes to, že se celá 50. léta potýkalo Československo s nedostatkem papíru, bylo vytištěno jen v první polovině roku 1950 na 30 000 barevných velkoformátových plakátů s nápisem *Hornický učeň – naděje republiky*, 20 000 s nápisem *Hornictví – povolání správných chlapců* a na tisk dalších byly uvolňovány zvláštní přiděly papíru.³⁷

Po sovětském vzoru byly sjednoceny všechny sportovní, tvůrčí, zájmové a vzdělávací kluby a spolky, skauting nahradila v roce 1949 Pionýrská organizace.

Komunismus se pokoušel změnit historické povědomí veřejnosti, především husitství bylo prezentováno jako předobraz komunistické společnosti. Z tohoto důvodu byla masově rozšiřována díla Aloise Jiráska³⁸.

Byl veden boj proti kosmopolitismu – boj proti duchovní a kulturní západní orientaci. V r. 1952 byla v Brně uspořádána konference proti kosmopolitismu.³⁹⁴⁰⁴¹⁴²⁴³⁴⁴

³⁵ FORMÁNKOVÁ, P. Propaganda pro nejmenší: dětská literatura ve službách komunistických idejí. *Dějiny a současnost*. s. 19.

³⁶ viz Příloha 1: Předvánoční projev soudruha Antonína Zápotockého z roku 1952

³⁷ FORMÁNKOVÁ, P. [cit. dílo] s. 19.

³⁸ tzv. Jiráskova akce

³⁹ KREJČÍŘ, J. a SOJÁK, S. *Dějiny české - chronologický přehled*. s. 103.

⁴⁰ PERNES, J. *Československo 1946 – 1992*. s. 24 – 25.

⁴¹ SOCHROVÁ, M. *Dějepis v kostce II*. s. 140.

2.1.2. Rok 2007

Česká republika je samostatný, svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana. Od 16. 12. 1992 je pro ni závazná Ústava České republiky, která je v tisícileté historii české státnosti je to první ústavou, jež byla přijata pro Českou republiku⁴⁵ jako svrchovaný a samostatný stát v mezinárodním společenství. Hlavou státu je ve svém prvním funkčním období prezident Václav Klaus.

Politický systém ČR je založen na svobodném a dobrovolném vzniku a volné soutěži politických stran, které respektující základní demokratické principy a odmítají násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů. Prostřednictvím svobodných demokratických přenáší lid svou svrchovanost na zastupitelské sbory, opravňuje je k výkonu ústavně stanovených pravomocí. Moc zákonodárná v ČR náleží dvoukomorovému Parlamentu České republiky, výkonnou moc vykonává vláda a prezident.⁴⁶

Hospodářským systémem je kapitalismus, který je založen na svobodném soukromém podnikání a tržním hospodářství.

ČR inklinuje svým vývojem k západním zemím, je členem mezinárodní vojenské organizace NATO (připojila se 12. března 1999 jako jedna z prvních zemí bývalého Východního bloku) a je součástí Evropské unie, do které vstoupila 1. května 2004).

Obecně panuje myšlenková liberálnost, tolerance k různorodosti v oblasti náboženského⁴⁷ a politického vyznání, k sexuální orientaci, barvě pleti, společnost překonává tabuizovaná témata.

Stále větší celospolečenský vliv získává virtuální svět internetu a mobilních telefonů. V porovnání s rokem 1952 prudce vzrostla všeobecná životní úroveň (např. oblast bydlení, stravování, možnost vzdělání, zaměstnání, volnočasových aktivit). Do popředí se dostávají pojmy konzumní a komerční zábava, fenoménem se stávají hypermarkety, kde rodiny tráví nejen víkendová odpoledne.

⁴² Hlava S: Poválečné Československo: *Kapitola 2: Stalinismus 1948-1956*. [online] URL: <<http://www.ucebnice-dejepisu.ic.cz/1702-povalecne-ceskoslovensko-stalinismus-1948-az-1956.php>> [6. dubna 2007].

⁴³ 50. léta v Československu. [online] URL: <<http://dejepis.info/?t=248>> [6. dubna 2007].

⁴⁴ FORMÁNKOVÁ, P. [cit. dílo] s. 19.

⁴⁵ dále jen ČR

⁴⁶ *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky*. [online] URL: <<http://www.psp.cz/docs/status.html>> [7. dubna 2007].

⁴⁷ Avšak paradoxně se od náboženské víry ustupuje, stále více obyvatel se řadí mezi ateisty.

V této době by se dal pojem ‚kult osobnosti‘ ve značně okleštěném a přeneseném významu použít k takzvaným celebritám, populárním osobnostem⁴⁸ z řad zpěváků, herců, sportovců, modelek, účastníků různých reality show, ale i charismatických politiků. Ovšem již nedosahuje fanatických rozměrů a zásadních dopadů pro společnost jako tomu bylo např. u J. V. Stalina.

Celosvětovým jazykem je angličtina, kterou se mnohdy děti učí již v mateřských školách souběžně se svým mateřským jazykem.

Nejen Česká republika, ale celý svět se zabývá hrozbou teroristických útoků a ekologickou problematikou – dopady znečišťování ovzduší a globálního oteplování.

2.2. Konkrétní události

2.2.1. Vybrané události roku 1952 v ČSR

Byla založena Československá společnost pro šíření politických a vědeckých znalostí, později Československá vědecko-technická společnost. (24)

Duben:

Před Státním soudem v Brně stanulo osm občanů, kteří byli obviněni z protistátního spiknutí, jenž mělo být organizováno agenty amerického imperialismu. Členy obviněné skupiny byli i básníci Josef Kostohryz, který byl označen jako zavilý nepřítel pracujícího lidu posílající do zahraničí špionážní zprávy, a ‚fanatický fašista‘ Václav Renč. Šest obžalovaných dostalo doživotní vězení, jeden ze skupiny vyslechl rozsudek smrti a Renč vyvázl s 25 lety žaláře. Oba básníci se ale ve skutečnosti ‚provinili‘ pouze svoji katolickou orientací.

Červen:

Československá vláda reagovala na zhoršující se vývoj v zemědělství novými opatřeními, která byla vypracována vedením KSČ podle stalinského vzoru. Jednalo se o vlnu násilné kolektivizace, o likvidaci soukromé výroby a hospodaření na českém a slovenském venkově, třídní boj proti vesnické buržoazii, nátlak vstoupit do Jednotných zemědělských družstev, který byl realizován různými metodami – od agitace a přesvědčování k ‚legalizovaným‘ způsobům násilí a teroru.

Před Státním soudem v Brně skončil jeden z největších československých procesů proti katolickým duchovním. ‚Protistátní skupina‘, v jejímž čele stál kněz Otto Mádr, byla obviněna z toho, že pod rouškou náboženství zneužívali mladé lidi ke špionáži pro

⁴⁸ dále mužský výraz zahrnuje v sobě vždy i ženský ekvivalent (zpěvaček, hereček, ...)

Vatikán, že ukrývali záškodníky v kláštorech, kde organizovali jejich schůzky. Dva členové skupiny byli odsouzeni k trestu smrti.

Červenec:

Legendární vytrvalostní běžec Emil Zátopek získal na Letních olympijských hrách ve finských Helsinkách 3 zlaté medaile. Vyhrál běh na 5000 metrů, běh na 10 000 metrů a zvítězil dokonce i v maratónu, který běžel vůbec poprvé. Ve všech třech disciplínách zároveň vytvořil nový olympijský rekord, a stal se tak již potřetí v řadě nejlepším sportovcem na světě.

Srpen:

V létě roku 1952 se v ČSR vrcholil boj proti závažnému škůdci brambor původem z Ameriky – mandelince bramborové, pro kterou se vžil název „americký brouk“. Propaganda tvrdila, že tohoto škůdce u nás uměle, záměrně a hromadně rozšiřují američtí imperialisté, kteří z aut cizích značek vyhazují krabičky s mandelinkou, nebo ji šíří pomocí letadel. V rozsáhlé vypjaté kampani v novinách a rozhlasu byli kromě záškodnických západních agentů obviněni i „vesničtí boháči“, kteří údajně zatajovali výskyt brouka a sabotovali boj proti němu.⁴⁹

Říjen:

Státním soud v Praze uzavřel proces s bývalými funkcionáři Junáka, což byla organizace působící v intencích skautského hnutí. Nedlouho po komunistickém převratu v roce 1948 byla v ČSR zakázána, její vedoucí byli pronásledováni a mládež byla převedena do oddílů Pionýrské organizace. Obžalovaní funkcionáři se měli dopustit velezrady a vyzvědačství, ovlivňovat mládež v antikomunistickém duchu a poskytovat pomoc buržoazii v útěku do zahraničí. Část obžaloby, týkající se převádění spoluobčanů přes hranice, byla skutečně pravdivá. Vedoucí skupiny Křivský byl odsouzen na doživotí a další tresty se pohybovaly od 8 do 25 let vězení.

Listopad:

V inscenovaném osmidenním procesu proti bývalým vedoucím funkcionářům KSČ bylo vyneseno 11 rozsudků smrti. Hlavním prokurátorem se stal dr. Josef Urválek⁵⁰,

⁴⁹ Téma přemnožení „amerického brouka“ se výrazně ideologicky projevilo právě na stránkách *Mateřidoušky* v souvislosti s komiksem Kousky mládence Ferdý Mravence na zadní straně časopisu. Jeho autor Ondřej Sekora již v roce 1950 vytvořil knihu s názvem *„O zlém brouku Bramborouku. O mandelince americké, která chce loupit z našich talířů“*. (Zdroj: FORMÁNKOVÁ, P. [cit. dílo] s. 18.)

⁵⁰ „Svou čtyřhodinovou řeč zakončil prokurátor Urválek slovy: „Žádám pro všechny obviněné trest smrti. Nechť váš rozsudek dopadne jako železná pěst bez nejmenšího slitování! Nechť je ohněm, který do kořene vypálí tuto hanebnou hlízu zrady! Nechť je zvonem, volajícím po celé naší krásné vlasti k novým vítězstvím na pochodu k slunci socialismu!“ (Zdroj: Lidové noviny. *Kronika 20. století 1950 – 1959*. s. 773.)

který se účastnil již několika velkých procesů. Obžalovaní – jmenovitě Slánský, Clementis, Fischl, Frejka, Frank, Geminder, Margolius, Šváb, Šling, Reicin, Simone (trest smrti); Hajdů, London, Löbel (doživotí) – byli nařčeni z velezrady, vyzvědačství, intrikování proti spojení se SSSR, ze sabotáže hospodářské politiky ve straně, což způsobovalo problémy se zásobováním, a dokonce z plánování likvidace Klementa Gottwalda. Zdůrazňován byl také jejich židovský původ, protože sionismus měl být hlavním proviněním.

Podle sovětského vzoru byla založena Československá akademie věd, která v listopadu zahájila svoji činnost.

Prosinec:

V ústředním deníku KSČ Rudé právo vyšla 4. 12. stručná zpráva ministra spravedlnosti, že předchozí den byly v rámci procesu s ‚vedením protistátního spikleneckého spektra‘ vykonány rozsudky trestu smrti. Oběťmi procesu byli například bývalý ministr zahraničních věcí Vladimír Clementis a bývalý generální tajemník KSČ Rudolf Slánský. Tisk však už neuváděl, že nespravedlivě odsouzeným se nedostalo ani důstojného pohřbu – jejich popel rozsypali příslušníci Státní bezpečnosti v okolí Prahy.⁵¹

Jen datum v záhlaví novin Rudého práva dává vědět, že je Štědrý den. Hlavní titulky na první straně novin v tento sváteční den informují o tom, že ‚Strana je všechno‘ a hlásají ‚Splníme úkoly pětiletky‘. V adventním čase byly ‚vděčným‘ tématem periodik také Stalinovy narozeniny.⁵²

2.2.2. Přehled konkrétních politicko-kulturních událostí v ČR v roce 2007

Leden:

Vicepremiér KDU-ČSL Jiří Čunek začal být stíhán policií. Byl podezřelý, že jako starosta Vsetína přijal od realitní společnosti půlmilionového úplatek.

Poslanci ČSSD Miloš Melčák a Michal Pohanka umožnili sedm měsíců od volebního patu získat důvěru trojkoaliční vládě Mirka Topolánka.

Hudební skladatel Karel Svoboda spáchal sebevraždu.

Únor:

Šárka Záhrobská zvítězila ve slalomu na mistrovství světa ve švédském Aare a přivezla do Česka historicky první zlatou medaili v alpském lyžování.

⁵¹ Lidové noviny. *Kronika 20. století 1950 – 1959*. s. 763-774)

⁵² FORMÁNKOVÁ, P. [cit. dílo] s. 20.

Na český trh přišla nová verze operačního systému Windows – Vista.

Březen:

Vítězným projektem nové budovy Národní knihovny se stala kontroverzní stavba Jana Kaplického a jeho britského ateliéru Future Systems.

Rychlobruslařka Martina Sáblíková vybojovala na mistrovství světa v Salt Lake City zlatou medaili na 5000 metrů a vytvořila také nový světový rekord.

Fenomenální česká běžkyně na lyžích Kateřina Neumannová ukončila kariéru.

Evropská unie oslavila 50 let. Prezidenti a premiéři členských států přijali v Berlíně deklaraci s poselstvím občanům. Česko se zasadilo o to, aby z textu vypadly zmínky o euroústavě.

Duben:

Ministr zdravotnictví Tomáš Julínek představil novou reformu zdravotnictví. Potvrdil, že pacienti budou platit regulační poplatky.

Uprchlého podnikatele Radovana Krejčíře zadržela jihoafrická policie na mezinárodním letišti v Johannesburgu.

Květen:

V pražské Lucerně byla zahájena výstava Bodies, na kterou měli obyvatelé Česka protichůdné názory.

Začala tzv. ‚kuřimská kauza‘ – komplikovaný případ týrání dvou chlapců a záhadné dívky bez identity v rodině Kláry Mauzerové v Kuřimi.

V České republice spustil své služby již čtvrtý mobilní operátor – U:fon.

Červen:

Česko navštívil americký prezident George Bush, aby s politiky vedl jednání o umístění radarové základny v ČR.

V Česku se poprvé u velkochovu drůbeže objevila ptačí chřipka. Tisíce ptáků bylo vybito.

Na český trh s mobilními telefony přišla novinka – IPhon od firmy Apple.

Červenec:

Bývalá prokurátorka Ludmila Brožová-Polednová byla obžalována za účast na zinscenovaném procesu s Miladou Horákovou.

Srpen:

Jednatřicet starostů z Podbrdí založilo svaz obcí proti radaru, který je podle nich zdravotním rizikem pro obyvatele.

Fotbalová Slavie se poprvé v klubové historii dostala do Ligy mistrů.

Září:

Český desetibojař Roman Šebrle zvítězil na šampionátu v Ósace a dočkal se titulu mistra světa.

Prezident Václav Klaus vystoupil na půdě OSN s projevem o globálním oteplování, na které má specificky vyhraněný názor. Podle něj jsou důsledky oteplování na člověka zanedbatelné.

Říjen:

Téměř po roce od porodu zjistily dva rodičovské páry, že vychovávají cizí dítě. K záměně došlo v třebíčské porodnici.

Česko prohrálo boj o křeslo v Radě bezpečnosti OSN s Chorvatskem.

Televize Nova začala vysílat zprávy v novém kvalitnějším formátu HD TV.

Listopad:

Ludmila Brožová-Polednová byla za účast na justiční vraždě Milady Horákové odsouzena na 8 let do věznice s ostrahou.

Prosinec:

„Zloděj století“ František Procházka ukradl 560 milionů korun ze sídla bezpečnostní agentury, kde pracoval jako strážný v třídírně peněz. Soud na něj vydal mezinárodní zatykač.

Proběhla dosud největší stávka v dějinách českého školství, do které se zapojilo 128 000 pedagogických pracovníků, což byla více než polovina zaměstnanců resortu.

Štafeta českých běžkařů poprvé v historii vyhrála Světový pohár.

Česká republika vstoupila do Schengenu. Díky tomu mohou Češi i cizinci cestovat bez kontrol na hranicích.⁵³

⁵³ Ročenka 2007. [online] URL: <http://zpravy.idnes.cz/prilohy.asp?y=prilohy/rocenka_2007.htm> [8. dubna 2007].

4. VZNIK A VÝVOJ ČASOPISU MATEŘIDOUŠKA

Časopis pro děti předškolního a mladšího školního věku byl založen z iniciativy Františka Hrubína. Poprvé vyšel v nakladatelství Práce 19. prosince 1945 s podtitulem „časopis pro nejmenší čtenáře“. Název časopisu Mateřídouška odkazoval k dílu Karla Jaromíra Erbena⁵⁴ a také k básni Jaroslava Seiferta⁵⁵, která nové dětské periodikum příznačně zahajovala. Logo časopisu vytvořil Josef Lada.⁵⁶⁵⁷

V prvních měsících po svém vzniku vycházela Mateřídouška v nakladatelství Práce společně se Svazem české mládeže⁵⁸, od září 1950 ve Státním nakladatelství dětské knihy a od září 1953 pak už trvale v nakladatelství Mladá fronta⁵⁹.

Autoři článků v odborných literárních časopisech se shodují na tom, že ve svém počátku si vlivem předních literárních autorů pro děti a vynikajících výtvarníků Mateřídouška udržovala „vysokou slovesnou i výtvarnou úroveň [...], byla prostorem svobodné jazykové tvořivosti a kultivace dětské fantazie“⁶⁰. V knize Kontury české literatury pro děti a mládež byla Mateřídouška (počátečního období) počtena přívlastkem „hodnotná“⁶¹.

Už od samého počátku se Mateřídouška profilovala jako literární časopis, kde převládají pohádky, povídky, příběhy s dětským hrdinou, bajky, pověsti, básně a říkanky, próza na pokračování, v pozdějším období i žánry blízké fejetonu⁶² či sloupku. Tím, časopis měl největší podíl psaného slova estetického zaměření, se výrazně odlišoval od ostatních periodik, která pro děti a mládež v pozdějších letech v ČSR vyšla. Potencionálními konkurenty na značně omezeném trhu s časopisy mohly být tituly jako například Ohníček: časopis československých dětí (poprvé vydaný v roce

⁵⁴ „Mateřídouška“ je vstupní básně Erbenovy Kytice.

⁵⁵ viz Příloha č. 2: Zahajovací báseň časopisu Mateřídouška

⁵⁶ DOKOUPIL, B. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945 - 2000*. s. 145.

⁵⁷ Měsíčník Mateřídouška jubluje. *Ladění*, 2000, roč. 5, č. 4, s. 43.

⁵⁸ nakladatelství Mladá fronta

⁵⁹ Vydavatelem však byl 1953 – 1968 Ústřední výbor Československého svazu mládeže a 1970 – 1990

Česká ústřední rada Pionýrské organizace Socialistického svazu mládeže.

⁶⁰ JANOUŠEK, P. a kol. *Dějiny české literatury 1945-1989, I., 1945-1948*. s. 324.

⁶¹ CHALOUPKA, O. VORÁČEK J. *Kontury české literatury pro děti a mládež od začátku 19. století po současnost*. s. 437.

⁶² V 80. letech to byly fejetony Josefa Bruknera, které se objevovaly v rubrice Do ouška. Podle Růženy Hamanové, autorky článku „Sluníčko, Mateřídouška, Ohníček“ v časopise Zlatý máj, byly „svěží, vtipné, smysluplné a poetické“. Vyzdvihovala je jako „výborný pokus o nenásilnou stimulaci dítěte k přemýšlení o drobných [...] nevyřčených otázkách, myšlenkách a pocitech“. (Zdroj: HAMANOVÁ, R. Sluníčko, Mateřídouška, Ohníček; časopisy dětí od tří do deseti. *Zlatý máj*, 1984, roč. 28, s. 482 a 484.)

V 90. letech by se drobnými fejetony daly nazvat i úvodníky, jejichž autorkou byla Hana Doskočilová. Šlo o úvodní slova fiktivní postavičky „prabáby Doušky“, která s nadhledem předává podněty k zamyšlení skrze příběhy své a svých jedenácti pravnoučat. (Zdroj: KORBELOVÁ, L. Mateřídouška a její proměny v posledním desetiletí. *Tvořivá dramatika*, 2007, roč. 18, č. 2, s. 54.)

1951), Pionýr: zábavný a naučně-populární měsíčník ÚV ČSM pro mládež od 10 do 15 let (1953), Věda a technika mládeži (VTM): čtrnáctideník pro polytechnickou výchovu (1954), ABC mladých techniků a přírodovědců: zábavně naučný čtrnáctideník pro chlapce a děvčata (1956), Sluníčko pro nejmenší (1967) a Sedmička: čtení pro chlapce a děvčata na 7 dní (1968), později Sedmička pionýrů (1971). Každý z časopisů byl svou koncepcí jiný, byl určen pro různé věkové kategorie a měl proto v tehdejší době svoji výsadní nezastupitelnou pozici.

Mateřídouška dominovala jako časopis pro nejmenší čtenáře, což vyjadřoval dlouhá léta i její podnázev⁶³.

Počátky vývoje

Během dlouholetého vývoje titulu se vystřídalo několik specifických období. To první by se dalo nazvat ‚hrubínovským‘ podle zakladatele a hlavního redaktora, jenž měl na časopis společně s Milošem Holasem a Břetislavem Mencákem rozhodující vliv.

Jednotný charakter každého čísla byl dán osobitým ilustračním doprovodem jednoho výtvarníka (např. Kamil Lhoták, Václav Karel, Josef Lada, Ondřej Sekora), ale výjimkou nebyly ani vydání časopisu s několika ilustrátory. Poezie pro děti byla zastoupena v odkazu klasiků (K. J. Erben, K. V. Rais, J. V. Sládek, F. L. Čelakovský...) i předních soudobých básníků (Kamil Bednář, František Halas, František Listopad, Jaroslav Seifert...). Do tradic klasické české dětské četby uváděly čtenáře ukázky z děl lidové slovesnosti. Z prozaických útvarů převažovala pohádka a próza s dětským hrdinou, která byla překládána především ze sovětských zdrojů. V ukázkách srbské, švédské, francouzské, ruské i americké beletrie se projevovala snaha představovat národní i lidový svéráz vzdálenějších kultur.⁶⁴

„Redakce se takřka důsledně vyhýbala autorům dřívější sentimentální nebo napínavé četby pro starší děti a mládež. Často se naopak na stránkách Mateřídoušky objevovala jména příslušníků válečné a nejmladší poválečné literární generace (mj. Ivan Blatný, Josef Hiršal, Eduard Petiška) ...“⁶⁵

Zrcadlo sovětské ideologie

Další etapu vývoje Mateřídoušky předznamenal komunistický převrat v únoru 1948. Od šestého ročníku 1949/50 se obsah časopisu výrazně zpolitizoval, prosazovaly se texty agitačního charakteru, povídky, které se vyznačovaly schematičností a primárním didaktickým záměrem, hojné zastoupení měly překlady z ruštiny. V osmém ročníku

⁶³ viz Příloha č. 3: Podnázvy časopisu Mateřídouška

⁶⁴ DOKOUPIL, B. [cit. dílo] s. 145.

⁶⁵ JANÁČEK, P. Dětská literatura 1945-1948. *Ladění*, 2001, roč. 6, č. 2, s. 3.

(1951/1952), který vedl Josef Václav Svoboda, bylo upuštěno od tradičního uspořádání Mateřídoušky vycházejícího z kalendářního cyklu. Jednotlivá čísla byla věnována významným osobnostem politického života – Stalinovi, Leninovi, Zdeňku Nejedlému.⁶⁶

Proza i poezie v sobě nesla témata průmyslové práce, ideologické emblémy traktorů, strojů, vodojemů, staveb, šachet, apod. Tradiční motivy byly nahrazovány těmi politickými – máj přestal být symbolem jara a byl spíše spojován se Svátkem práce, s koncem války a osvobozením Prahy.

V beletrii se propagandistické tlaky objevovaly především v próze s dětským hrdinou. Nejvíce se ideologické tendence projeví ve významovém posunu příběhů s okupační tematikou. Obsahovaly patos, jednostrannou interpretaci války, kde byla zásluha na porážce fašismu přiznávána pouze SSSR a domácímu komunistickému odboji.⁶⁷

Vizuálně pestřejší podoba

Druhá polovina 50. let byla pro Mateřídoušku významná z hlediska profilace stálých rubrik a oproštění se od závislosti na překladech ze sovětských časopisů⁶⁸. V této době se také utvářela nová základna přispěvatelů (Ota Hofman, Svatopluk Hrnčíř, Josef Kainar, Helena Šmahelová, Ljuba Štíplová, Jan Vladislav...)⁶⁹.

Podle historika a kritika umění Arsena Pohribného, autora článku O výtvarné stránce Mateřídoušky v tehdejší ‚kritické revue tvorby pro mládež‘ Zlatý máj⁷⁰ bylo pojetí výtvarné stránky tohoto období užší než v 60. letech, navíc nemohla mít na všestranný duchovní růst mládeže příznivý vliv. Kresby hodnotil jako věcně podrobné, jenž nepodporovaly rozvoj fantazie, skromnost barevného spektra a podmračená vážnost dle něj působily tísnivě. Vyzdvihl však pokusy o vymanění z tohoto trendu a zmínil osobité kresby Moravcovy, Ladovy, Lhotákovy, Hanákovy a Nesvadbovy a Kudělkovy linoryty.⁷¹

Vyhraněnější profilace časopisu

V 60. letech se literární složka časopisu soustředila na tehdejší současnou domácí tvorbu a zlatý fond světové literatury. Příspěvky byly tematicky rozmanité, objevovala se četba na pokračování. Stálé rubriky povinně reflektovaly aktivity jisker a pionýrů,

⁶⁶ JANOUŠEK, P. a kol. *Dějiny české literatury 1945-1989, II., 1948-1958*. s. 432.

⁶⁷ ibidem s. 436.

⁶⁸ V Mateřídoušce se objevily překlady Christiana Morgensterna, Rudyarda Kiplinga, Ludwiga Rennu.

⁶⁹ DOKOUPIL, B. [cit. dílo] s. 146.

⁷⁰ Od roku 1968 byl podnázev Zlatého máje ‚časopis o dětské literatuře a umění‘, od roku 1974 ‚časopis o dětské literatuře‘. (Zdroj: Katalog Vědecké knihovny v Olomouci)

⁷¹ POHRIBNÝ, A. O výtvarné stránce Mateřídoušky. *Zlatý máj*. s. 263.

čímž Mateřídouška navazovala dialog se čtenářem. Do obsahu čísel byly nově zařazovány encyklopedické, uměleckonaučné a informativní texty, ale prostor se našel i pro oddechovou a zábavnou složku časopisu, populární byly zejména kreslené seriály otiskované na poslední straně i uvnitř časopisu. Od roku 1967 krystalizovala i za pomoci dětských čtenářů podoba kresleného seriálu Kocour Vavřinec (autorů Dagmar Lhotové, Zdeňka Slabého a ilustrátorky Věry Faltové), který se udržel na stránkách titulu 10 let.

Základ prozaického autorského okruhu tvořili Zdeněk Adla, Ludvík Aškenazy, Václav Čtvrtek, Olga Hejná, Hana Doskočilová, Ivan Klíma, Miloš Macourek, František Nepil, Eduard Petiška a řada dalších.⁷²

Poezii publikovali například Kamil Bednář, Josef Brukner, Jiří Faltus, Josef Hanzlík, Josef Kainar, ale nejvýrazněji se zapsal do historie Mateřídoušky tohoto období Jiří Pištora, který svojí dvojsmyslnou básní Lapkové rozhněval představitele komunistické moci. Říkanka vyšla v říjnu roku 1969 a kvůli jejímu politicky kontroverznímu obsahu se jí začal zabývat ideologický tajemník strany. Režim vyhodnotil jako nebezpečné tyto verše:

„Žije žije ve stepi/ jeden v suché otepi./ Druhý v láptích pod pařezem,/ třetí v díře mezi bezem./ Ať si jsou, tam kde jsou./ Ať sem na nás/ nelezou.“⁷³

K ‚protisovětskému ladění‘ přispěly i ilustrace Ludka Vimra, které děj básně situovaly do země ‚rudovousů‘ a ‚zbojníků‘ v zelených uniformách.

V Rudém právu vyšel na adresu autora útočný článek Ideje z Mateřídoušky, kde byl označen jako nepřítel Sovětského svazu. V článku se píše, jak byli básní lidé pobouřeni a jak se rozhořčovali nad tím, že chce někdo jejich děti zneužívat k antisovětské propagandě.⁷⁴

„[čtenáři, pozn. autora] Dobře cítí rozpor mezi tím, co hlásá básnička, a velikým úsilím představitelů strany a státu, miliónů lidí dobré vůle o znovunastolení vztahů plných důvěry, přátelství, pochopení, opravdové družby mezi námi a velkou sovětskou zemí. Nepřejí si; aby jejich dětem někdo podsouval nesprávné myšlenky. A to by měli v Mateřídoušce respektovat.“⁷⁵

⁷² DOKOUPIL, B. [cit. dílo] s. 146.

⁷³ ŠMÍD, J. Lapkové Jiřího Pištory – dětská říkanka, která rozhněvala komunistický režim. *Velká Epocha*. 15.6.2008. [online] URL: <<http://www.velkaepocha.sk/200706152776/Lapkove-Jiriho-Pistory-detska-rikanka-ktera-rozhnevala-komunisticky-rezim.html>> [citováno 15. března 2009].

⁷⁴ ibidem

⁷⁵ Rudé právo, 26. 10. 1969

Výchovná normalizace

V období normalizace zesílilo společensky výchovné působení na čtenáře prostřednictvím povinných stálých rubrik. Agitační a propagandistické prvky se byly implantovány v rubrikách Povídáme si, Hančin zápisník, implantován, tematiku pionýrského hnutí bylo možno zachytit i v soutěžní rubrice Nehádejte, přemýšlejte. Redakce Mateřídoušky se nezdráhala přebírat materiál z dětských tiskovin jiných socialistických zemí, povinností v časopise bylo upozorňovat na politická výročí a svátky. Jistou hodnotnou literární kompenzací nabízela vyjímately románová příloha, která prezentovala například příběhy Pipi Dlouhé punčochy od Astrid Lindgrenové nebo dílo Roalda Dahla Karlík a továrna na čokoládu.

Z širokého okruhu přispěvatelů je třeba zmínit Josefa Bruknera a jeho fejetonově laděné texty v rubrice Do ouška, dále autory, kteří jinde než v Mateřídoušce za normalizace publikovat nemohli, jako jsou Ota Šafránek, Ivo Štuka, Alena Vostrá.

Předrevoluční a porevoluční vývoj

V první polovině 80. let přispíval svojí prózou na motivy lidových pohádek Jan Skácel (pod pseudonymem Blanka Stárková).

Na přelomu 90. let začala Mateřídouška radikálně transformovat – od výtvarné stránky až k tematické a žánrové skladbě. Snahou bylo vyplnit prázdná místa v literatuře pro děti a přiblížit se skutečným čtenářským zájmům. Prostor opět získaly kreslené seriály (Biblické příběhy, Robinson Crusoe, Dva roky prázdnin), nově se začala uplatňovat dobrodružná povídka.

Poetickou stránku časopisu výrazně obohatila jména dříve zamlčovaných autorů – Ivan Blatný, Antonín Brousek, Josef Hiršal, Bohumila Grögerová, Jiří Kolář. Básnický odkaz v Mateřídoušce zanechali i Jiří Dědeček, Milena Lukešová, Miloš Kratochvíl, Heda Průchová, Jiří Žáček, Jan Vodňanský a další.

Prozu publikovali mimo řady jiných Eva Bernardinová, Pavel Šrut, Jiří Kahoun, Alois Mikulka a Martina Drijverová (v roce 1999 upoutala prózou Dvanáct romských přikázání).

Charakter časopisu dotvářely soutěže, hádanky, vědomostní testy, poznávací rubriky (Stránky plné otazníků, Co už víš?).⁷⁶

Převážně literární charakter si Mateřídouška udržela až do přelomu tisíciletí. S odchodem dlouholeté šéfredaktorky Magdaleny Propperové⁷⁷ se obsah a struktura

⁷⁶ DOKOUPIL, B. [cit. dílo] s. 147.

⁷⁷ viz Příloha č. 4: Přehled hlavních redaktorů časopisu Mateřídouška

časopisu nenávratně změnila. Výrazně ubylo čtení v podobě pohádek, povídek, příběhů a především básní, zvyšoval se naopak počet komiksů. Pravidelné uspořádání a přehledná struktura časopisu se téměř vytratila. Do celkové podoby časopisu, formální i obsahové, začala nevhodným způsobem zasahovat reklama.

5. FORMÁLNÍ ZNAKY

5.1. Rok 1952

5.1.1. Obecné formální znaky⁷⁸

Rok 1952 v sobě pojímal dva ročníky *Mateřídoušky*, protože v tomto období začínal další ročník novým kalendářním rokem. Zkoumané výtisky tohoto roku pocházejí z ročníku číslo 8 a 9. Charakteristika časopisu byla přiblížena v podnázvu – ‚časopis pro nejmenší čtenáře‘ a v dalším podnázvu v tiráži – literární měsíčník pro malé čtenáře. V tomto období měla *Mateřídouška* čtrnáctidenní periodicitu, vycházela vždy 1. a 15. dne v měsíci, avšak v roce 1952 se vlivem nedostatku papíru pravidelná periodicitu snížila ze čtrnácti dnů přibližně na dvacet. Cílová skupina není oficiálně uvedena, ale Růžena Hamanová v článku *Sluníčko, Mateřídouška, Ohníček* řadí časopis do věkové kategorie 6-8 let.⁷⁹ V jednom čísle bylo od 14 do 16 černobílých i barevných stran, tedy 28 až 32 za měsíc formátu 181 x 262 mm. Původ časopisu je domácí. Redakční tým čítal 9-10 stálých členů, hlavním redaktorem byl Josef Václav Svoboda. Vydavatelem a nakladatelem časopisu bylo Státní nakladatelství dětské knihy v Praze, tisk zajišťoval národní podnik – tiskařské závody Svoboda. Jeden výtisk stál 3 Kčs, roční předplatné vyšlo na 60 Kčs.

5.1.2. Vzhled časopisu

Mateřídouška roku 1952 by se dala charakterizovat jako přehledná a uspořádaná. Zřetelně byl oddělen text od ilustrací a fotografií, ve většině případů se nepřekrývaly, výjimečně jen v okrajových částech ilustrace. Nad fotografiemi výrazně převažovaly ilustrace, které vizuálně doplňovaly poezii i prózu. Jednotlivá čísla ve výzkumném vzorku ilustroval například Vladimír Kovářík, Kamil Lhoták, Václav Karel, Josef Paukert, ale například v čísle 13 z 1. března 1952 se objevilo dokonce sedm ilustrátorů najednou (J. Mánes, M. Aleš, Z. Bílková, O. Rohlíková, J. Krasl, J. Vraštil, M. Jágr). Nedá se tedy generalizovat, že jedno číslo v tomto období doplnil ilustracemi vždy jeden autor, i když tato tendence převládala.

Barevné spektrum bylo střízlivé, vkusné, neexperimentovalo se s různými typy písma.

⁷⁸ V rámci výzkumu byla kontaktována redakce *Mateřídoušky* a firma Deloitte Audit s. r. o., která audituje tištěný a prodaný náklad *Mateřídoušky*, ovšem s neuspokojivým výsledkem - kontakt z jejich strany nebyl navázán, proto v obecných formálních znacích chybí informace o nákladu časopisu v obou letech. Na webových stránkách *Mateřídoušky* je informace o měsíčním nákladu v roce 2007 60 000 výtisků, ovšem s rokem 1952 tento údaj nelze porovnat.

⁷⁹ HAMANOVÁ, R. *Sluníčko, Mateřídouška, Ohníček; časopisy dětí od tří do deseti. Zlatý máj.* s. 480.

Je třeba zdůraznit, že strohost a striktní uspořádanost článků v Mateřídoušce byly ovlivněny i technickými možnostmi doby, které neumožňovaly pestrou a propracovanou grafickou podobu časopisu.

5.1.3. Titulní strana⁸⁰

Titulní strana Mateřídoušky v roce 1952 obsahovala vždy jednu barevnou ilustraci – ideologicky zabarvené výjevy školáků ve třídě, chystajících výzdobu na počest 4. roku pětiletky nebo vojáka se zbraní; neutrální výjevy sánkujících dětí či matky kolébající své dítě; ale také portréty politických představitelů – v čísle 11 to byl ministr školství Zdeněk Nejedlý, v čísle 5 prezident Klement Gottwald.

Úvodní ilustrace byla někdy doprovázena básní – například v čísle 4 byl obrázek pionýrů doplněn o báseň Rudé praporky (autora Oldřicha Syrovátky). Důraz se kladl i na aktuální tematiku, která se týkala dětí – v 1. čísle 9. ročníku, které vyšlo 1. září 1952 byla k obrázku dětí jdoucích do školy připojena báseň Františka Hrubína Do školy.

Popisky se objevovaly sporadicky, v čísle 12 je pouze radostné provolání „Zima je, zima je, každý se raduje!“ a v čísle 13 je na ilustraci ozdobné stuhy napsáno „Ukolibawka“. U portrétu politického funkcionáře bylo uvedeno jeho jméno nebo iniciály.

Hlavička časopisu zahrnovala informace o čísle, ročníku, datu vydání a ceně, následovalo logo, čili název časopisu, pod ním kterým byl v rámečku uveden podnázev časopisu.

5.1.4. Interakce se čtenářem

5.1.4.1. Časopis ke čtenáři

Pod kontakt časopisu se čtenářem se dají v roce 1952 zahrnout soutěže nebo její zhodnocení, ke kterým se redakce vyjadřovala. Takových případů ale nebylo mnoho. Ve výzkumném vzorku lze nalézt tři. Evaluace soutěží byla uskutečňováno v rubrice Školní noviny.

V čísle 9 redakce v článku „Vzorná třída?“ rekapitulovala proběhlou soutěž a ocenila pozitivní charakterovou vlastnosti konkrétního čtenáře, vyzdvihla poctivost, aby tak vzorovým příkladem působila na ostatní děti.

⁸⁰ viz Příloha č. 5 a č. 6: Titulní strany časopisu Mateřídouška, rok 1952

„V šestém čísle ‚Materídoušky‘ jsme vypsalí soutěž: Kdo najde všech deset chyb na obrázku ‚Vzorná třída‘? [...] Jeník sám našel správně deset chyb. Desátou mu poradila maminka, protože Jeník se ještě neučil, kolik je osmkrát sedm. Jeník se však čestně přiznal: ‚TO MI ŘEKLA MAMINKA.‘ A vyhrál!“⁸¹

V čísle 10 se soutěž nacházela na zadní straně, byla vyvedena v barvě, úkolem čtenářů bylo přiřadit obrázky zvířat, která jsou v zimě na polích nebo v lese, k obrázkům jejich aktivit.

V čísle 11 bylo v článku „Kdo vyhrál v soutěži ‚Vzorná třída‘ “ zajímavým faktorem oslovení jednoho čtenáře a následující konejšení ostatních čtenářů, kteří nevyhráli.

„... Jaroslav Hais z 3. národní školy (ale odkud, to nevíme. Knížku máme pro Tebe, Jarko, v redakci. Napiš nám adresu, abychom Ti ji mohli poslat), ... [...] A vám, kteří jste nevyhráli, platí přísloví, které jste si jistě už v tomto čísle přečetli: Co se jednou nezdařilo, může se zdařit po druhé!“⁸²

5.1.4.2. Čtenář k časopisu⁸³

Čtenář mohl připívat svými postřehy a zážitky do rubriky Školní noviny, ovšem ve zkoumaném vzorku to nebyl častý jev. Byl zde otištěn článek od jedné žačky, ale převzatý ze školního časopisu Mladý budovatel. Jednalo se o pozvánku⁸⁴ do knihovny s apelujícím názvem „Přijďte také!“ v čísle 11.

V čísle 12 byly vybrané jednostranné výpovědi dětí zneužity k cílené propagaci – oslavující Den Sovětské armády.

5.2. Rok 2007

5.2.1. Obecné formální znaky

Rok 2007 byl spjatý s 63. ročníkem Mateřídoušky s podnázvem „časopis pro děti od 7 let“, podnázev v tiráži nebyl uveden. Časopis vycházel jako měsíčník většinou první den daného měsíce nebo poslední den měsíce předcházejícího a byl určen čtenářům od 7 do 12 let. Stranový rozsah se pohyboval od 48 do 56 stran při formátu 210 x 280 mm. Redakce měla kromě externích přispěvatelů 7-8 stálých členů včetně šéfredaktora Tomáše Sudera. Celobarevné výtisky vydávala Mladá fronta a. s., tiskl Europrint a. s. Cena sledovaných výtisků v roce 2007 se výrazně proměnila – z 29 Kč se poprvé v říjnu vyšplhala 44 Kč. Roční předplatné stálo 319 Kč.

⁸¹ M., 1952, č. 9, s. 143

⁸² M., 1952, č. 11, s. 175

⁸³ viz Příloha č. 8: Příspěvky čtenářů do Mateřídoušky roku 1952

⁸⁴ Jednalo se o pozvánku do konkrétní knihovny, což by se dalo chápat jako náznak reklamy.

5.2.2. Vzhled časopisu

Vizuální podoba *Mateřídoušky* v roce 2007 byla na první pohled značně nepřehledná, chaotická, komplikovaná, barevně přesycená, což je pravděpodobně pro dětského čtenáře atraktivní. Text není jednoduchý, ale je členěn do rozmanitých okének - například různě zdobených kruhů, oválů, barevných obdélníků a jiných geometrických útvarů, výjimkou nebyl ani text umístěný ve tvaru hvězd, améby či dokonce kočičí tlapky, kde mělo svoji roli téma článku o kočkách. Častým trendem byla také inspirace komiksovými bublinami, které se objevovaly i v informativně-educativních člancích. Na každé straně bylo mnoho vizuálních podnětů – různé typy písma (především v nadpisech článků - barevně odlišené, kurzíva, stínované, s obrysem, zvýrazněné inverzní barvou), byl propojován s obrázky, často se ilustrace či fotografie s textem nahuštěným do ohraničených okének překrývaly, což vytvářelo neuspořádaný dojem. Nad ilustracemi jednoznačně převládaly fotografie. Atraktivitu zvyšovalo řazení fotografií a textů v geometrických obrazcích našikmo.

5.2.3. Titulní strana⁸⁵

Titulní strana roku 2007 odrážela charakter celého čísla – byla barevně pestrá, s jednou hlavní dominantní fotografií nebo obrázkem a třemi až čtyřmi menšími v levém sloupci.

Na titulních stranách zkoumaného vzorku byl vyjma lednového čísla vždy přítomen komiks, ať už popiskem nebo obrázkem, což dokládá obrovskou popularitu tohoto žánru. Dvakrát byl komiksový hrdina hlavním motivem titulní strany (Titeuf, Spirou a Fantasio). Zaplňoval celé dvě třetiny obálky. Třikrát byl prezentován jako menší obrázek v levém sloupci, který rozsahově pojímal třetinu strany (zde byl zobrazen ve dvou číslech detektivní pes Vrtápek a Titeuf). Tři titulní strany lákaly čtenáře popiskami „Nový komiks“, „7 x komiks“ a dokonce byl tento žánr přidružen bezprostředně pod název časopisu jako „Mateřídouška + komiks“. Všechny obrázky odkazovaly na články obsažené v časopise.

Do loga *Mateřídoušky* zasahovaly jiné obrázky, pouze ve dvou případech název časopisu nepřekrývá žádný obrázek či nápis. Čtyři titulní strany obsahují formu reklamy – lednové vydání propagovalo hru *Viva Piñata* pro konzoli Xbox 360 a film *Šarlotina pavučinka*, větší část únorové titulní strany zaplňoval výjev z animovaného filmu *Past*

⁸⁵ viz Příloha č. 7: Titulní strany časopisu *Mateřídouška*, rok 2007

na žraloka, na březnové titulní straně byly jako reklama označeny obrázky akční adventury Kameo: Elements of Power a čokoládového vejce Kinder Překvapení a zářijová strana vybízela titulkem „Hurá do kina!“ na film Ratatouille od společnosti Disney Pixar (bylo přítomno i logo).

Ve dvou případech byl na titulní straně dán prostor lidem – na té lednové se objevila zpěvačka Ewa Farna a na zářijové obálce dominoval mladý fotbalista Nicolas Šumský. Na každé obálce časopisu se objevilo zvíře (koala, pes, mrož, zebrokuň, dinosaurus, kočka), z čehož vyplývá orientace mateřídoušky i na naučné přírodovědné články.

Zkoumaný vzorek titulních stran v roce 2007 obsahuje 4-6 popisků.

Informace jako podnázev ‚časopis pro děti od 7 let‘, číslo časopisu, rok, měsíc a cena byly uvedeny nad samotným logem časopisu.

5.2.4. Interakce se čtenářem

5.2.4.1. Časopis ke čtenáři

Mateřídouška roku 2007 se snažila udržovat kontakt se čtenářem rozmanitými prostředky. Již na první obsahové straně kontaktovala čtenáře kreslená postavička Ája krátkým pozdravením poutajícím pozornost, který by se dal nazvat jako dětský editorial. Oslovení byla různá: „Ahoj holky a kluci“, „Ahoj kamarádi“, „Ahoj holky, ahoj kluci, sejdeme se na lavici :o)“⁸⁶, „Ahoj všichni“. Úvodní část se zabývala popisem daného měsíce v závislosti na ročním období („... je tu nový rok a s ním oblíbená neoblíbená předsevzetí“; „...podzim je už neodvratně tu, barevné listí závodí ze stromů a ráno bývá mlha, že by se dala krájet...“). Obsahem editoriale bylo také připomenutí důležitých dnů v měsíci, ať už formou otázky („... těšíte se taky už na první jarní den (21. března)?“) nebo vysvětlením tematického obsahu čísla („Tentokrát v ní [Mateřídoušce, pozn. autora] najdete opravdu neuvěřitelné množství fotek. Chtěli jsme tím spolu s vámi oslavit Světový den zvířat (4. října).“) Vzhled do obsahu čísla je pak hlavní částí Ájina úvodníku.

Postavička působila i jako přímý průvodce časopisem, s její ikonou se bylo možné setkat u konkrétních článků uvnitř čísla, ke kterým vyjadřovala svůj názor, hodnocení, doporučení⁸⁷. Kontakt se čtenářem byl udržován i v rubrice Ájina nástěnka, kde

⁸⁶ Pozdravení v zářijovém čísle, tedy na začátku nového školního roku. Použitím emotikonu se ‚Ája‘ dětem ještě více přiblížila.

⁸⁷ V říjnovém čísle se vyjadřovala Ája k webové stránce www.mezistromy.cz: „Na stránky se mi příjemně koukalo a moc se mi líbily pohyblivé postavičky v úvodu. navíc je portál přehledný, takže jsem

kreslená postavička nabízela tipy, rady a inspirace ke kreativním činnostem a hovořila přímo k jednomu čtenáři („Namaluj si vtipnou myšku“; „Tímhle nápaditým jídlem určitě mile překvapíš rodinu nebo návštěvu.“). Pravidelně se objevovala jako tazatel v rubrice Rozhovor.

Obdobná kontaktní forma pozdravu, kdy se časopis přiblížil dětem, byla zvolena i v rubrice Svět, ve které vrstevníci čtenářů (zobrazení na fotografii) představovali svoji zemi. Nenásilnou formou si tak děti mohli zafixovat pozdrav z dané cizí země⁸⁸.

Jako prostředek přiblížení se dětskému čtenáři se jeví také název rubriky inspirovaný hovorovou mluvou mládeže - ‚Vychytávky‘. Jazyková degradace k příznakovým výrazům a hovorovému stylu, který je školákům přirozený, se projevila i v rubrice Dějiny udatného českého národa. V březnovém čísle se děti mohly dočíst, že „1927 - Diváci zírají na první televizní přenos.“, dále že „Do všech problémů šťourá Jiří Voskovec a Jan Werich v Osvobozeném divadle. Notuje jim k tomu geniální skladatel Jaroslav Ježek.“ a také se dozvěděli, kdo je Mussolini, Lenin, Stalin a Hilter: „pěkná sebranka“.

Interaktivita mezi časopisem a čtenářem byla zajištěna prostřednictvím soutěží, jejichž počet se ve zkoumaném vzorku pohyboval v rozmezí 3-9 soutěží v jednom čísle.

5.2.4.2. Čtenář k časopisu

V časopise neexistovala žádná rubrika podobná listárně, kde by děti mohly vyjadřovat své názory a svými nápady obohacovat časopis. Jedinou možností, jak přispět k tvorbě byla rubrika Vtipy, kam čtenáři mohly posílat oblíbené anekdoty a pokud byl jejich příspěvek vybrán, získaly dárek.

V roce 2007 by se očekávalo, že čtenář časopisu bude mít možnost diskutovat o oblíbených rubrikách, o podobě časopisu, o nových komiksech na diskuzích, fórech, chatech, které mu zprostředkuje jeho oblíbený časopis. Mateřídouška webové stránky má, ale minimálně naplňuje jejich potenciál, aktualizovány jsou jen nové obálky časopisu, ale nejsou zde k dispozici žádné hry, úkoly, čtení, které by ještě zintenzivnily kontakt čtenářů s časopisem v jejich volném čase. Dokonce i podnázev Mateřídoušky na internetových stránkách je neaktuální – „časopis plný čtení, her a zajímavostí“.

rychle našla, co jsem hledala. A určitě nevynechejte odkaz ‚Zábava‘ – najdete tam prima kvíz a moc hezké tapety na plochu počítače (wallpapy).“ s. 19

⁸⁸ V článku o Austrálii: „Hallo, kluci a holky, pozdrav z Austrálie posílá Jessica Claudia Robertson (Sydney, 13 let)“; Monako: „Salut, holky a kluci! Z Monaka zdraví Andrea Buchotová (čti byšotová) (Monte Carlo, 8 let)“; Egypt: „Salam alejkum, holky a kluci! Pozdrav z Egypta posílá Abdul Raheem (Quena, 12 let)“.

5.3. Dílčí závěr – komparace formální stránky obou let

Přehled obecných formálních znaků obou let je uveden v tabulce č. 1.

Mateřídouška prošla výraznou formální proměnou, změnil se podnázev, zvětšil se formát, o třetinu se zvýšil počet stran za měsíc a především se změnila periodicitu – ze čtrnáctideníku se stal měsíčník. Z uspořádané, přehledné podoby, strohé podoby roku 1952, kde byl text rozvržen po celé straně nebo ve dvou sloupcích, se vzhled Mateřídoušky roku 2007 transformoval do barevně přesycené koláže fotografií, ilustrací a textu, členěného na geometrické zdobené segmenty, mnohdy pro zvýraznění atraktivity uspořádané našikmo. Vizuální stránka Mateřídoušky v roce 2007 vyznívala oproti roku 1952 značně chaoticky a nevkusně.

Podobné atributy měla i titulní strana obou let. Obálka roku 1952 obsahovala pouze jednu ilustraci, nebo ilustraci s krátkou básní, popisky se objevovaly výjimečně. Na titulní straně roku 2007 jsou průměrně čtyři obrázky (jeden dominantní a tři menší) a 5 popisků.

V roce 1952 udržoval časopis kontakt se čtenářem prostřednictvím soutěží, stejně tak, ale v mnohem větší míře tomu bylo v roce 2007, kde byla navíc přítomna kreslená postavička Ája, jenž vítala čtenáře v úvodním sloupci a komunikovala s ním i v dalších článcích uvnitř časopisu.

Děti měly možnost v roce 1952 přispívat svými postřehy do rubriky Školní noviny, ve výzkumném vzorku se ale objevuje pouze článek od čtenáře převzatý z jiného časopisu. Ani rok 2007 neposkytoval odpovídající prostor pro vyjádření čtenářů, neexistovala zde rubrika, která by umožňovala zpětnou vazbu od dětí redakci časopisu. Jediným případem, kde redakce Mateřídoušky vyzívala školáky k účasti a zapojení, byla rubrika Vtipy.

Tabulka č. 1

Mateřídouška	1952	2007
Podnázev	časopis pro nejmenší čtenáře	časopis pro děti od 7 let
Podnázev v tiráži	literární měsíčník pro malé čtenáře	-----
Periodicita proměnná	čtrnáctideník	měsíčník
Cílová skupina	oficiálně neuvedeno	děti o 7 do 12 let
Počet stran	14 – 16 / 28 – 32 za měsíc	48 - 56
Formát	181 x 262 mm	210 x 280 mm
Cena za jeden výtisk	3 Kčs / 6 Kčs za měsíc	29 Kč, později 44 Kč
Roční předplatné	60 Kčs	319 Kč
Domácí/licencovaný	domácí	domácí
Složení redakce	10 stálých členů	7 stálých členů
Barva	černobílé i barvené	celobarevné
Vydavatel	Státní nakladatelství dětské knihy v Praze	Mladá fronta a. s.
Tisk	SVOBODA, tiskařské závody, národní podnik	Europrint a. s.
Šéfredaktor	Jiří Václav Svoboda	Tomáš Suder

6. OBSAHOVÁ STRÁNKA

6.1. Rok 1952

6.1.1. Koncepce čísla

Koncepce čísla roku 1952 se soustředila na dané roční období, svátky a především politická výročí. Od toho se odvíjelo i zaměření článků. Nejmeno číslo bylo ovlivněno blízkými se narozeninami významného politického představitele, kterému byla zpravidla věnována titulní strana a úvodní 1-2 články v časopise. Ve výzkumném vzorku to byl v čísle 11, které vyšlo 1. února 1952 ministr školství Zdeněk Nejedlý⁸⁹ a v čísle 5 z 20. listopadu 1952 se objevil prezident Klement Gottwald⁹⁰.

Pod názvem rubriky Školní noviny se nacházela informace o specifiku daného měsíce, čím byl význačný (v č. 12: „Měsíc vítězství pracujícího lidu“; v č. 13 a 14: Měsíc našich matek). Výrazněji se v Mateřídoušce tematicky projevil Mezinárodní den žen - v č. 13 pět článků a titulní stranou s ilustrací matky kolébající své dítě. Číslo 14 přineslo tři články s mírovou tematikou. Ovšem velké jednotné téma, které by celým časopisem prostupovalo, se ve výzkumném vzorku roku 1952 nenachází.

Čísla roku 1952 nepřinášela žádné bonusové materiály ve formě vyjímatečných příloh.

6.1.2. Rubriky

Ve výzkumném vzorku se nacházela pouze jediná pravidelná rubrika Školní noviny umístěná v závěru čísla a pouze v šesti výtiscích zkoumaného vzorku⁹¹. Obsahovala krátké příběhy⁹² s dětským hrdinou, zpravidla ze školního prostředí, a vyhodnocení soutěže z předchozího čísla.

6.1.3. Překlady

Mateřídouška roku 1952 byla hodnocena z hlediska zastoupení překladů, protože se v číslech objevovaly v hojné míře. Směrodatným údajem byl počet článků s autorstvím, z nichž byly překlady počítány.

⁸⁹ narozen 10. února

⁹⁰ narozen 23. listopadu

⁹¹ ročník VIII

⁹² u nichž nebyl uveden autor

Tabulka č. 2

	Č. 9	Č. 10	Č. 11	Č. 12	Č. 13	Č. 14	Č. 1	Č. 2	Č. 3	Č. 4	Č. 5	CELKEM	PRŮMĚR
STRANY	14	16	16	14	16	16	16	16	16	16	16	172	15.6
ČLÁNKY CELKEM	17	16	16	16	16	16	15	15	18	18	19	182	16.5
ČLÁNKY S AUTORSTVÍM	14	12	13	12	14	13	14	15	18	17	18	150	13.6
Z TOHO PŘEKLADŮ	7	6	5	4	6	5	3	2	4	5	0	47	4.2

6.1.3.1. Celkový vzorek

Ze zkoumaného vzorku 11 čísel časopisu Mateřídouška vyšlo zajímavé zjištění. Z celkového počtu 182 článků nebyl u více jak šestiny článků uveden autor a ze zbývajících 150 článků se téměř u třetiny z nich jednalo o překlad, nejčastěji z ruštiny, méně pak z bulharštiny, litevštiny, čínštiny, objevily se i texty kazašské a azerbajdžanské.

6.1.3.2. Průměrné číslo

Průměrné číslo z necelých 14 článků, kde bylo uvedeno autorství, obsahovalo 4 přeložené texty.

6.1.4. Funkce článků

V roce 1952 se Mateřídouška prezentovala jako literární časopis. Cílem této kategorie bylo zjistit, jestli tomu opravdu odpovídala skladba článků, zda-li převažovaly texty uměleckého charakteru, které jsou v souladu s estetickou funkcí. Vynikala Mateřídouška roku 1952 pouze estetickým přínosem, nebo se snažila i vzdělávat a rozvíjet logiku a kreativitu?

Podrobný rozpis článků a jejich funkcí lze nalézt v příloze č. 9.

Tabulka č. 3

	Č. 9	Č. 10	Č. 11	Č. 12	Č. 13	Č. 14	Č. 1	Č. 2	Č. 3	Č. 4	Č. 5	CEL KEM	PRŮ MĚR
STRANY	14	16	16	14	16	16	16	16	16	16	16	172	15.6
ČLÁNKY CELKEM	17	16	16	16	16	16	15	15	18	18	19	182	16.5
IE ČL/STR	2/ 1	3/ 3	3/ 2	2/ 0.75	0	2/ 0.75	2/ 1.5	0	0	1/ 0.25	2/ 3	17/ 12.25	1.5/ 1.1
Z ČL/STR	0	1/ 1	0	0	0	0	0	0	0	1/ 1	0	2/ 2	0.2/ 0.2
RKL ČL/STR	0	0	0	1/ 1	0	0	0	0	0	0	0	1/ 1	0.09/ 0.09
ES ČL/STR	15/ 13	12/ 13	13/ 13	13/ 12.25	16/ 16	14/ 15.25	13/ 14.5	15/ 15	18/ 16	16/ 13.5	17/ 9.5	162/ 151	14.7/ 13.7

6.1.4.1. Celkový vzorek

Výzkum jasně dokázal, že Mateřídouška jako se jako časopis literární prezentoval právem. Ze 172 stran plných 151 patří článkům s estetickou funkcí, tedy poezii a umělecké próze. Méně už byl brán zřetel na ostatní funkce, obohacující čtenáře. Informativně-edukativních stran byla přibližně jedna desetina a se zanedbatelnou položkou v obsahové skladbě zkoumaného vzorku byly texty se zábavní funkcí (soutěže) a funkcí rozvoje logiky a kreativity (hádanky).

6.1.4.2. Průměrné číslo

Průměrné číslo časopisu mělo na 16 stranách 17 článků, z nichž 1 až dva byly informativně-edukativní a téměř 15 článků dominovalo estetickou funkcí. Čistě zábavní texty či články rozvíjející logiku a kreativitu se objevily výjimečně.

6.1.5. Žánry

Žánry vycházely ze stanovených funkcí. Nejfrekventovanějšími textovými vzorci byla básně, říkanky, pohádky, povídky, krátké prozaické příběhy s dětským hrdinou, objevily se i útvary podobné charakteristice, medailonu či životopisu.

6.1.6 Próza X poezie

Z důvodu převládajícího počtu článků s estetickou funkcí bylo vhodné blíže se těmito textům věnovat a přesně je zařadit do kategorie prózy či poezie.

Tabulka č. 4

	Č. 9	Č. 10	Č. 11	Č. 12	Č. 13	Č. 14	Č. 1	Č. 2	Č. 3	Č. 4	Č. 5	CEL KEM	PRŮ MĚR
STRANY	14	16	16	14	16	16	16	16	16	16	16	172	15.6
ČLÁNKY CELKEM	17	16	16	16	16	16	15	15	18	18	19	182	16.5
PRÓZA ČL/STR	9/ 8.5	10/ 10.5	6/ 7.5	10/ 9	10/ 10.5	8/ 10	6/ 10	4/ 8.75	6/ 8	6/ 9.75	3/ 5.75	77/ 98.25	7/ 8.9
POEZIE ČL/STR	7/ 5.5	4/ 2.5	8/ 4.75	6/ 3.5	6/ 4	7/ 4.25	7/ 4.75	11/ 6	12/ 7.25	12/ 7	16/ 9	96/ 58.5	8.7/ 5.3

6.1.6.1 Celkový vzorek

Celkový počet 182 článků zahrnoval sice 77 prozaických útvarů a 96 nejčastěji básní, ale v rozsahu próza nad poezií logicky převládala. Z tabulky lze vysledovat zvyšující se počet poezie, próza měla ve výzkumném vzorku snižující se tendenci.

6.1.6.2. Průměrné číslo

V průměrném čísle bylo z hlediska zastoupení poezie a prózy v 17 člancích 7 příběhů a přibližně 9 básní, stranový rozsah poezie odpovídal jedné třetině celkového počtu stran.

6.1.7. Politická ideologie

Komunistická strana si dobře uvědomovala důležitost výchovy k principům sovětské ideologie již v raném věku. Mateřídouška se z tohoto hlediska těšila zvláštní pozornosti, v mnoha člancích byla zneužita její didaktická funkce. Průzkum hodnotil ideologický podtextů článků⁹³ i ilustrací⁹⁴.

V některých člancích byla ideologie na první pohled evidentní už z názvu článku – „Učit se, učit se, učit se!“, „Náš prezident – náš vzor“, „Rudé praporky“, u většiny byl podstatný celkový kontext textu. Jedním z nejotevřenějších článků, propagujících socialismus byl příběh s názvem „Jak žili dělníci dříve a nyní“ od Bohumila Říhy.

„Tatínek nemá práci,“ odpovídala matka. „A proč nemá práci?“ ptal se dál Vojta. „Páni mu jí nechtějí dát,“ říkala smutně matka. Tak Vojta věděl již od malička, že jejich bídou jsou vinní páni. [...] (s. 51) Naše vláda se o pracující dobře stará. Dává jim práci, staví pro ně domy, zakládá jesle a mateřské školy, zřizuje závodní kuchyně, v nemocnici zajišťuje léčení a o dovolené osvěžení v horách. Dospělý Vojta si

⁹³ konkrétní ukázky ideologických textů viz Příloha č. 9: Analýza vybraných čísel roku 1952

⁹⁴ viz Příloha č. 10: Lenin a Stalin na stránkách Mateřídoušky

někdy vzpomene na své mládí a říká: ‚Děkuji naší straně a naší vládě. Bez pánů se nám žije docela dobře. Jak je teď dělníkům na světě krásně!‘⁹⁵

Tabulka č. 5

	Č. 9	Č. 10	Č. 11	Č. 12	Č. 13	Č. 14	Č. 1	Č. 2	Č. 3	Č. 4	Č. 5	CELKEM	PRŮMĚR
STRANY	14	16	16	14	16	16	16	16	16	16	16	172	15.6
ČLÁNKY CELKEM	17	16	16	16	16	16	15	15	18	18	19	182	16.5
IDEOLOGICKÉ ČLÁNKY/STRAN	7/ 6.5	6/ 5	3/ 4	7/ 5	5/ 6.5	3/ 2	3/ 4	4/ 6	2/ 2	4/ 5.5	4/ 6	48/ 52.5	4.3/ 4.7
OBRÁZKY CELKEM	25	34	19	25	20	19	21	21	21	23	21	249	22.6
IDEOLOGICKÉ OBRÁZKY	5	3	5	2	2	2	2	4	2	4	2	33	3
REKLAMA	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0.09

6.1.7.1. Celkový vzorek

Z celkového vzorku vyplývá, že více jak čtvrtina článků z celkového počtu 182 byla ideologicky zabarvená. Existovaly však čísla, kde se počet prosovětských textů blížil jedné třetině, nebo dokonce polovině celkového počtu článků v čísle (č. 12).

Výtvarná stránka Mateřídoušky tolik agitační nebyla. Z 249 obrázků připadla na ideologicky zabarvené přibližně jedna osmina.

Pro zajímavost je uvedena kategorie reklamy, jejíž náznak se dal zachytit v jednom případě - jednalo se o pozvánku do konkrétní knihovny.

6.1.7.2. Průměrné číslo

Ideologické články a strany měly zhruba třetinový podíl v obsahu časopisu. Jedno číslo průměrně obsahovalo 23 obrázků, z nichž měly 3 ideologický nádech.

⁹⁵ M., 1952, č. 4, s. 50

6.2. Rok 2007

6.2.1. Koncepce čísla

Mateřídouška roku 2007 měla koncepci čísla dobře promyšlenou. Hlavní téma se nejčastěji odvíjelo od rubriky Svět, ve které byla přiblížena vždy jedna cizí země či stát. Kromě toho, že většina informativně-edukativních článků byla spojená s vybranou zemí, týkaly se jí i články rozvíjející kreativitu, či dokonce zábavní části časopisu, například komiks. Lednové číslo, zabývající se Austrálií tak poskytovalo kromě informací o zemi obecně, mapy, zvířecího obyvatelstva, zajímavostí o zemi i návod na výrobu bumerangu. Listopadové číslo se zevrubně zaměřilo na Egypt – od státu přes tajemství starověkého Egypta, faraóny, egyptské bohy, památky, způsoby mumifikování až ke článku o kočkách, které faraónové uctívali a dobovému egyptskému komiksu.

Březnové číslo nebylo orientováno na stát, ale téma zdravého životního stylu, což se projevilo v mnoha článcích: „Co (ne)patří na zdravý talíř“, „Perličky o jídle“, rubrika Ájina nástěnka přinášela recept na zdravé a chutné jídlo, děj povídky o Mikulášovi byl situován do školní jídelny, stejně tak děj komiksu o detektivu Vrtápkovi se odehrával v sanatoriu Otylka pro obézní pacienty, bonusovým materiálem v časopise byl herní plán Banánová jízda, aktérem rozhovoru byla cvičitelka aerobiku Hanka Kynychová.

Každé číslo výzkumného vzorku obsahovalo bonusový materiál, s kterým děti mohou manipulovat nebo hrát společenskou hru. Materiál byl součástí dvojlistu z tvrdého papíru uprostřed časopisu. Jednalo se o šablonu na výrobu bumerangu, pexeso s obrázky z filmu Past na žraloka, 2 x herní plán pro figurky, propagační materiály (plakát, rozvrh hodin) k filmu Ratatouille a vystřihovánku letadla.

6.2.2. Rubriky

Struktura časopisu v roce 2007 nebyla pevně daná, ale časopis obsahoval rubriky, které se objevovaly v každém čísle zkoumaného vzorku. Problémem ovšem bylo zachytit je, jelikož byly značeny dosti nedbale, mnohdy byly rozlišitelné pouze podle ikony (například název rubriky Hádanky kocoura Filuty suplovala pouze ikona kocoura Filuty, obdobně tomu bylo s rubrikou ZOO a Rozhovor). Některé strany nespadaly pod žádnou rubriku, což notně zkomplikovalo výzkum.

Pod pravidelné rubriky se daly zahrnout Vtipy, Svět, Ájina nástěnka, komiks Detektivní škola komisaře Vrtáčky a Detektivní kancelář komisaře Vrtáčky, Zajímavosti, Vychytávky, komiks Tempíci, Rozhovor, Šifry a záhady profesora

Leoparda, 5 x se vyskytovaly Hádanky kocoura Filuty, povídka Nové Mikulášovy patálie a komiks Saurik a cizinec.

6.2.3. Zdroje

Proti kategorii Překlady v roce 1952 byla pro rok 2007 postavena kategorie Zdroje. Cílem bylo zjistit, z jakých materiálů redaktoři vycházejí, z jakých čerpají informace pro své články. Výzkum nemohl proběhnout komplexně formou kvantifikace, neboť u mnoha rubrik a článků nebyl zdroj uveden.

Obecně lze konstatovat, že nejčastěji bylo čerpáno z populárně naučných dětských encyklopedií, odborných knih (Rady pro chovatele kočky), zahraničních webových stránek (www.seaworld.org), ze stránek zahraniční internetové encyklopedie Wikipedie, jednou se objevilo BBC a Southwest Research Institute.

Fotografický materiál byl přebírán například z databáze České tiskové kanceláře, opět ze zahraniční Wikipedie, použity byly databáze, jež souvisely s obsahem článku (Microsoft, Bontonfilm, www.skicross.cz, archiv Zoo Praha), objevily se i fotografie převzaté z jiného periodika – deník Sport a také fotografie jednotlivců, nebo archivy ze soukromých alb.

Ve zkoumaném vzorku roku 2007 lze nalézt jeden označený překlad – překladatel (Luděk Janda) je uveden u komiksu Titeuf.

6.2.4. Funkce článků⁹⁶

V knihovnických databázích je Mateřídouška charakterizována jako měsíčník určený nejmenším čtenářům, který má rozvíjet estetické cítění, fantazii a mateřský jazyk, doplňovat školní četbu a aktivizovat děti soutěžemi a hádankami. Co z toho opravdu časopis plní, napověděl průzkum funkce rubrik a článků.

6.2.4.1. Celkový vzorek

Z tabulky č. 6 lze vyčíst, že v Mateřídoušce roku 2007 překvapivě dominují informativně-edukativní články a až za nimi se umístily rubriky se zábavní funkcí. Toto zjištění by se dalo velmi pozitivně interpretovat – časopis Mateřídouška roku 2007 se nesnaží mladé čtenáře jen pobavit, ale pokouší se je i vzdělat a informovat.

⁹⁶ Funkce článků Mateřídoušky roku 2007 lze ověřit v Příloze č. 11

Mnohem horšího výsledku však dosáhly texty, které by měly na čtenáře působit esteticky, umělecky. Tuto funkci zastupuje pouze jedna povídka v celém čísle – Nové Mikulášovy patálie, v listopadovém vydání pak Nové příběhy z pražské ZOO. V tomto směru neposkytuje časopis delším prozaickým textům, které by skutečně doplňovaly školní četbu, odpovídající prostor. Rozvíjet estetické cítění by mohly děti rozvíjet i básněmi a říkankami, ale poezie se ve daném vzorku čísel neobjevuje vůbec, což je pro časopis zásadní ztráta. Paradoxem je, že v listopadovém čísle kreslená postavička Ája v rubrice Ájina nástěnka vybízí čtenáře, aby básničku složili:

„Mateřídouška příští měsíc slaví neuvěřitelné **62. narozeniny!** Zkus jí nakreslit originální dáreček nebo slož vtipnou narozeninovou básničku...“⁹⁷

Články rozvíjející fantazii, kreativitu a logiku se vyskytovaly v optimálním rozsahu.

Tabulka č. 6

	LEDEN	ÚNOR	BŘEZEN	ZÁŘÍ	ŘÍJEN	LISTO PAD	CEL KEM	PRŮ MĚR
STRANY	48	48	48	56	48	56	304	50.6
NEUTRÁLNÍ STRANY	36.25	32.5	34	36	33.5	37	209.25	34.9
ČLÁNKY, RUBRIKY, TÉMATICKÉ STRANY	27	22	24	30	27	28	158	26.3
I E ČLÁNKY/STRANY	12/ 16	9/ 14	10.5/ 16.25	13.5/ 17.25	11/ 13.75	11/ 18.5	67/ 95.75	11.2/ 15.9
Z ČLÁNKY/STRANY	6.5/ 10	7.5/ 15.5	8/ 10.5	10.5/ 12.5	10/ 12.5	10.5/ 14	53/ 75	8.8/ 12.5
RKL ČLÁNKY/STRANY	5.5/ 4.5	4.5/ 3.5	4.5/ 4.5	5/ 4.75	5/ 6.25	5.5/ 5.5	30/ 29	5/ 4.8
ES ČLÁNKY/STRANY	3/ 7	1/ 3	1/ 3	1/ 3	1/ 3	1/ 2	8/ 21	1.3/ 3.5

6.2.4.2. Průměrné číslo

Průměrné číslo mělo při počtu 51 stran, z toho 35 neutrálních, 26 rubrik nebo tematických bloků. Informativně-edukativní články byly přítomny na 16 stranách, zábavní rubriky zaplňovaly 12 a půl strany, logiku a kreativitu rozvíjelo 5 takto zaměřených stran a text s estetickou funkcí pojímal průměrně 3 a půl strany.

⁹⁷ M., 2007, č. 11, s. 33

6.2.5. Žánry

Žánrová skladba se odvíjí od stanovených funkcí. Vlivem převládající informativně-edukativní funkce bylo možné se nejčastěji setkat s útvary blízkými rozšířené zprávě, recenzi, výtahu, reportáži, výzvě, oznámení nebo poznámce, editoriale.

Nejfrekventovanějším žánrem byl komiks, mezi drobnější útvary patřily anekdoty, hádanky, rébusy, kvízy.

V každém čísle se nacházela jedna povídka.

6.2.6. Komiks

Stále populárnější žánr si ve výzkumu zasloužil více pozornosti. Bylo zajímavé zjistit, jaký má podíl v celkovém počtu článků se zábavní funkcí, do které byl primárně zařazen.

Ve dvou případech však vedle zábavní funkce stála i informativně edukativní. Jednalo se o komiks Saurik a cizinec, v kterém děti nenásilnou formou vstřebávaly anglický jazyk spolu s českým. U jedné z komiksových postavicek byl text v ‚bublínách‘ oběma jazyky.

V listopadovém čísle se vyskytl naučný dobový komiks z egyptské písarské školy.

Tabulka č. 7

	LEDEN	ÚNOR	BŘEZEN	ZÁŘÍ	ŘÍJEN	LISTO PAD	CEL KEM	PRŮ MĚR
STRANY	48	48	48	56	48	56	304	50.6
NEUTRÁLNÍ STRANY	36.25	32.5	34	36	33.5	37	209.25	34.9
ČLÁNKY, RUBRIKY, TÉMATICKÉ STRANY	27	22	24	30	27	28	158	26.3
Z ČLÁNKY/STRANY	6.5/ 10	7.5/ 15.5	8/ 10.5	10.5/ 12.5	10/ 12.5	10.5/ 14	53/ 75	8.8/ 12.5
Z TOHO KOMIKS POČET/STRANY	6/ 8.5	6/ 10	5/ 6.5	8/ 9.5	9/ 10.5	9/ 11.5	43/ 56.5	7.2/ 9.4

6.2.6.1. Celkový vzorek

Výzkumem se potvrdilo, že komiks je hlavní součástí skupiny článků se zábavní funkcí. Z 53 rubrik či článků, jejichž hlavním cílem bylo pobavit, bylo 43 komiksů, tedy celé čtyři pětiny.

6.2.6.2. Průměrné číslo

Prototyp průměrného čísla obsahoval 9 zábavních článků na 12 a půl stranách. Z tohoto počtu bylo 7 komiksů na 9 a půl stranách.

6.2.7. Komerzializace

Ani časopis Mateřídouška nebyl ušetřen trendu rozmáhající se přímé i nepřímé reklamy a sebepropagace v obsahu čísla. Počty stran, které tyto materiály zabírají jsou tristní.

Tabulka č. 8

	LEDEN	ÚNOR	BŘEZEN	ZÁŘÍ	ŘÍJEN	LISTO PAD	CEL KEM	PRŮ MĚR
STRANY	48	48	48	56	48	56	304	50.6
PŘÍMÁ REKLAMA POČET/STRANY	4/ 3	6/ 4.25	9/ 6	15/ 8.25	10/ 6.75	16/ 9	60/ 37.3	6/ 6.2
NEPŘÍMÁ POČET/STRANY	13/ 5	14/ 8	12/ 3.5	27/ 7	17/ 3.75	22/ 4.5	105/ 31.75	17.5/ 5.3
SEBEPROPAGACE POČET/STRANY	4/ 3,75	4/ 3.25	6/ 4.5	7/ 4.75	7/ 4	7/ 5.5	35/ 25.75	5.8/ 4.3
CELKEM STRAN PR A KOMERCE	11.75	15.5	14	20	14.5	19	94.75	15.8
NEUTRÁLNÍ STRANY	36.25	32.5	34	36	33.5	37	209.25	34.9
SOUTĚŽE/Z TOHO INZERCE	3/ 1	3/ 1	5/ 3	9/ 4	6/ 3	5/ 1	31/ 13	5.2/ 2.2

6.2.7.1. Celkový vzorek

Průzkum poukázal na neblahý směr vývoje Mateřídoušky. Z celkového počtu 304 stran zaplňují reklamní materiály téměř jednu třetinu, konkrétně 95 stran, „neutrálních“, tedy těch, které neobsahují formu reklamy bylo 210.

Analýza komercializace si všímala i soutěží, u kterých je vždy připojena fotografie cen, které mohou čtenáři vyhrát. Z tohoto pohledu jde o formu propagace výrobku a veškeré soutěže by měly být jednotně označeny jako inzerce. Bylo tomu tak jen u třetiny případů.

6.2.7.2. Průměrné číslo

Prototyp průměrného čísla obsahoval 9 zábavních článků na 12 a půl stranách. Z tohoto počtu bylo 7 komiksů na 9 a půl stranách.

6.3. Dílčí závěr – komparace obsahové stránky obou let

Přehled obecných formálních znaků obou let je uveden v tabulce č. 1.

Mateřídouška prošla výraznou formální proměnou, změnil se podnázev, zvětšil se formát, o třetinu se zvýšil počet stran za měsíc a především se změnila periodicitu – ze čtrnáctideníku se stal měsíčník. Z uspořádané, přehledné podoby, strohé podoby roku 1952, kde byl text rozvržen po celé straně nebo ve dvou sloupcích, se vzhled Mateřídoušky roku 2007 transformoval do barevně přesycené koláže fotografií, ilustrací a textu, členěného na geometrické zdobené segmenty, mnohdy pro zvýraznění atraktivity uspořádané našikmo. Vizuální stránka Mateřídoušky v roce 2007 vyznívala oproti roku 1952 značně chaoticky a nevkusně.

Podobné atributy měla i titulní strana obou let. Obálka roku 1952 obsahovala pouze jednu ilustraci, nebo ilustraci s krátkou básní, popisky se objevovaly výjimečně. Na titulní straně roku 2007 jsou průměrně čtyři obrázky (jeden dominantní a tři menší) a 5 popisků.

V roce 1952 udržoval časopis kontakt se čtenářem prostřednictvím soutěží, stejně tak, ale v mnohem větší míře tomu bylo v roce 2007, kde byla navíc přítomna kreslená postavička Ája, jenž vítala čtenáře v úvodním sloupci a komunikovala s ním i v dalších článcích uvnitř časopisu.

Děti měly možnost v roce 1952 přispívat svými postřehy do rubriky Školní noviny, ve výzkumném vzorku se ale objevuje pouze článek od čtenáře převzatý z jiného časopisu. Ani rok 2007 neposkytoval odpovídající prostor pro vyjádření čtenářů, neexistovala zde rubrika, která by umožňovala zpětnou vazbu od dětí redakci časopisu. Jediným případem, kde redakce Mateřídoušky vyzívala školáky k účasti a zapojení, byla rubrika Vtipy.

7. ZÁVĚR

Tato bakalářská práce s názvem ‚Proměny časopisu Mateřídouška v letech 1952 a 2007‘ a podtitulem ‚Komparace vývoje periodika pro děti a mládež‘ se zabývala deskripcí a komparací formální a obsahové stránky časopisu Mateřídouška. Nejprve byl stanoven cíl celé práce, poté podrobně popsán metodický postup výzkumu, v kterém byl určen výzkumný vzorek a v úvodní části byly také definovány sledované kategorie a pojmy, které jsou v časopise používány.

Před samotným výzkumem byl přiblížen sociokulturní kontext doby v obou letech, a to jak obecnou charakteristikou, tak nepřímým popisem pomocí konkrétních politických, společenských a kulturních událostí.

Následovala analýza formálních znaků nejprve roku 1952, poté 2007 a oba roky byly vzájemně porovnány v dílčím cíli. Stejný postup se opakoval i při výzkumu obsahové stránky.

Provedený výzkum demonstruje řadu výrazných proměn, které se z dnešního pohledu mohou jevit jako nevyhnutelné, z hlediska toho, aby se titul udržel v povědomí dětí a mládeže jako poutavý, zábavný, atraktivní, jako titul, který se přizpůsobil době a přináší aktuální témata, jež jsou celospolečensky ‚in‘.

Závěrem se tedy dá shrnout, že aby měla Mateřídouška stále svoji pevnou pozici na trhu s širokým spektrem konkurenčních časopisů pro stejnou věkovou kategorii a neasociovala pejorativní vzpomínky na minulý režim, transformovala se k potřebám jiné generace, měnila se s tím, jak se měnili (nejen) její čtenáři. Vlivem těchto okolností má podoba časopisu v roce 2007 s tou z roku 1952 společný opravdu už jen název, ale tato změna je zcela přirozenou a logickou odpovědí na neustálý vývoj společnosti.

Práce může sloužit jako základní informační zdroj o dané problematice nebo může poskytnout výchozí podklad pro obsáhlejší a detailnější analýzu problematiky.

Přehled obecných formálních znaků obou let je uveden v tabulce č. 1.

Mateřídouška prošla výraznou formální proměnou, změnil se podnázev, zvětšil se formát, o třetinu se zvýšil počet stran za měsíc a především se změnila periodicita – ze čtrnáctideníku se stal měsíčník. Z uspořádané, přehledné podoby, strohé podoby roku 1952, kde byl text rozvržen po celé straně nebo ve dvou sloupcích, se vzhled Mateřídoušky roku 2007 transformoval do barevně přesycené koláže fotografií, ilustrací a textu, členěného na geometrické zdobené segmenty, mnohdy pro zvýraznění

atraktivity uspořádané našikmo. Vizuální stránka Mateřídoušky v roce 2007 vyznívala oproti roku 1952 značně chaoticky a nevkusně.

Podobné atributy měla i titulní strana obou let. Obálka roku 1952 obsahovala pouze jednu ilustraci, nebo ilustraci s krátkou básní, popisky se objevovaly výjimečně. Na titulní straně roku 2007 jsou průměrně čtyři obrázky (jeden dominantní a tři menší) a 5 popisků.

V roce 1952 udržoval časopis kontakt se čtenářem prostřednictvím soutěží, stejně tak, ale v mnohem větší míře tomu bylo v roce 2007, kde byla navíc přítomna kreslená postavička Ája, jenž vítala čtenáře v úvodním sloupci a komunikovala s ním i v dalších článcích uvnitř časopisu.

Děti měly možnost v roce 1952 přispívat svými postřehy do rubriky Školní noviny, ve výzkumném vzorku se ale objevuje pouze článek od čtenáře převzatý z jiného časopisu. Ani rok 2007 neposkytoval odpovídající prostor pro vyjádření čtenářů, neexistovala zde rubrika, která by umožňovala zpětnou vazbu od dětí redakci časopisu. Jediným případem, kde redakce Mateřídoušky vyzívala školáky k účasti a zapojení, byla rubrika Vtipy.

8. SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ

PRIMÁRNÍ PRAMENY

- Časopis Mateřídouška z období 1. 1. 1952 – 25. 3. 1952, čísla 9, 10, 11, 12, 13, 14 ročníku VIII
- Časopis Mateřídouška z období 1. 9. 1952 – 20. 11. 1952, čísla 1, 2, 3, 4, 5 ročníku IX
- Časopis Mateřídouška z období 1. 1. 2007 – 1. 3. 2007, čísla 1, 2, 3 ročníku LXIII
- Časopis Mateřídouška z období 1. 9. 2007 – 31. 10. 2007, čísla 9, 10, 11 ročníku LXIII

LITERATURA A ČASOPISY

- ČEŇKOVÁ, J. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury : adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-095-X.
- DOKOUPIL, B. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945 – 2000*. Brno: Host, 2002. ISBN 80-7294-041-4.
- FORMÁNKOVÁ, P. Propaganda pro nejmenší: dětská literatura ve službách komunistických idejí. *Dějiny a současnost*, 2007, roč. 29, č. 1, s. 17-20.
- HAMANOVÁ, R. „Bloudění“ páně Kabátovo českými časopisy pro děti. Zatím Sluníčkem a Mateřídouškou. *Zlatý máj*, 1991, roč. 35, č. 1, s. 35-38.
- HAMANOVÁ, R. Sluníčko, Mateřídouška, Ohníček; časopisy dětí od tří do deseti. *Zlatý máj*, 1984, roč. 28, s. 482 a 484.
- CHALOUPKA, O. VORÁČEK J. *Kontury české literatury pro děti a mládež od začátku 19. století po současnost*. 2. vyd. Praha: Albatros, 1984. (437-451)
- Ideje z Mateřídoušky. *Rudé právo*, 26.10.1969
- JANÁČEK, P. Dětská literatura 1945-1948. *Ladění*, 2001, roč. 6, č. 2, s. 3-4.
- JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.
- JANOUŠEK, P. a kol. *Dějiny české literatury 1945-1989, I., 1945-1948*. 1. vyd. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1527-3.
- JANOUŠEK, P. a kol. *Dějiny české literatury 1945-1989, II., 1948-1958*. 1. vyd. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1528-0.

- KABÁT, B. M. Problematika českého dětského časopisu po 25 letech. *Zlatý máj*, 1990, roč. 34, č. 5, s. 227.
- KORBELOVÁ, L. Mateřídouška a její proměny v posledním desetiletí. *Tvořivá dramatika*, 2007, roč. 18, č. 2, s. 54-57.
- KOTLER, P. *Marketing management*. 10. vyd. Praha: Grada Publishing, 2001. ISBN 80-247-0016-6.
- KREJČÍŘ, J. a SOJÁK, S. *Dějiny české - chronologický přehled*. Dubicko: Agentura Infoa, 1995. ISBN 80-901005-7-0.
- Lidové noviny. *Kronika 20. století 1950 – 1959*. 1. vyd. Praha: Fortuna Libri, 2007. ISBN 978-80-7321-340-4.
- MALENOVÁ, E. Československý časopis Mateřídouška jako zrcadlo sovětské ideologie. *Rozrazil*, 2006, roč. 1, č. 10, s. 89-90.
- Měsíčník Mateřídouška jubiluje. *Ladění*, 2000, roč. 5, č. 4, s. 43.
- MOCNÁ, D. a PETERKA, J. a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X.
- Zlatý máj: kritická revue umělecké tvorby pro mládež, Praha: Svaz českých spisovatelů, 1956-1999.
- Ladění: časopis pro teorii a kritiku dětské literatury, Brno: Ústav literatury pro mládež Pedagogické fakulty MU v Brně, Boskovice: Albert, 1996-.
- OSVALDOVÁ, B. a HALADA, J. a kol. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-76-1.
- PERNES, J. *Československo 1946 – 1992*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1997. ISBN 80-00-00531-X.
- POHRIBNÝ, A. O výtvarné stránce Mateřídoušky. *Zlatý máj*, 1962, roč. 6, s. 263-269.
- SMETÁČEK, V. *Informace o informacích*. 1. vyd. Praha: Grada, 1993. ISBN 80-85623-22-6.
- SOCHROVÁ, M. *Dějepis v kostce II*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 1998. ISBN 80-7200-098-5.
- SRPOVÁ, H. a kol. *Od informace k reklamě*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2007. ISBN 978-80-7368-265-1.
- ŠANDEROVÁ, J. *Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách*. 1. vyd.

Praha: SLON, 2007. ISBN 978-80-86429-40-3.

- ŠMÍD, J. Lapkové Jiřího Pištory – dětská říkanka, která rozhněvala komunistický režim. *Velká Epocha*. 15.6.2008. [online] URL: <<http://www.velkaepocha.sk/200706152776/Lapkove-Jiriho-Pistory-detska-rikanka-ktera-rozhnevala-komunisticky-rezim.html>> [citováno 15. března 2009].
- ŠTOCHL, M. *Teorie literární komunikace*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2005. ISBN 80-86903-09-2.
- TRAMPOTA, T. *Zpravodajství*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-096-8.
- URBANOVÁ, S. *Sedm klíčů k otevření literatury pro děti a mládež 90. let XX. století*. 1. vyd. Olomouc: Votobia, 2004. ISBN 80-7220-185-9. (str. 452)
- VLAŠÍN, Š a kol. *Slovník literární teorie*. 2. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- 50. léta v Československu. [online] URL: <<http://dejepis.info/?t=248>> [6. dubna 2007].
- BOLDIŠ, P. *Bibliografické citace dokumentů podle ISO 690 a ISO 690-2*. [online] URL: <<http://www.boldis.cz>>
- Hlava S: *Poválečné Československo: Kapitola 2: Stalinismus 1948-1956*. [online] URL: <<http://www.ucebnice-dejepisu.ic.cz/1702-povalecne-ceskoslovensko-stalinismus-1948-az-1956.php>> [6. dubna 2007].
- *O časopisu*. [online] URL: <<http://www.mf.cz/scripts/detail.php?id=102182>>
- *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky*. [online] URL: <<http://www.psp.cz/docs/status.html>> [7. dubna 2007].
- PROVAZNÍK, J. LUPA: Dvě tváře časopisů pro nejmenší. *Učitelské listy* [online]. č. 10, 1999/2000. online 16. 7. 2002. URL: <<http://ucitelske-listy.ceskaskola.cz/Ucitelskelisty/Ar.asp?ARI=100714&CAI=2168>> [citováno 15. března 2009].
- *Předvánoční projev soudruha Antonína Zápotockého z roku 1952*. [online] URL: <<http://www.britske-listy.cz/2002/12/19/art12302.html>> [citováno 4. dubna 2007].
- *Ročenka 2007*. [online] URL: <http://zpravy.idnes.cz/prilohy.asp?y=prilohy/rocenka_2007.htm> [8. dubna 2007].

9. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Předvánoční projev soudruha Antonína Zápotockého z roku 1952

Příloha č. 2: Zahajovací báseň časopisu Mateřídouška

Příloha č. 3: Podnázvy časopisu Mateřídouška

Příloha č. 4: Přehled hlavních redaktorů časopisu Mateřídouška

Příloha č. 5: Titulní strany časopisu Mateřídouška, rok 1952, ročník VIII, čísla 9-14.

Příloha č. 6: Titulní strany časopisu Mateřídouška, rok 1952, ročník IX, čísla 1-5.

Příloha č. 7: Titulní strany časopisu Mateřídouška, rok 2007, čísla 1, 2, 3, 9, 10, 11.

Příloha č. 8: Příspěvky čtenářů do Mateřídoušky roku 1952

Příloha č. 9: Analýza vybraných čísel roku 1952

Příloha č. 10: Lenin a Stalin na stránkách Mateřídoušky

Příloha č. 11: Analýza vybraných čísel roku 2007

Příloha č. 1

PŘEDVÁNOČNÍ PROJEV SOUDRUHA ANTONÍNA ZÁPOTOCKÉHO Z ROKU 1952⁹⁸

Chtěl bych dnes ve svém předvánočním projevu promluvit k těm, kteří se o Štědrém večeru nejvíce shromažďují kolem vánočních stromků: k našim dětem a mládeži. Vy, kteří dorůstáte, nepozorujete ani, jak mnohé se u nás v poslední době změnilo a mění. Ani legendární Vánoce nezůstávají beze změny. Září sice dále vánoční stromky, čekají se dárky, ale mizí už jesličky, které dříve bývaly nezbytným doprovodem vánočních svátků, jesličky s malým Ježíškem musely být dříve o Vánocích v každé domácnosti, i když jsme je museli vystříhané z papíru zapíchat jen do mechu za okny. Malý Ježíšek, ležící ve chlévě na slámě vedle volka a oslíka, to byl symbol starých Vánoc. Proč? Měl připomínat pracujícím a бедným, že chudí patří do chléva. Když se mohl ve chlévě narodit a bydlet Ježíšek, proč byste tam nemohli bydlet vy, proč by se tam nemohly rodit vaše děti?

Tak mluvili k chudým a pracujícím bohatí a mocní. Proto také v době kapitalistického panství, kdy bohatí vládli a chudí se dřeli, pracující namnoze ve chlévech bydleli a jejich děti se tam rodily.

Doby se ale změnily. Nastaly mnohé převraty. Děti pracujících se již nerodí ve chlévech. I Ježíšek vyrostl a zestaral, narostly mu vousy a stává se něho děda Mráz. Nechodí již nahý a otrhaný, je pěkně oblečený v beranici a v kožichu.

Nazí a otrhaní nechodí již dnes ani naši pracující a jejich děti. Děda Mráz přijíždí k nám od východu a na cestu mu září také hvězdy, nejen jediná betlémská. Celá řada rudých hvězd na našich šachtách, hutích, továrnách a stavbách.

Tyto rudé hvězdy hlásají radostně, že vaši tatínkové a maminky splnili na svých pracovištích úkoly čtvrtého roku první Gottwaldovy pětiletky. Čím více je těchto zářivých hvězdiček, tím radostnější budou naše svátky, které se stávají svátkem radostné oslavy splnění úkolů celoroční naší práce.

Čím důsledněji je tato práce vykonána a úkoly splněny, s tím větší nadílkou je příjezd dědy Mráze provázen. Do Vánoc splníme závazky Stalinovi.

⁹⁸ *Předvánoční projev soudruha Antonína Zápotockého z roku 1952.* [online] URL: <<http://www.britske-listy.cz/2002/12/19/art12302.html>> [citováno 4. dubna 2007].

Proto dnes k radostnému vánočnímu svátku slibme našemu osvoboditeli, příteli a učiteli soudruhu Stalinovi, slibme našemu prezidentu soudruhu Gottwaldovi všichni my, velcí i malí, že se budeme starat každý ze všech svých sil, abychom své pracovní schopnosti ve školách, závodech i kancelářích a na každém pracovním místě rozvíjeli tak, aby úkoly vytyčené pro poslední rok Gottwaldovy pětiletky byly do příštích Vánoc na všech pracovištích splněny.

Aby nad všemi závody, šachtami, státními statky, JZD, ve městech i na vesnicích se rozzářily jasné rudé hvězdy splněných závazků, aby naše krásná vlast rozkvetla novými květy splněných úkolů a plánů.

Tím zkřížíme také zločinné plány a úmysly těch, kteří místo tvůrčí práce chtějí připravovat novou světovou válku, aby mohli znovu zotročit naše národy a vykořisťovat lidskou práci.

Slibme si, že ubráníme mír a zachováme tak na celé zemi pokoj a klid všem lidem dobré vůle!

ZAHAJOVACÍ BÁSEŇ ČASOPISU MATEŘIDOUŠKA

Mateřídouška⁹⁹

Jaroslav Seifert

Je tak nízká, lidé po ní chodí,
čím ji více šlapou, tím víc voní,
cvrčkům, kteří lidem nevěří,
hlídá někdy prahy u dveří.

Také jsem ji trhal v dávném čase,
do kytichek špatně vázala se,
teď jsem rád, když kvítek voňavý
zavoní mi někdy u hlavy.

Je už podzim, už je teskné září,
jako bych si četl v slabikáři,
vraceje se dlouhou řádkou let –
ještě umím něco nazpaměť.

A B C D přeříkávám nyní,
teď už vím, čím vonělo to v skříni,
když maminka vzala ve svátek
šátek plný bílých poupátek.

⁹⁹ Zdroj: SEIFERT, J. Šel malíř chudě do světa. 5. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1977. s. 75.

Příloha č. 3

PODNÁZVY ČASOPISU MATEŘÍDOUŠKA (titulní strana)

Od roku 1945

Čtrnáctideník pro nejmenší čtenáře

Od roku 1950

Časopis pro nejmenší čtenáře

Od roku 1991

Pro malé čtenáře

Od roku 1997

Časopis pro malé čtenáře

Od roku 2003

Časopis pro každého, kdo se nebojí číst

Od roku 2004

Časopis plný čtení, her a poznání

Od roku 2006

Časopis pro děti od 7 let

Příloha č. 4

PŘEHLED HLAVNÍCH REDAKTORŮ ČASOPISU MATEŘIDOUŠKA¹⁰⁰¹⁰¹

Odpovědný redaktor:

1945 – 1947 František Hrubín

1947 – 1950 Miloš Holas

Vedoucí redaktor:

1951 – 1962 Jiří Václav Svoboda

1963 – 1969 Zdeněk Adla

1970 – 1971 Jiří Černý

Šéfredaktor:

1972 – 1980 Eduard Vavruška

1980 – 1989 Eliška Knotová

1989 – 1991 Jiřina Černíková

1991 – 1993 Josef Brukner

1993 – 2001 Magdalena Propperová

2002 – 2003 Jan Smolík

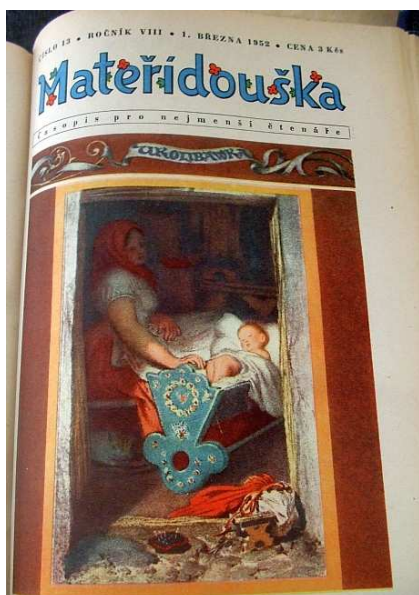
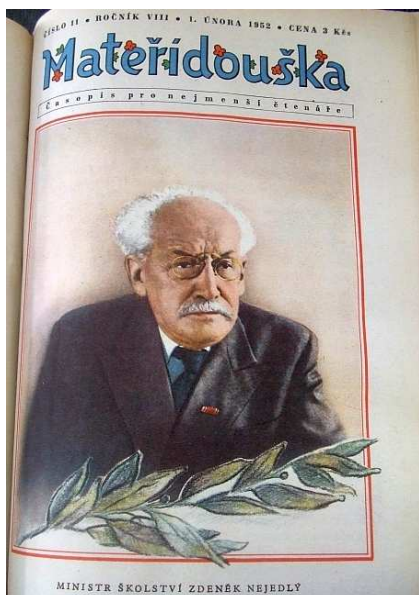
2003 – 2005 Pavlína Brzáková

2006 – Tomáš Suder

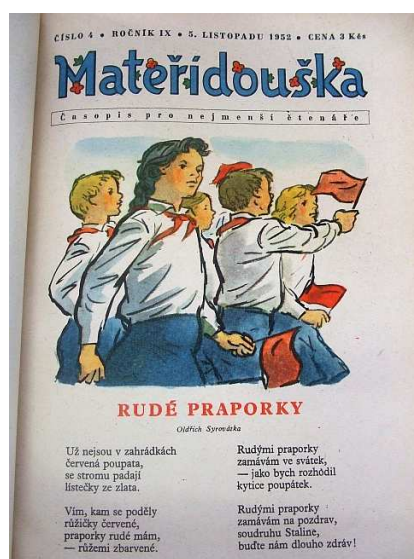
¹⁰⁰ Zdroj: DOKOUPIL, B. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945 – 2000*. s. 145.

¹⁰¹ Zdroj: KORBELOVÁ, L. *Mateřidouška a její proměny v posledním desetiletí. Tvořivá dramatika*, 2007, roč. 18, č. 2, s. 54-57.

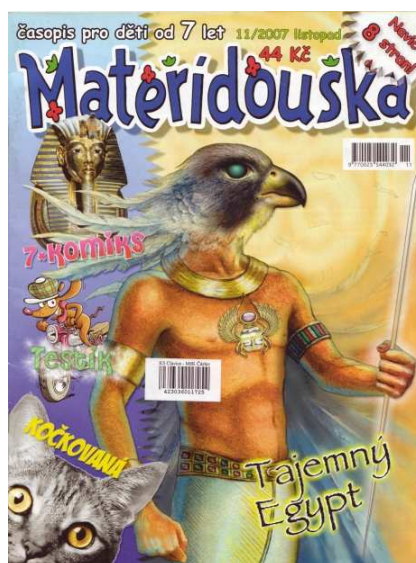
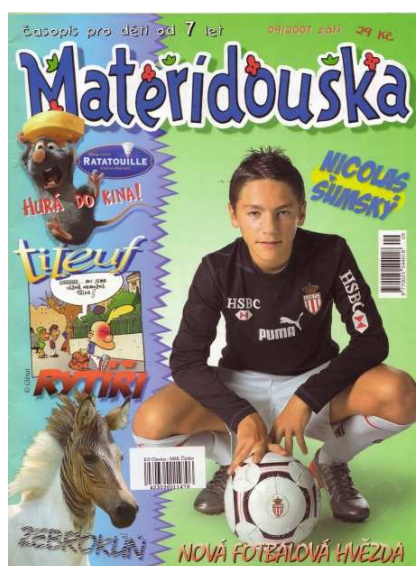
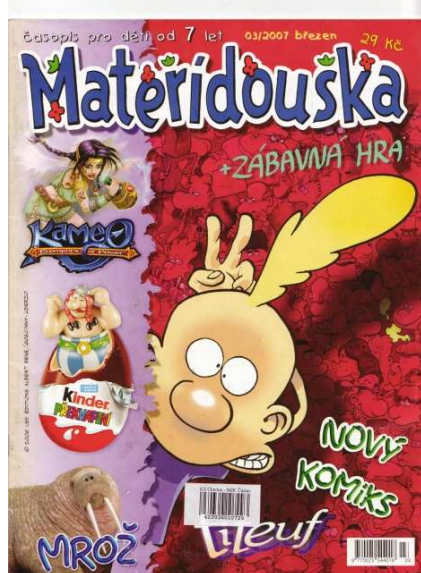
Příloha č. 5: Titulní strany časopisu *Mateřídouška*, rok 1952, ročník VIII, čísla 9-14.

Příloha č. 6: Titulní strany časopisu *Mateřídouška*, rok 1952, ročník IX, čísla 1-5.

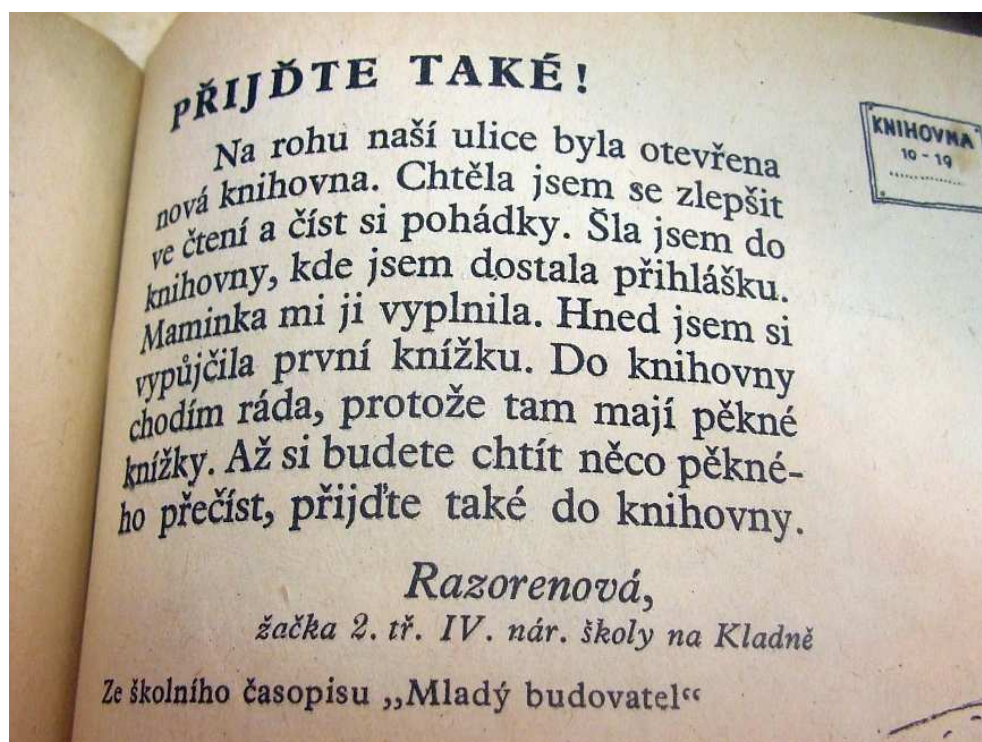

Příloha č. 7: Titulní strany časopisu Materídouška, rok 2007, čísla 1, 2, 3, 9, 10, 11.

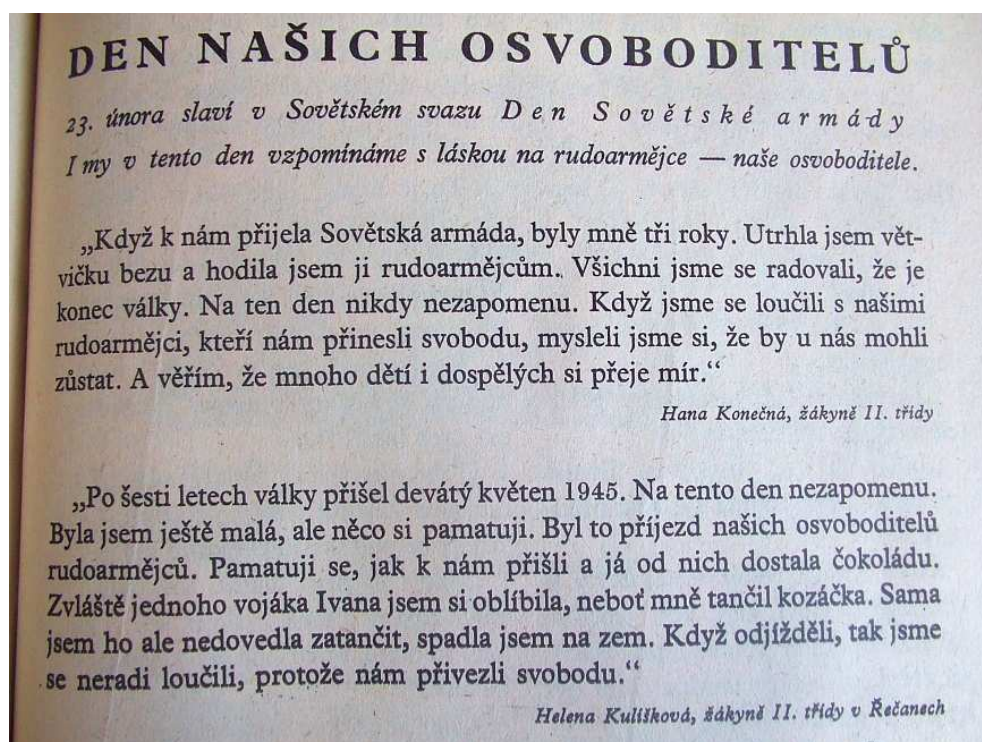

PŘÍSPĚVKY ČTENÁŘŮ DO MATEŘIDOUŠKY ROKU 1952

č. 11, s. 175

č. 12, s. 181

Příloha č. 9

ANALÝZA VYBRANÝCH ČÍSEL ROKU 1952

č. 9, ročník VIII, 1. ledna 1952, cena 3 Kčs, 14 stran, 17 článků celkově/ 7 ideologických (6,5 strany), žádná reklama, 14 článků (kde je uveden autor, či zdroj (nezapočítávána Školní třída, kde autoři nejsou), nezapočítávají se dopisy dětí)/ 7 překladů, časopis pro nejmenší čtenáře, 25 obrázků, z toho 5 zabarvených ideologicky (titulní strana, chlapec, který chce stavět, nástěnka s obrázky činností a nápisem „Plním plán“, traktory vyjíždějící z továrny, na jejíž bráně je rudá hvězda, svačící horníci v dole)

PR: 9 (8,5 strany)

PO: 7 (5,5 strany)

IE: 2 (1 strana)

Z: 0

RKL: 0

ES: 15 (13 stran)

- titulní strana – žáci ve školní třídě chystají výzdobu pětiletky (kresba)
- **Jeníkův plán** (Lucie Jirotková, kreslila Anna Shortreed), povídka, krátký příběh s dětským hrdinou, (s. 130: „Jeník znovu přečetl svůj plán. Byl to Jeníkův první plán. Zatím na jeden den. Až se naučí Jeník psát, napíše si plán na týden. A na měsíc. Až bude podle plánu pracovat pět let, splní svou první pětiletku.“) (1 strana) **PR ES**
- **Pavlík bude traktoristou** (Žeňa Wienerová, kreslila Anna Shortreed) povídka, (2 strany); (s. 132: „Zítra půjde Pavlík zase do školy. Bude se učit. S Jirkou, Tondou a Jarmilkou. A až bude velký, bude z něho jistě traktorista.“) **PR ES**
- Opravdový kamarád (Z čítanky sovětských dětí přeložil František Jelínek, kreslila Olga Kafková); rozvoj pozitivních vlastností; krátký příběh (0,5 strany) **PR ES**
- Moje koště (Miluše Škodová, kreslila Olga Kafková), (0,5 strany) **PO ES**
- Co říkají česká přísloví, O práci, O lenochovi a lenosti (Ze sbírky K. J. Erbena vybral J Kostík), frazeologie, (0,5 strany) **PO IE**
- Párání (Zdeněk Zaoral, kreslila Olga Kafková), báseň, (0,5 strany) **PO ES**
- **Svýma rukama** (V. Osejevová, kreslila Z. Křemenová), povídka, (z ruštiny přeložil František Továrek); (s. 135: „Učitel vypravoval o pětiletce. Chlapci poslouchali se zatajeným dechem a živě si představovali nové domy, továrny, školy, ulice, sady... [...] ,Chtěl bych usnout a neprobudit se dřív než za pět let, až bude všechno hotovo. Najednou uvidět ten zázrak!‘ řekl jeden chlapec.“) (0,5 strany) **PR ES**
- **Chci stavět** (Marie Czerkawska, kreslila Z. Křemenová), (z polštiny přeložil Jiří V. Svoboda), (0,5 strany), báseň **PO ES**
- **Celý rok** (Samuil Maršak, kreslila Jarmila Vávrová, přeložil Jiří V. Svoboda), báseň (2 strany) (s. 136: „[...] Kolik půdy v každém kraji –/ hned jak s polí/ sejde sních –/ traktoristé rozorají!/ Kolik lánů družtevních!/ Kolik uhlí narubají/ za rok v dolech/ horníci!/ Kolik oceli nám dají/ v hutích/ pece tavící! [...]“) **PO ES**
- Sáňky (Sergej Baruzdin, kreslila Jiřina Baštová, z ruštiny přeložila Ludmila Javůrková), (2 strany), povídka, rozvoj pozitivních vlastností (nebýt lakomý) **PR ES**
- Stříbrozlatý strom (čínská pohádka), (1 strana), (z čínštiny přeložil Gernot Köhler, kreslila Z. Křemenová) **PR ES**
- Jak se konipas nebál větru (Jiří Felix, kreslila J. Baštová), příběh se zvířecím hrdinou, (0,5 strany) **PR ES**
- Sněží (Maxim Rylskij, kreslila J. Baštová, přeložila Olga Fischerová), (0,5 strany), báseň **PO ES**
- **Školní noviny** (1,5 strany), krátké příběhy s dětským hrdinou
 - o **Náš dar pětiletce** (s. 142: „ ,Víš, že na Nový rok povedou družstevníci krávy do nového kravína? Bude přitom vyhrávat hudba. Privítají tak čtvrtý rok pětiletky.‘ ,To vím, Taky tam povedeme Straku,‘ řekl Pepík. ,A my Bělku!‘ chlubila se Jarča. ,Tátové a mámy dají pětiletce kravín. A co dáme my?‘ “) **PR ES**
 - o Jenom Toník Burda **PR ES**

- o **kontakt se čtenářem:** Vzorná třída? (s. 143: „V šestém čísle ‚Materiádoušky‘ jsme vypsali soutěž: Kdo najde všech deset chyb na obrázku ‚Vzorná třída‘? [...] Jeník sám našel správně deset chyb. Desátou mu poradila maminka, protože Jeník se ještě neučil, kolik je osmkrát sedm. Jeník se však čestně přiznal: ‚TO MI ŘEKLA MAMINKA.‘ A vyhrál!“), zhodnocení soutěže **IE**

- **tiráž** (0,25 strany)
- **Pohádka bez konce** (Miluše Škodová, kreslil Zdeněk Mlčoch), (1 strana), báseň **PO ES**

č. 10, ročník VIII, 15. ledna 1952, cena 3 Kčs, 16 stran, 16 článků celkově/ 6 ideologických (5 stran), žádná reklama, 12 článků/ 6 překladů, 1 soutěž, 34 obrázků, z toho 3 ideologické - 1 přímo ideologicky zabarven (plakát Lenina) a 2 nepřímo (školní třída s obrazem Stalina, stojící chlapec, který na něj ukazuje; Lenin, číhající na lišku)

PR: 10 (10,5 strany)

PO: 4 (2,5 strany)

IE: 3 (3 strany)

Z: 1 (1 strana)

RKL: 0

ES: 12 (13 stran)

- titulní strana – usmívající se žáci s vysvědčením (kresba); **Země míru** (Anna Swirszczynská, kreslil Vojtěch Cinybulk, z ruštiny přeložil Jiří V. Svoboda), báseň (0,25 strany) **PO ES**
- **Dva závazky** (Lucie Jirotková, kreslil Vojtěch Cinybulk), krátký příběh ze školy, (1 strana), (s. 146: „Ota svůj závazek splnil. Zdena jej také splní. Ota naučil číst sám sebe. Naučil číst taky Zdena. Ota udělal víc než slíbil. Tomu se v továrně říká nadplán.“) **PR ES**
- **Písmeno** (Vlasta Svobodová, kreslil Vojtěch Cinybulk), krátký příběh ze školy, (1 strana), (s. 147: „K čemu je takové ‚S‘ dobré! V celé třídě není ani jeden Standa ani Slávek. Já bych ‚S‘ mezi písmena vůbec nedával! [...] ‚Paní učitelko, tady je napsané STALIN!‘ říká radostně. Všechny děti se podívají na plakát. A všechny čtou: STALIN. ‚Vidíš, Ivane, a ty jsi říkal, že bys ‚S‘ mezi písmenka nedával!‘ říká paní učitelka.“) **PR ES**
- „**plakát**“, portrét Vladimíra Iljiče Lenina (1 strana)
- **Pravdomluvný Volod'a** (portrét, medailon? – z dětství), s. 149, (1 strana), (přeložila Zdeňka Hanzová, kreslil Jaromír Vraštil) **PR IE**
- **Krásná liška** (A. Kononov, kreslil Jaromír Vraštil, přeložil Václav Hradec), příběh o Leninovi, (1 strana), (s. 150: závěr: „K Leninovi již běžel starý lovec a něco zlostně křičel. Vladimír Iljič stál s puškou skloněnou k zemi. ‚Proč jste nevystřelil? Vždyť stála přímo před vámi, Vladimíre Iljiči!‘ Lenin se usmál a odpověděl: ‚Bylo mi jí líto, byla tak krásná!‘“) **PR ES**
- Zima; Borovička (ze sborníku „Domov“, který vyjde letos k stému výročí narození Mikoláše Alše), básně, kresby (1 strana) **PO ES**
- Můj den (Oldřich Kryštofek, kreslila Jarmila Vávrová; průběh celého dne, doplněno o hodiny – v jaký čas se vykonává která činnost – báseň, (2 strany) **PR ES**
- Až napíši úkoly (Zdeněk Zaoral); Nové sáně (Eva Gálová, kreslila Věra Nováková), (1 strana), básně **PO ES**
- Schůdky (N. Nosov, obrázek V. Gorjajeva, přeložily J. Mžíková a J. Tesařová), příběh s dětskými hrdiny, (1. 25 strany) **PR ES**
- Deset pomocníků (Michailo Kocjubinskij, přeložil Jan Kovář), příběh s nadsázkou a pointou, že ruce jsou k práci (0,75 strany) **PR ES**
- Jak veverka přezimuje (G. Skrebickij a V. Čaplinová, přeložil Josef Coufal, kreslila V. Nováková), edukativní, charakteristika veverky (1 strana) **PR IE**
- **Školní noviny** (1,75 strany) 2 příběhy s dětskými hrdiny, báseň
 - o Jak jsme zvítězili nad špatnými známkami **PR ES**
 - o **Druhá třída pomohla horníkům** (apel v příběhu na šetření elektřinou) (s. 159: „‚Naši horníci jsou stateční,‘ řekl potom. ‚Kdyby nebylo horníků, neměli bychom čím topit.“)

Nejezdily by vlaky. A nemohli bychom ani poslouchat radio a večer si rozsvítit světlo. Ani nevíte, kolik se musí horníci a dělníci v elektrárnách napracovat, abychom neměli večer doma a na ulicích tmu.“ (”) **PR ES**

- o Pozor! (v básni apel na opatrnost při sáňkování u silnice) **PO ES**

- **tiráž** (0,25 strany)
- Naše soutěž (jediná v čísle), (přiřadit obrázky zvířat, která jsou v zimě na polích nebo v lese, k obrázkům jejich aktivit), (1 strana) **Z IE**

č. 11, ročník VIII, 1. února 1952, cena 3 Kčs, 16 stran, 16 článků celkově/ 3 ideologické (4 strany), reklama na knihovnu, 13 článků/ 5 překladů, 19 obrázků, z toho 5 zabarvených ideologicky – portrét ministra školství Zdeňka Nejedlého, fotografie Zdeňka Nejedlého v průvodu dětí, kresby – pionýři s rudými šátky, šachta s rudou hvězdou na vrcholu, čínské děti stavící sněhuláka, který je podobný jejich vůdci

PR: 6 (7,5 strany)

PO: 8 (4,75 strany)

IE: 3 (2 strany)

Z: 0

RKL: 0

ES: 13 (13 stran)

- **titulní strana** – kreslený portrét ministra školství Zdeňka Nejedlého
- **Náš Ministr** (Jan Ryska), informativní článek (1 strana), (s. 162: „Ještě za sto let se lidé budou z těchto knih učit, aby všemu dobře rozuměli. A ještě později se k nim budou vracet. Budou obdivovat toho, kdo je napsal. Moudrého a pilného Zdeňka Nejedlého.“) **PR IE**
- **Návštěva u Zdeňka Nejedlého** (Jan Ryska, kresby Jaromír Vraštil), **fotografie!** (Zdeněk Nejedlý s průvodem dětí) příběh s hrdinou (Zdeňkem Nejedlým) – smyšlený či reálný, (2 strany) (s. 164 „Děti dlouho vypravovaly jedno po druhém, jaké je to u nich ve vsi, doma i ve škole. [...] O všechno se soudruh Nejedlý zajímal, všechno pozorně vyslechl. [...] ‚Drahý soudruhu ministře!‘ Za všechno Vám ještě jednou děkujeme. Váš dárek – bustu pana presidenta Klementa Gottwalda – jsme postavili na čelné místo v pionýrské klubovně. Těšíme se na Vás.“) **PR ES**
- **Havířská hvězda** (Josef Filgas, kreslil Miroslav Váša), báseň, (1 strana) **PO ES**
- Na kopečku (N. Nosov, přeložil J. Goufal, kreslil M. Váša), příběh s dětským hrdinou, (1,5 strany) **PR ES**
- Zlámané kolečko (z **lidové** poesie), (0,5 strany) **PO ES**
- básně (2 strany) Žák první třídy (N. Sakonská, z ruštiny přeložila Zina Trochová, kreslil Jiří Krejčí), Zvědavý vrabec (**František Hrubín**), Školáci (Samuil Maršak) **PO ES**
- Vzdušné tkaničky (N. Artuchovová, přeložila Mira Vopršalová, kreslil Jiří Krejčí), (1,25 strany), příběh s dětskými hrdiny **PR ES**
- Malá uklízečka (Zdeněk Zaoral, kreslil Jiří Krejčí) (0,25 strany) **PO ES**
- Pes a kotě (**Josef Václav Sládek**) (0,5 strany) **PO ES**
- Co říkají česká pořekadla (O člověku vzteklém, A o trpělivosti), (0,5 strany), frazeologie, (ze sbírky F. L. Čelakovského vybral J. Kostík) **PO IE**
- Kouzelník a ptáci (bulharská pohádka, přeložil J. Husák, kreslil Jaromír Vraštil), (1 strana) **PR ES**
- **Školní noviny** (1,75 strany)
 - o Pozor! Výstava! Dnes naposled! – ‚výchovný‘ příběh o pořádnosti a čistotě, s. 174 **PR ES**
 - o Přijďte také! – apel, pozvánka do knihovny, náznak reklamy, (s. 175: „Až si budete chtít něco pěkného přečíst, přijďte také do knihovny. Razorenová, začka 2. tř. IV. nár. školy na Kladně; Ze školního časopisu ‚Mladý budovatel‘ “) **IE**
 - o Kdo vyhrál v soutěži „Vzorná třída“ (s. 175: „... Jaroslav Hais z 3. národní školy (ale odkud, to nevíme. Knížku máme pro Tebe, Jarko, v redakci. Napiš nám adresu,

abychom Ti ji mohli poslat), ... [...] A vám, kteří jste nevyhráli, platí přísloví, které jste si jistě už v tomto čísle přečetli: Co se jednou nezdařilo, může se zdařit po druhé!“ **IE**

- **tiráž** (0,25 strany)
- 2 kreslené obrázky – Čínské děti stavějí sněhuláka (1 strana)

č. 12, ročník VIII, 15. února 1952, cena 3 Kčs, 14 stran, 16 článků celkově/ 7 ideologických (5 stran), žádná reklama, 12 článků/ 4 překlady, 25 obrázků, z toho 2 zabarveny ideologicky – fotografie prezidenta Gottwalda při projevu, obrázek vojáka se zbraní, v pozadí tank

PR: 10 (9 stran)

PO: 6 (3,5 strany)

IE: 2 (0,75 strany)

Z: 0

RKL: 1 (1 strana)

ES: 13 (12,25 strany)

- titulní strana – obrázek skotačících sáňkujících dětí, „Zima je, zima je, každý se raduje!“
- **Obraz pana presidenta** (Lucie Jirotková), fotografie Gottwalda při projevu (1 strana), příběh s politickým hrdinou – Gottwaldem, (s. 178 , ukázka - foto) **PR ES**
- **Bohatýři** (Jiří V. Svoboda, obrázek V. Ščeglov) báseň, (0,5 strany) **PO ES**
- **Den našich osvoboditelů** (0,5 strany), výpovědi vrstevníků o 23. únoru, (s. 181, ukázka – foto) **PR IE**
- **Správný předseda** (Vítězslav Kocourek, kreslil Karel Slabý), (1,5 strany), příběh s dětskými hrdiny (s. 182: „Všichni souhlasili s tím, aby Jenda Pešek byl zvolen za předsedu pionýrské organizace, jenom Toník Radechovský nebyl spokojen. [...] (s. 183) „Děkuji ti, Jendo,“ řekl. „Jsi správný kluk, správný kamarád... a nezlob se, víš, jak jsem ti říkal... vůbec nejsi sušinka!““) **PR ES**
- Pila (**František Hrubín**, kreslil Karel Slabý), báseň, (0,5 strany) **PO ES**
- 1 strana – básně, Studánka (**lidová píseň**), Děťátko (J. V. Sládek, obrázky J. Baštová) **PO ES**
- Hádanky (1 strana) **PO RKL**
- Polévka (0,5 strany), (z ruského časopisu „Vperjod“ přeložil František Továrek, obrázky E. Kojecká), (s. 186: „Je to ta polévka, kterou jsme měly k obědu. Chutná ti víc proto, že jsi pracovala a máš hlad.““) **PR ES**
- Světlo (M. Štichová), báseň, (0,5 strany) **PO ES**
- Vlk a sekáč (litevská pohádka, obrázky J. Krasl, přeložil Jaroslav Nešleha), (2 strany) **PR ES**
- Zahrádka pro panenky (J. Čeřovský, obrázek E. Kojecká), (1 strana), příběh s dětským hrdinou, péče o zahrádku **PR ES**
- **Školní noviny** (uvedeno pod názvem rubriky: Měsíc vítězství pracujícího lidu), (1,75 strany)
 - o Špatné pero (podle S. Antonova), příběh ze školy, s dětským hrdinou **PR ES**
 - o **„Budeme se starat o mičurinská políčka!“** – pionýrská tematika (s. 190. „A pionýři se už v lednu a v únoru připravovali na to, jak budou hospodařit na pozemku, který dostali od národního výboru. Vypěstují si ze semen sazeničky, sazeničky vysázejí na záhonky a na záhoncích jim porostou rajska jablíčka, celer, květák, kedlubny, cibule... Budou sít mrkev, petržel... Celý rok se o to všechno budou starat, budou plít, okopávat, zalévat... Lojza to Toníkovi hrozně záviděl. Proč prý k tomu nevezmou také je, žáky ze druhé třídy?““) **PR ES**
 - o **Jedna má rád knížky** - příběh s dětským hrdinou (apel - udržovat knihy v čistotě, s. 191: „Měl tu knížku vypůjčenou už někdo před tebou?“ zeptala se pionýrka Eva Řeháková, naše knihovnice. Jenda zavrtěl hlavou. „Měl jsi ji jenom ty a podívej se, jak vypadá. mohu ji teď půjčit někomu jinému?“ Jenda sklopil oči k zemi.“) **PR ES**
- o **Šetříme papírem** (viz foto, s. 191); (0,25 strany) **IE**
- **tiráž** (0,25 strany)
- **O zázračných věcech** (M. Iljin , přeložila Marie Mervatrová), krátký příběh, (1 strana), (s. 192: „Znáš pohádku o létajícím koberci? [...] Máme tolik zázračných věcí, že je ani nedovedeme

spočítat. Vidíme je, když se procházíme po ulici. Pracují v našich továrnách. Můžeme je najít dokonce i v každém domě.“) **PR ES**

č. 13, ročník VIII, 1. března 1952, cena 3 Kčs, 16 stran, 16 článků celkově/ 5 ideologických (6,5 strany), žádná reklama, 14 článků/ 6 překladů, v tomto čísle jsou ilustrace J. Mánesa, M. Alše, Z. Bílkové, O. Rohlíkové, J. Krasla, J. Vraštila, M. Jágra, 20 obrázků, z toho 2 zabarveny ideologicky – matka s dětmi hledící sebevědomě a spokojeně do dále (lepší zítřky), v pozadí otec – traktorista; otec se synem na stavbě, syn pevně odhodlán pro budoucí povolání

PR: 10 (10,5 strany)

PO: 6 (4 strany)

IE: 0

Z: 0

RKL: 0

ES: 16 (16 stran)

- titulní strana – kresba – matka kolébající své dítě, nápis „Ukolibawka“
- Matčina píseň (Alexej Nikolajevič Pleščejev, z ruštiny přeložil Jiří V. Svoboda), báseň (0,5 strany) **PO ES**
- Nejlepší ze všech (Lev Nikolajevič Tolstoj), krátký příběh s dětským hrdinou (0,25 strany) **PR ES**
- **To je moje máma** (J. Tajc, přeložila Dagmar Klementová), (2,5 strany), příběh s dětským hrdinou **PR ES**
- Sluníčko (**Josef Václav Sládek**), báseň, (0,5 strany) **PO ES**
- Brigáda u Havlanů (Bohumil Tožička), (1,5 strany), příběh s dětským hrdinou, z rodinného prostředí **PR ES**
- Je jako maminka (Jiří V. Svoboda), báseň, 0,5 strany **PO ES**
- **Vesnická písnička** (Hanna Januszewska, z polštiny přeložil Jiří V. Svoboda), báseň, (1 strana), (s. 200: „Vlaštovičko, lítej, zpívej, nestrachuj se o mládátka! Bomba ti je nezabije, nedovolí to má matka.“) **PO ES**
- **Budu zedníkem** (Otto Ježek), báseň, (1 strana) **PO ES**
- **Čím budu** (Oldřich Kryštofek), (1,5 strany), (s. 202 a 203: Mirkova a Alenčina teta, která pracuje jako strojvůdce na lokomotivě, poslala dětem malou železnici. [...] „Hezky si s ní pohrajte, děti!“ napsala teta železničárka. [...] Mírek vytrhl Alence hračku a utekl s ní do kouta. Odtamtud křičel na Alenku: „Jdi si ke svým panenkám, to je pro holky, a ne taková mužská hračka, jako je železnice! Ještě by sis mohla něco udělat! Stejně s tím nedoveď zacházet!“ [...] Vtom zasáhl do sporu tatínek. Pohladil plačící Alenku a řekl Mirkovi: „Dej železnici Alence. Uvidíme, jestli s ní dovede zacházet!“ [...] „Nejsi tak docela hloupá. Třeba i strojvůdce budeš. Ale co potom budu dělat já?“ obrátil se zvědavě na tatínka. „Ty, Mirku, budeš třeba horníkem nebo hutníkem, učitelem, inženýrem, letcem, stejně jako Alenka bude možná strojvůdce, pilotkou, učitelkou, průvodčí.“) **PR ES**
- Nákladní vlak (Vladimír Stuchl) (0,5 strany), báseň **PO ES**
- Sedlák a sova (**lidová** pohádka ze Slezska), (1 strana) **PR ES**
- Sýkorka a líný chlapec (kazašská národní pohádka, přeložil V. Svatek) (1 strana) **PR ES**
- **Školní noviny** (pod titulkem – Měsíc našich matek), (1,75 strany)
 - o **Slavný den – 8. března** **PR** – příběh ze školního prostředí **ES**
 - o Kdopak by si nezpíval **PR** – příběh ze školního prostředí **ES**
 - o Tři kamarádi (V. A. Osejevová) **PR** – příběh s dětskými hrdiny (s. 207: „Vít’a ztratil svačinu. Ve velké přestávce všechny děti svačily, jen Vít’a stál stranou. „Proč nejíš?“ ptal se ho Kolja. [...] Jen **Volod’ka** se na nic neptal. Popošel k Vít’ovi, rozlomil krajíc chleba s máslem na dva díly a jeden podal kamarádovi. „Tu máš a jez!“ “) **ES**
- **tiráž**
- Zázračné věci v domě (M. Iljin, přeložila Marie Mervartová) v příběhu s dětskou hrdinkou – jde čtenářům vzorem...zatelefonuje tatínkovi do Lenningradu (s. 208), (1 strana) **PR ES**

č. 14, ročník VIII, 25. března 1952, cena 3 Kčs, 16 stran, 16 článků celkově/ 3 ideologické (2 strany), žádná reklama, 13 článků/ 5 překladů, žádná reklama, toto číslo ilustroval Václav Karel, 19 obrázků, z toho 2 zabarveny lehce ideologicky rodina stěhující se do mírové ulice, kde vlaje vlajka Československa a Sovětského svazu; družstevní traktory s červenými vlajkami

PR: 8 (10 stran)

PO: 7 (4,25 strany)

IE: 2 (0,75 strany)

Z: 0

RKL: 0

ES: 14 (15,25 strany)

- titulní strana – děti v přírodě, dívající se za letícími ptáky, báseň Sluka (Platon Voroňko, přeložila Olga Fischerová), (0,25 strany) **PO ES**
- Zpívej, zpívej, skřivánku! (Kamila Sojková), příběh s dětským hrdinou (1 strana) **PR ES**
- Maruščino tajemství (Naďa Michaličková), povídka, (2,5 strany) **PR ES**
- Traktor (M. Kloučková), báseň (0,5 strany) **PO ES**
- **Mírová ulice** (I. Rjabin, přeložil Jaroslav Nešleha), (1 strana) **PR ES**
- Cestička do polí (Jaroslav Pichrt), báseň (0,5 strany) **PO ES**
- Včelky (K. Ušinskij, přeložil J. Nešleha), příběh o zvířátku (0,5 strany) **PR ES**
- 2 strany básní: Pomáháme jaru (S. Pogorelovskij, z ruštiny přeložil Jaroslav Hulák); **Píseň míru** (0,5 strany), (Zikmund Skyba); Pomněnka (Soňa Nová) **PO ES**
- Zajíčkův výlet (Jiří Felix), (1 strana), příběh se zvířecím hrdinou **PR ES**
- Pohádka o lenochovi (azerbajdžanská pohádka, přeložila Anna Petříková), (3 strany) **PR ES**
- **Školní noviny** (1 strana) (Měsíc našich matek)
 - o **Chceme mír pro všechny děti na světě** (s. 222: „Na tabuli nakreslili pionýři mnoho květů a mezi ně napsali: ‚CHCEME MÍR PRO VŠECHNY DĚTI NA SVĚTĚ!‘ Hned po zazvonění se přihlásila Alenka: ‚Paní učitelko, a v Koreji děti nemají mír. Viděla jsem obrázky, jak tam američtí vojáci do dětí střílejí...‘ [...] Celá třída čekala napjatě, co Franta navrhne. ‚Víte, to, co dostaneme za sběr, pošleme dětem do Koreje!‘ skončil Franta a celá třída mu začala tleskat. Tleskala i soudružka učitelka. ‚To je správné!‘ řekla potom. ‚Děti celého světa si musí pomáhat!‘ “) **PR ES**
 - o **Staví se nová Ostrava** (Zuzanka Šejvlová, žákyně 2. tř. Slezská Ostrava) **PR IE**
 - o Kdo vyhrál? (0,5 strany) **IE**
- **tiráž**
- Rozkvetlo nám jarní kvítí (**František Hrubín**), (1 strana), Sedmikráska, Fialka, Prvosenka, Konvalinka **PO ES**

č. 1, ročník IX, 1. září 1952, cena 3 Kčs, 16 stran, 15 článků celkově/ 3 ideologické (4 strany), žádná reklama, 14 článků/ 3 překlady, toto číslo ilustroval Vladimír Kovářík; 21 obrázků, z 2 zabarveny ideologicky (Julius Fučík - portrét; chlapec těšící se na to, až bude fírat a rubat)

PR: 6 (10 stran)

PO: 7 (4,75 strany)

IE: 2 (1,5 strany)

Z: 0

RKL: 0

ES: 13 (14,5 strany)

- titulní strana – chlapec a dívka jdoucí do školy, báseň Do školy (František Hrubín) **PO ES**
- **Z dopisu, který napsal tatínek Julia Fučíka Karel Fučík, pionýrům v Kroměříži v lednu 1950** (s. 2: „Celý svět dnes zná jméno nejstatečnějšího člověka, hrdého komunisty, Julia Fučíka... Můj syn už nežije. Žijí však tisíce a miliony jemu podobných, žijete vy, československá svobodná mládež, pokroková, pracovitá a čestná. Važte si života ve svobodné zemi, važte si vlády, která je spravedlivá k pracujícímu člověku! Budete-li řádně konat své povinnosti, nebyli Julius Fučík a ostatní hrdinové umučeni nadarmo.“)

- (Poznámka pod čarou v *Mateřídoušce*) „Julius Fučík, komunista, novinář a spisovatel, vroucně miloval svůj lid a svůj národ. Bojoval za jeho lepší život. Když hitlerovští vetřelci přepadli naši vlast, postavil se neohroženě v čelo odboje proti nim. Vyslídili ho však, uvěznil a nakonec mu vzali život – 8. září 1943. Celý náš národ vzpomíná v ten den s hrdostí a láskou na svého národního hrdinu. (1 strana) **PR IE**
- Po prvé do školy (Bohumil Říha), (2 strany), příběh s dětskými hrdiny **PR ES**
- Písnička o prvním září (Samuil Maršak, přeložil Jiří V. Svoboda), báseň, (1 strana) **PO ES**
- **Za autem** (Nikolaj Nosov, přeložil František Holešovský), (2 strany), příběh s dětským hrdinou, pod textem skrytá reklama: (s. 7: „ ‚Pobeda‘ a ‚ZIS‘ jsou značky nejlepších sovětských automobilů, ‚Pobeda‘ znamená česky ‚Vítězství‘, značka ‚ZIS‘ je zkratkou jména automobilky, kde se autoa vyrábějí – ‚Zavody imeni Stalina‘ (Stalinovy závody).“) **PR ES**
- Vyrostlo žitečko (Oldřich Syrovátka), (0,5 strany) **PO ES**
- Radostné probuzení (Jan Alda), (0,5 strany) **PO ES**
- **Kdo je víc?** (Jiří V. Svoboda) (s. 9. „[...] Fára můj táta/ v zimě i v létě./ Kdo je víc?/ Nikdo/ na celém světě!./ Až budu velký,/ já spolu s tátou/ narubat půjdu/ to černé zlato!“), (1 strana) **PO ES**
- Lidová poesie s kresbami Mikoláše Alše (1 strana), o zvířatech **PO ES**
- Dva přátelé (L. N. Tolstoj, přeložil Karel Urbánek) (příběh s morální pointou) (1 strana) **PR ES**
- Husopaska **IE** (charakteristika), (s. 12: „Husopaska má prut. [...] Švihá proutkem a trhá květin. Sedne si na mez a dívá se, kdo jede po silnici. [...] Husopaska vstává už brzy ráno. a pase až do večera. To je husopaska.“); Koza (popis), (Vítězslav Nezval), (Z připravované knihy „Věci, květiny, zvířátka a lidé pro děti“), (1 strana) **PR ES**
- O Smolíčkovi (Pohádka Boženy Němcové), (3 strany) **PR ES**
- chybí rubrika Školní noviny
- **tiráž**
- Koroptvičky v polích (Jan Čarek), (0,5 strany) **PO ES**
- Pasačka (K. V. Rais), (0,5 strany) **PO ES**

č. 2, ročník IX, 1. září 1952, cena 3 Kčs, 16 stran, žádná reklama, celkově 15 článků/ 4 ideologické (6 stran), 2 překlady, toto číslo ilustroval Kamil Lhoták; 21 obrázků, z toho 4 zabarveny ideologicky (3x vojáci, chlapec, který stojí v pozoru jak voják před svým otcem vojákem, který složil vojenskou přísahu)

PR: 4 (8,75 stran)

PO: 11 (6 strany)

IE: 0

Z: 0

RKL: 0

ES: 15 (15 stran)

- titulní strana – chlapec voják s puškou v přírodě x text, **Píseň** (Jindřich Hilčer) (s. 17: „Rozjasněné oči,/ rozjasněná líčka./ Přiletěla k nám dnes/ bílá holubička./ Holubička míru!/ šeptají si stromy.../ Vítají ji lidé,/ otvírají domy./ [...]“), báseň **PO ES**
- **Toníkova přísaha**, morální a ideologické (Oldřich Syrovátka), (3 strany) (s. 18: „Toníkův tatínek je voják. Důstojník. Toník je na svého tatínka hrdý. [...] Toník také ví od tatínka, že na tancích nám sovětští vojáci přivezli svobodu. Proto chce být Toník tankistou. (s. 19) Toník se dívá trochu překvapeně. Mlčí. Dívá se na kouř z tatínkovy cigarety. Tatínek jej lehce vypustil z úst a kouř se vznášel ke stropu v podobě pěkného kroužku. Takové kroužky dělá tatínek vždy, když o něčem moc přemýšlí. (s. 20) ‚Slib je jako přísaha. Přísaha a slib se musí splnit!‘ ‚Provedu!‘ řekl rázně Toník a stál při tomto slově jako skutečný voják.“) **PR ES**
- V mojí zahrádce (J. Porazińska, z polštiny přeložil O. S.), (0,5 strany) **PO ES**
- **Kdo by vás, vojáci...** (Jan Alda), (0,5 strany), (s. 21: „[...] Proto vás, vojáci,/ všechen lid/ miluje. Vždyť vy jste/ jeho tvrz a štít!“) **PO ES**
- **Záplata** (Nikolaj Nosov, přeložil František Holešovský), příběh s dětským hrdinou, lehce ideologický (s. 22: „Bobka byl na své kalhoty velice pyšný, a když je oblékal, vždycky si představoval, že je opravdový voják. [...] Děti uviděly, že má na kalhotách díru a začaly se mu

smát: „To jsi pěkný voják, když máš roztrhané kalhoty!“ Ale Bobka se hájí: „Prosil jsem maminku, aby mi je zašila, ale ona nechce.“ „Copak maminky zašívají vojákům kalhoty?“ říkají děti. „Voják si musí všechno umět udělat sám: přišít záplatu i knoflík.“ (2 strany) **PR ES**

- básně – (2 strany) Ráno (Kamil Bednář); Trhání jablíček (František Hrubín); Slunečnice (Jan Alda); Moje třída (Oldřich Syrovátka); Zář (Soňa Nová) **PO ES**
- Jak Dunčo česal švestky (L. Kornelová), příběh s dětským hrdinou, (2 strany) **PR ES**
- básně – (2 strany) Husaři, husaři (lidová píseň); Jablíčka (národní); Husopaska (Josef Václav Sládek) **PO ES**
- O kohoutkovi a psíčkovi (František Bartoš), (1,75 strany), příběh se zvířecími hrdiny **PR ES**
- tiráž
- plakát (obrázek), Mikoláš Aleš: Jan Žižka

č. 3, ročník IX, 10. října 1952, cena 3 Kčs, 16 stran, žádná reklama, celkově 18 článků/ 2 ideologické (2 strany), 4 překlady, toto číslo ilustroval Václav Karel; 21 obrázků, z toho 2 lehce zabarveny ideologicky (truhlář v dílně, zedníci při práci)

PR: 6 (8 stran)

PO: 12 (7,25 strany)

IE: 0

Z: 0

RKL: 0

ES: 18 (16 stran)

- titulní strana – děti na podzim pouští draka, Už je podzim (František Hrubín) **PO ES**
- Podzim (Oto Ježek), (1 strana) **PO ES**
- **Učit se, učit se, učit se!** (Lucie Jirotková), (1 strana), (s. 35: „Maminka s babičkou pekou buchty. Povídají si při tom. „Mléko,“ říká babička. „Moloko,“ odpovídá máma. „Maso,“ říká máma. „Mjás,“ odpoví babička. „Nevyrušuj nás, chlapče! Slyšíš! Učíme se rusky!“ A podává Toníkovi buchty.“) **PR ES**
- **Čím budu?** (Vladimír Majakovskij, přeložil Jiří Taufer), (1 strana) **PO ES**
- Příhoda s žeňou (Wanda Wasilewska, přeložila Marie Mervartová), (3 strany) **PR ES**
- (2 strany básní) Matičce (Jan Neruda), Jabloňka (Národní), Mackové (Karel Václav Rais), Silák (Josef Václav Sládek) **PO ES**
- Jak vítr naučil smekat (Pavel Sula), (1 strana) **PR ES**
- Špatná přítelkyně (V. Osejevová, přeložil Ladislav Tunys), (1 strana) **PR ES**
- (2 strany básní) Jak čáp měří čas (Vladimír Stuchl), Před usnutím (František Halas), Až se vrátíš, Vlastovičko (Jiří V. Svoboda), Zedník (D. Gellnerowa, z polštiny přeložil K. Rubeš) **PO ES**
- Povídka o mouše (Václav Říha), (1 strana) **PR ES**
- O řepě (František Bartoš), (1 strana) **PR ES**
- tiráž
- Obrázek Josefa Máneše: Podzim
- (Slovenské lidové písničky) Hájiček zelený; Hory, moje hory (1 strana) **PO ES**

č. 4, ročník IX, 5. listopadu 1952, cena 3 Kčs, 16 stran, 18 článků celkově/ 4 ideologické (5,5 strany), žádná reklama, 17 článků/ 5 překladů, toto číslo ilustroval Josef Paukert; 23 obrázků, z toho 4 ideologicky zabarvené (1x pionýři s rudými praporky; 3x děti s rudými praporky)

PR: 6 (9,75 stran)

PO: 12 (7 stran)

IE: 2 (1,25 strany)

Z: 1 (1 strana)

RKL: 0

ES: 16 (13,5 strany)

- titulní strana – pionýři s rudými praporky, báseň **Rudé praporky** (Oldřich Syrovátka) (s. 49: „[...] Rudými praporky/ zamávám na pozdrav,/ soudruhu Staline,/ buďte nám dlouho zdraví!“) **PO ES**

- **Jak žili dělníci dříve a nyní** (Bohumil Říha), (2 strany), (s. 50: „ ,Tatínek nemá práci,‘ odpovídala matka. ,A proč nemá práci?’ ptal se dál Vojta. ,Páni mu jí nechtějí dát,‘ říkala smutně matka. Tak Vojta věděl již od malička, že jejich bídou jsou vinní páni. [...] (s. 51) Naše vláda se o pracující dobře stará. Dává jim práci, staví pro ně domy, zakládá jesle a mateřské školy, zřizuje závodní kuchyně, v nemocnici zajišťuje léčení a o dovolené osvěžení v horách. Dospělý Vojta si někdy vzpomene na své mládí a říká: ,Děkuji naší straně a naší vládě. Bez pánů se nám žije docela dobře. Jak je teď dělníkům na světě krásně!’ “) **PR ES**
- básně (2 strany) Počítadlo (Natalija Zabilová, z ukrajinštiny přeložil Jiří V. Svoboda); Obraz na vodě (František Branislav); Podívej se, tatíčku! (František Branislav) **PO ES**
- **Jak přišla Volha na návštěvu** (G. Gulia, přeložil B. Bittman), (2 strany), příběh s dětským hrdinou) **PR ES**
- Dáma a zavazadlo (Samuil Maršak, přeložil Jiří V. Svoboda), (1,75 strany) **PO ES**
- „dopis“ Samuilovi Maršakovi **PR IE**
- Včely (L. Voronková, přeložila M. Homolková) (1,5 strany), příběh s dětským hrdinou **PR ES**
- Bláto (Jan Čarek), báseň, (0,5 strany) **PO ES**
- básně (1 strana), Silnice (Vladimír Stuchl), Letadlo (Vladimír Stuchl), Písmenka (Jiří Schwertner) **PO ES**
- Dědeček a vlk (ruská národní pohádka, přeložil Vilém Závada), (1,5 strany) **PR ES**
- Páv (Alexej Kusák), (0,5 strany), báseň **PO ES**
- básně (1 strana) Veverka (František Hrubín), Kozička (František Hrubín), (0,75 strany) **PO ES**
- tiráž (0,25 strany)
- **Rudé praporky** (1 strana), literárně-zábavně-edukativní doplňovačka **PR IE Z**

č. 5, ročník IX, 20. listopadu 1952, cena 3 Kčs, 16 stran, 19 článků celkově/ 4 ideologické (6 stran), žádná reklama, 18 článků/ 0 překladů, v čísle – obrázky Mikoláše Alše, titulní strana – Vladimír Kovářík; 21 obrázků, z toho 2 zabarveny ideologicky - portrét Gottwalda; znak lva v poli

PR: 3 (5,75 stran)

PO: 16 (9 stran)

IE: 2 (3 strany)

Z: 0

RKL: 0

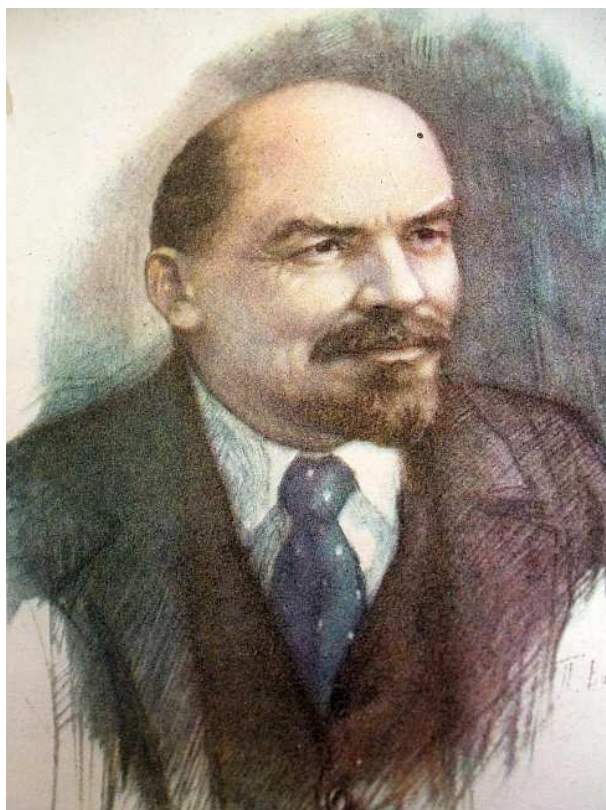
ES: 17 (9,5 strany)

- titulní strana – Podobizna Klementa Gottwalda, kresba, Školačka – báseň **PO ES**
- **Myslíme na vás** (Jindřich Hilčr), báseň (0,5 strany); (s. 66: „[...] Dnes ruka matky bere nůž/ a vonný chleba krájí dětem./ K nám hlad se nenavráť už,/ díky vám, pane presidente!/ Myslíme na vás každý den,/ jak na lásku se vroucně myslí./ Máme vás prostě v srdci svém,/ v každém svém slově, v každé písni.“) **PO ES**
- **Náš pan prezident – náš vzor** (Josef V. Pleva), životopis Gottwalda, biografie, (3 strany), (s. 68: „Ale ne všechny děti se tak rády učily jako on. Byl také velmi nadaný. Mnoho přemýšlel a už brzo v mládí poznal z knih i z vlastní zkušenosti, že není spravedlivé, aby někteří lidé žili pohodlně bez práce v radostech, kdežto druzí aby žili v bídě a ještě k tomu museli pracovat nad své síly. [...] Umínil si, že celý život věnuje tomu, aby pracoval a bojoval za odstranění této nespravedlnosti. [...] Postavil se v čelo těmto lidí a dovedl je až k vítězství. Proto si jej náš lid zamiloval a zvolil za svého presidenta. Náš pan prezident je velikým příkladem pro náš život. Uděláme mu jistě největší radost, když všichni budeme tak pilně pracovat, jako on pracoval, aby se všem dětem už vedlo lépe než kdysi jemu.“) **PR IE**
- motiv partnerské dvojice v krojích na koních, báseň (1 strana) **PO ES**
- básně (2 strany) Domov (Josef Václav Sládek); Cestička k domovu (Karel V. Rais); Chaloupka (Josef Václav Sládek) **PO ES**
- **Mikoláš Aleš** (D. M. Pavlíček), (2 strany) prvky životopisu, biografie, edukativní, (s. 72: „Milujeme Alše z celého srdce za všechnu jeho lásku k našemu lidu, která promlouvá z jeho velikého uměleckého díla. Posilovalo náš lid v dobách útisku, dodávalo mu síly k novým bojům proti nespravedlivým lidem, (s. 73) kteří tehdy vládli.“) **PR IE**
- básně (5 stran) Holoubek (Oldřich Syrovátka); Píseň o jahodě (Jaroslav Seifert), **Dragoun** (0,5 strany) (Jan Čarek), (s. 75: „[...] Dupej dupej, můj koníčku/ pěkně sedlaný,/ však se jednou

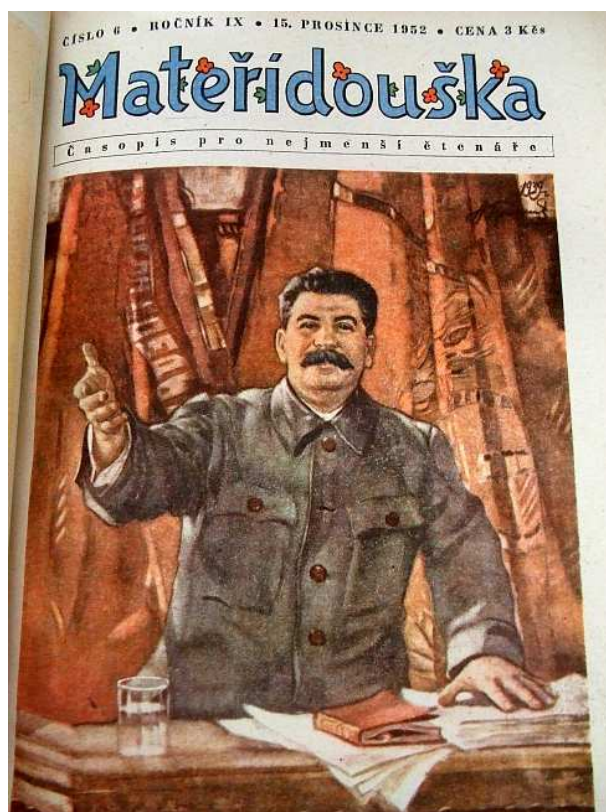
přestaneme/ sekat pro pány.“); Šídlo (Jan Čarek), Veverka (Ladislav Stehlík), Motýl (Jiří V. Svoboda); Strašák (Jan Alda); Skokan (František Hrubín); Na houby (František Branislav); Pastva (Ladislav Stehlík) **PO ES**

- V lese a na louce (čtení pro nejmenší), (0,75 strany) **PR ES**
- tiráž
- obrázek Mikoláše Alše – hejtman Záborský, pod tím – „Nepřítel se nelekejte, na množství nehleďte...“

Příloha č. 10: LENIN A STALIN NA STRÁNKÁCH MATEŘIDOUŠKY

**15. ledna 1952
č. 10, ročník VIII**

**15. prosince 1952
č. 6, ročník IX**

Příloha č. 11

ANALÝZA VYBRANÝCH ČÍSEL ROKU 2007

LEDEN (48 stran); č. 1, ročník LXIII, 1. ledna 2007, cena 29 Kč, časopis pro děti od sedmi let

Titulní strana: Mateřídouška (logo překrývají fotografie)

Obrázky: foto Ewy Farne; 4 x foto zvířat z Austrálie; Šarlotina pavučinka (foto z filmu pro děti); herní konzole Viva Piñata

Popisky: „Ewa Farna“; „Austrálie“; „Šarlotina pavučinka“; „Vyhraj Xbox 360 a hru za 14 000 Kč!“
2 x reklama

Reklamy: 4 přímé reklamy/ 3 strany, 13 nepřímých reklam/ 5 stran

Sebepropagace: 4/ 3,75 strany

1 strana: Sunny speaks English (nový časopis pro děti ve vydavatelství Mladé fronty); Předplat'te si Mateřídoušku (+ objednáací kupon); Sluníčko – Nová edice pohádkových CD

0,75 strany: Tento měsíc Mladé frontě vychází (přehled časopisů)

Celkově PR a komerce: 11,75 strany

„Neutrálních“ stran: 36,25 strany

Soutěže: 3, z toho 1 označena jako inzerce

CELKEM: 27 článků/ rubrik/ tematických stran/částí časopisu

IE: 12 (16 stran)

Z: 6,5 (10 stran)

RKL: 5,5 (4,5 strany)

ES: 3 (7 stran)

KOMIKS: 6 (8,5 strany)

- Obsah (1 strana)
- Vtipy (1 strana) **Z**
- Svět – Austrálie (2 strany) **IE**
 - o Dětský atlas světa: Austrálie a Papua-Nová Guinea (2 strany) **IE**
 - o Australské zastavení (1 strana) **IE**
 - o Zajímavosti (0,75 strany) **IE**
- **Komiks:** Saurik a cizinec (1 strana) **Z IE**
 - o Zvířecí obyvatelé Austrálie (1 strana) **IE**
 - o ZOO: koala (2 strany) **IE**
- **Komiks:** Detektivní kancelář komisaře Vrt'apky: Vrt'apka a Tři králové (1+1 strany) **Z RKL**
- Povídka: Nové Mikulášovy patálie: Silvestr (3 strany) **ES**
- **Komiks:** Detektivní škola komisaře Vrt'apky (0,5 strany) **Z**
- tip na trik (0, 25 strany) **RKL**
- tip na hru (0, 25 strany) **RKL**
 - o Neodbytný vynález – bumerang (1 strana) **IE**

Dvoulist z tvrdého papíru

- Vychytávky (1 strana) **IE**
- Vytvoř si bumerang (1 strana) **RKL**
- pozvánka do kina na film Šarlotina pavučinka (2 strany, přidružená vystřihovánka – visačka s motivem filmu) **IE**
- Ájina nástěnka: Co tě čeká v roce 2007 (0,75 strany) **IE**
- Mauglí, dítě džungle (2 strany) **ES**
- Mauglí a lidé (2 strany) **ES**
- Šifry a záhady profesora Leoparda (1 strana) **RKL**

- **Komiks:** Kostíci (1 strana) **Z**
- Rozhovor: Ewa Farná/ zpěvačka (2 strany) **IE**
- **Komiks:** Abrafaxové v Africe (4 strany) **Z**
- Dějiny udatného českého národa; Osvícenství, komiksová forma (2 strany) **IE Z**
- Hádanky kocoura Filuty (1 strana) **RKL**
- **Komiks:** Tempíci a návštěva (1 strana) **Z**
- tiráž

ÚNOR (48 stran) č. 2, ročník LXIII, 31. ledna 2007, cena 29 Kč, časopis pro děti od sedmi let

Titulní strana: Mateřídouška + komiks, překrývání názvu časopisu - tendence

Obrázky: z filmu Past na žraloka; 2 komiksové postavičky; foto lyžařů; hlava bernardýna

Popisky: „Když kořist vrací úder“; „Past na žraloka“; „Vrtáпка slaví narozeniny“; „Skikros“; „Vtípky“
1 reklama na film

Reklamy: 6 přímých reklam/ 4,25 strany, 14 nepřímých na 8 stranách

Sebepropagace: 4/ 3,25 strany

1 strana: Sunny speaks English (nový časopis pro děti ve vydavatelství Mladé fronty); Předplatě si Mateřídoušku (+ objednávací kupon)

0,75 strany: Tento měsíc Mladé frontě vychází (přehled časopisů)

0,5 strany: Sluníčko – Nová edice pohádkových CD

Celkově PR a komerce: 15,5 strany

„Neutrálních“ stran: 32,5

Soutěže: 3, z toho 1 označena jako inzerce

CELKEM: 22 článků/ rubrik/ tematických stran/částí časopisu

IE: 9 (14 stran)

Z: 7,5 (15,5 stran)

RKL: 4,5 (3,5 strany)

ES: 1 (3 strany)

KOMIKS: 6 (10 stran)

- Obsah (1 strana)
- Vtipy (1 strana) **Z**
- Svět – Švýcarsko (2 strany) **IE**
 - o Historie měření času (2 strany) **IE**
- **Komiks:** Saurik a cizinec (1 strana) **Z IE**
 - o ZOO: Psi kamarádi ze Švýcarska (2 strany) **IE**
- Ájina nástěnka: Originální tričko (0,75 strany) **RKL**
- **Komiks:** Detektivní škola komisaře Vrtáčky: 3. narozeniny (1 strana) **Z**
- **Komiks:** Detektivní kancelář komisaře Vrtáčky: Vrtáčka na skokanském turnaji (1+1 strany) **Z RKL**
 - o Zajímavosti (0,75 strany) **IE**
 - o Alpské lyžování (0,75 strany) **IE**
- Povídka: Nové Mikulášovy patálie: 1611-1673 (3 strany) **ES**

Dvoulist z tvrdého papíru

- Pexeso: Past na žraloka (obrázky z filmu) **Z**

- **Komiks:** Tempíci a Hannibal (1 strana) **Z**
- Věda a technika – ukázka z knihy (2 strany) **IE**
- Hádanky kocoura Filuty (1 strana) **RKL**
- Šifry a záhady profesora Leoparda (1 strana) **RKL**

- Vychytávky (1 strana) **IE**
- **Komiks:** Kostíci (1 strana) **Z**
- Rozhovor: Tomáš Kraus/ lyžař (2 strany) **IE**
- Dějiny udatného českého národa; Vynálezci a obrozenci, komiksová forma (2 strany) **IE Z**
- **Komiks:** Abrafaxové v Africe (5 stran) **Z**
- Výprava na zimní sopku (0,5 strany) **RKL**
- tiráž

BŘEZEN (48 stran) č. 3, ročník LXIII, 1. března 2007, cena 29 Kč, časopis pro děti od sedmi let

Titulní strana: Mateřídouška + zábavná hra

Obrázky: komiksová postavička – Titeuf; postavička z akční adventury Kameo: Elements of Power; Kinder Překvapení; foto mrože

Popisky: „Nový komiks“; „Titeuf“; „Mrož“

Reklamy: 9 přímých reklam/ 6 stran, 12 nepřímých/ 3,5 strany

Sebepropagace: 6/ 4,5 strany

1 strana: Sunny speaks English (nový časopis pro děti ve vydavatelství Mladé fronty); Sluníčko – V prodeji i s pohádkovým CD!; Předplaťte si Mateřídoušku (+ objednávací kupon)

0,75 strany: Tento měsíc Mladé frontě vychází (přehled časopisů)

0,5 strany: Komisař Vrtápka (kniha ve vydavatelství Mladé fronty)

0,25 strany: Slavíme se Sluníčkem! Časopisu Sluníčko je 40 let! (pozdvánka na akci)

Celkově PR a komerce: 14 stran

„Neutrálních“ stran: 34

Soutěže: 5, z toho 3 označeny jako inzerce

CELKEM: 24 článků/ rubrik/ tematických stran/částí časopisu

IE: 10,5 (16,25 stran)

Z: 8 (10,5 stran)

RKL: 4,5 (4,5 strany)

ES: 1 (3 strany)

KOMIKS: 5 (6,5 strany)

- Obsah (1 strana)
- Vtipy (1 strana) **Z**
- Svět – Dánsko (2 strany) **IE**
- Co (ne)patří na zdravý talíř (2 strany) **IE**
- **Komiks:** Titeuf (1 strana) **Z**
- Titeuf a jeho kamarádi (1 strana) **Z IE**
- ZOO: S mroži k moři (2 strany) **IE**
- Ájina nástěnka: Rajčata a vejce plněná sýrovou pomazánkou (1 strana) **RKL**
- **Komiks:** Detektivní škola komisaře Vrtápky (0,5 strany) **Z**
- **Komiks:** Detektivní kancelář komisaře Vrtápky: Vrtápka v sanatoriu Otylka (1+1 strany) **Z RKL**
- Perličky o jídle (1 strana) **IE**
- Zajímavosti (0,75 strany) **IE**
- Povídka: Nové Mikulášovy patálie: Školní jídelna (3 strany) **ES**

Dvoulist z tvrdého papíru

- **Komiks:** Tempíci a šlapostroj (1 strana) **Z**
- Herní plán: Banánová jízda (2 strany) **Z**
- Testík (osobnostní) (1 strana) **Z**

- Vysvětlivky k hernímu plánu (0,5 strany) **IE**
- Cesta tam a zase zpátky (0,5 strany) **RKL**
- Lidské tělo – ukázka z knihy (2 strany) **IE**
- Hádanky kocoura Filuty (1 strana) **RKL**
- Vychytávky (1,5 strany) **IE**
- Rozhovor: Hanka Kynychová/ cvičitelka aerobiku (1,5 strany) **IE**
- Dějiny udatného českého národa; Vznik ČSR, **komiksová forma** (2 strany) **IE Z**
- Šifry a záhady profesora Leoparda (1 strana) **RKL**
- **Komiks:** Saurik a cizinec (3 strany) **Z IE**
- tiráž

ZÁŘÍ (56 stran) č. 9, ročník LXIII, 1. září 2007, cena 29 Kč, časopis pro děti od sedmi let

Titulní strana: Mateřídouška

Obrázky: foto Nicolase Šumského (mladý fotbalista); logo filmu Ratatouille; hlavní zvířecí postava z filmu; jedno políčko z komiksu Titeuf; foto zvířete (zebrokůň)

Popisky: „Nicolas Šumský“; „Nová fotbalová hvězda“; „Hurá do kina!“; „Titeuf“; „Rytíři“; „Zebrokůň“

Reklamy: 15 přímých reklam/ 8,25 strany, 27 nepřímých/ 7 stran

Sebepropagace: 7/ 4,75 strany

1 strana: Sluníčko má narozeniny! (pozdávka k oslavě 40. výročí časopisu Sluníčko); Předplatě si Mateřídoušku (+ objednávací kupon)

0,75 strany: Tento měsíc Mladé frontě vychází (přehled časopisů)

0,5 strany: Bavte se s námi! (odkazuje k oslavě 40. narozenin časopisu Sluníčko); Komisař Vrtáпка (knihy ve vydavatelství Mladé fronty); Sunny speaks English (nový časopis pro děti ve vydavatelství Mladé fronty); Specialita pro čtenáře časopisu Mateřídouška (reklama na komiksovou knihu Spirou a Fantasio: Paříž pod vodou)

Celkově PR a komerce: 20 stran

„Neutrálních“ stran: 36

Soutěže: 9, z toho 4 označeny jako inzerce

CELKEM: 30 článků/ rubrik/ tematických stran/částí časopisu

IE: 13,5 (17,25 stran)

Z: 10,5 (12,5 stran)

RKL: 5 (4,75 strany)

ES: 1 (3 strany)

KOMIKS: 8 (9,5 strany)

- Obsah (1 strana)
- Vtipy (1 strana) **Z**
- Svět – Monako (2 strany) **IE**
- Hraní s chytrou hradní paní (0,5 strany) **RKL**
- tipy na výlety (reklama na www. stránky) (0,5 strany) **IE**
- Ájina nástěnka (1 strana), návod na nakreslení myšky a sýra **RKL**
- Dívám se na svět očima dítěte (rozhovor se Zepem, tvůrcem komiksu) (1 strana) **IE**
- **Komiks:** Titeuf (1 strana) **Z**
- Feudalismus (ukázka z encyklopedie Dokéo Dějiny), (1 strana) **IE**
- Řekni kůň (2 strany) **IE**
- V lesku brnění (2 strany) **IE**
- Rytíř v brnění (ukázka z encyklopedie Rytíři), (1 strana) **IE**
- **Komiks:** Detektivní škola komisaře Vrtápkovy (0,5 strany) **Z**
- **Komiks:** Detektivní kancelář komisaře Vrtápkovy: Vrtáпка na rytířském klání (1+1 strany) **Z RKL**

- Páni a rolníci (2 strany) **IE**
- Povídka: Nové Mikulášovy patálie: Hrad (3 strany) **ES**

Dvoulist z tvrdého papíru

- rozvrh hodin, tabulka volného času s hrdiny filmu Ratatouille (1 strana) **Z**
- hlavní zvířecí hrdina filmu Ratatouille, informace o premiéře (1 strana) **Z**
- **Komiks:** Malý Vinnetou a medvěd (2 strany) **Z**
- Zajímavosti (1,5 strany) **IE**
- Vychytávky (1 strana) **IE**
- Krysáček šéfkuchařem (0,5 strany) **IE**
- Šifry a záhady profesora Leoparda (1 strana) **RKL**
- **Komiks:** Spirou a Fantasio (2 strany), nedůslednost – vůbec není nazváno **Z**
- Zprávičky z domova i ze světa (1 strana) **IE Z**
- **Komiks:** Kostíci (1 strana) **Z**
- Rozhovor: nejmladší fotbalista angažovaný v zahraničním klubu (2 strany) **IE**
- **Komiks:** Tempíci a Orfeus (1 strana) **Z**
- Hádanky kocoura Filuty (1 strana); opět není pojmenována rubrika, supluje ji jen ikona kocoura Filuty **RKL**
- **Komiks:** Saurik a cizinec (1 strana) **Z IE**
- Vaškovo houbové fantazírování (0,5 strany) **RKL IE**
- tiráž

ŘÍJEN (48 stran) č. 10, ročník LXIII, 1. 10. 2007, cena 44 Kč, časopis pro děti od sedmi let

Titulní strana: Mateřídouška

Obrázky: 2 komiksové postavičky z komiksu Spirou a Fantasio; fotografie zvětšeného blechy; fotografie dinosaura, fotografie části zeměkoule;

Popisky: „Spirou a Fantasio“; „2 x testík“; „mikrosvět“; „Postav si letadlo“, „Co zničilo dinosaury?“

Reklamy: 10 přímých reklam/ 6,75 strany, 17 nepřímých/ 3,75 strany

Sebepropagace: 7/ 4 strany

1 strana: Prvních 100 nových předplatitelů od nás získá DÁREK ZDARMA (+ objednávací kupon)

0,75 strany: Tento měsíc Mladé frontě vychází (přehled časopisů)

0,5 strany: Sluníčko má narozeniny (pozdávka na akci); Stále je tu speciální akce!!! (reklama na knihu Komisař Vrtěpka); Sunny speaks English (nový časopis pro děti ve vydavatelství Mladé fronty);

Specialita pro čtenáře časopisu Mateřídouška (reklama na komiksovou knihu Spirou a Fantasio: Paříž pod vodou)

0,25 strany: Objednávací kupon na knihu Komisař Vrtěpka

Celkově PR a komerce: 14,5 strany

„Neutrálních“ stran: 33,5

Soutěže: 6, z toho 3 označeny jako inzerce

CELKEM: 27 článků/ rubrik/ tematických stran/částí časopisu

IE: 11 (13,75 stran)

Z: 10 (12,5 stran)

RKL: 5 (6,25 strany)

ES: 1 (3 strany)

KOMIKS: 9 (10,5 strany)

- Obsah (1 strana)
- Vtipy (1 strana), rubrika neoznačena **Z**

- Estonsko (2 strany), rubrika neoznačena **IE**
- články různé (1 strana) **IE**
- **Komiks:** Kostíci (1 strana) **Z**
- **Komiks:** Titeuf (1 strana) **Z**
- Člověk je ochočil (strana převzatá z encyklopedie Dokéo zvířata), (1 strana) **IE**
- Ptačí stěhování (1 strana) **IE**
- Ohromující fakta o zvířatech (1 strana) **IE**
- Ájina nástěnka (1 strana), testík o zvířatech **RKL**
- **Komiks:** Detektivní škola komisaře Vrt'apky (0,5 strany) **Z**
- **Komiks:** Detektivní kancelář komisaře Vrt'apky: Vrt'apka na rakiádě (1+1 strany) **Z RKL**
- Zajímavosti (1,75 strany) **IE**
- Povídka: Nové Mikulášovy patálie: Jsem nejlepší ze třídy (3 strany) **ES**

Dvoulist z tvrdého papíru

- **Komiks:** Saurik a cizinec (1 strana) **Z IE**
- Šifry a záhady profesora Leoparda (1 strana) **RKL**
- Vystřihni si letadlo! (2 strany) **RKL**
- Postav si super letadýlko (návod, pracovní postup), (1 strana) **IE**
- Hádanky kocoura Filuty (1 strana); opět není pojmenována rubrika, supluje ji jen ikona kocoura Filuty **RKL**
- **Komiks:** Spirou a Fantasio (2 strany) **Z**
- Vychytávky (1,5 strany) **IE**
- **Komiks:** Titeuf (1 strana) **Z**
- Věříš si? (test), (1 strana) **Z**
- Jak na zdravé sebevědomí? (2 strany) **IE**
- Rozhovor: s moderátorkou zábavného soutěžního pořadu (1,75 strany) **IE**
- **Komiks:** Lest malého Vinnetoua (2 strany) **Z**
- Podzimní sen (0,5 strany) **RKL IE**
- **Komiks:** Tempíci a varhany (1 strana) **Z**
- tiráž

LISTOPAD (56 stran) č. 11, ročník LXIII, 30. října 2007, cena 44 Kč, časopis pro děti od sedmi let

Titulní strana: Mateřídouška, (v rohu zvýrazněná informace: „Navíc 8 stran!“)

Obrázky: starověký Egypt'an s ptačí hlavou; fotografie zlaté masky faraona Tutanchamona; Vrt'apka – postavička z komiksu; v dolním rohu fotografie kočky

Popisky: „Tajemný Egypt“; „7x komiks“; „Testík“; „Kočkovaná“

Reklamy: 16 přímých reklam/ 9 stran, 22 nepřímých/ 4,5 strany

Sebepropagace: 7/ 5,5 strany

2 strany: Rozhovor s komiksovým detektivem Vrt'apkou a jeho tvůrci (především o knize Komisař Vrt'apka)

1 strana: Předplat'te si Mateřídoušku (+ objednáací kupon)

0,75 strany: Tento měsíc Mladé frontě vychází (přehled časopisů)

0,5 strany: Sluníčko – V prodeji i s pohádkovým CD!; Sunny speaks English (nový časopis pro děti ve vydavatelství Mladé fronty); Specialita pro čtenáře časopisu Mateřídouška (reklama na komiksovou knihu Spirou a Fantasio: Paříž pod vodou)

0,25 strany: Objednáací kupon na knihu Komisař Vrt'apka

Celkově PR a komerce: 19 stran

„Neutrálních“ stran: 37

Soutěže: 5, z toho 1 označena jako inzerce

CELKEM: 28 článků/ rubrik/ tematických stran/částí časopisu

IE: 11 (18,5 stran)
Z: 10,5 (14 stran)
RKL: 5,5 (5,5 strany)
ES: 1 (2 strany)

KOMIKS: 9 (11,5 strany)

- Obsah (1 strana)
- Vtipy (1 strana), rubrika neoznačena **Z**
- Testík (o Egyptě) (1 strana) **Z IE**
- Svět – Egypt (2 strany) **IE**
 - o Za tajemstvím starověkého Egypta (2 strany) (z encyklopedie Starověký Egypt) **IE**
 - o Faraonové; Bohové; Památky (2 strany) (ukázka z encyklopedie Dokéo Dějiny) **IE**
 - o Mumifikování (2 strany) (ukázka z encyklopedie Dokéo Dějiny) **IE**
 - o Rozpustilá kočková (2 strany) **IE**
 - o **Dobový komiks:** V písařské škole (2 strany) (ukázka z encyklopedie Dokéo Dějiny) **Z IE**
 - o Egyptologie (1 strana), (ukázka z encyklopedie Dokéo Dějiny) **IE**
- **Komiks:** Detektivní škola komisaře Vrťapky (0,5 strany) **Z**
- **Komiks:** Detektivní kancelář komisaře Vrťapky: Vrťapka na rytířském klání (1+1 strany) **Z RKL**
- Nové příběhy z Pražské ZOO (příběh se zvířecím hrdinou (2 strany) **ES**
- Výlov rybníku (0,5 strany) **RKL**
- **Komiks:** Kostíci (1 strana) **Z**
- Po stopách zloděje Faraonova pokladu (1 strana), hrací list **IE**

Dvoulist z tvrdého papíru

- **Komiks:** Tempíci a Orfeus (1 strana) **Z**
- Po stopách zloděje Faraonova pokladu, hrací plán (2 strany) **Z**
- Ájina nástěnka (1 strana), nápady na podzimní výzdobu **RKL**
- Vychytávky (1,5 strany) **IE**
- **Komiks:** Titeuf (1 strana) **Z**
- Šifry a záhady profesora Leoparda (1 strana) **RKL**
- **Komiks:** Spirou a Fantasio (2 strany) **Z**
- Egyptská osmisměrka a další rébusy (1 strana) **RKL**
- Mumie v muzeu (1 strana), rébus **RKL**
- Rozhovor: s ilustrátorem Vrťapky, se s scénáristkou příběhů, s Vrťapkou (2 strany) **IE**
- **Komiks:** Lest malého Vinnetoua (2 strany) **Z**
- Zajímavosti (1,5 strany) **IE**
- **Komiks:** Titeuf (1 strana) **Z**
- tiráž